

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
TARİH BİLİM DALI**

**14 MAYIS 1950 GENEL SEÇİMİNİN KONYA BASININA
YANSIMASI**

Sercan SEVİLEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
Doç. Dr. Cemile TEKİN**

Konya-2021

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sercan SEVİLEN		
	Numarası	17810501071		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Tarih/Tarih		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	14 MAYIS 1950 GENEL SEÇİMİNİN KONYA BASININA YANSIMASI			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Sercan SEVİLEN
İmza

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sercan SEVİLEN		
	Numarası	17810501071		
	Ana Bilim /BilimDalı	Tarih/Tarih		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	TezDanışmanı	Doç. Dr. Cemile TEKİN		
Tezin Adı	14 MAYIS 1950 GENEL SEÇİMİNİN KONYA BASININA YANSIMASI			

14 MAYIS 1950 GENEL SEÇİMİNİN KONYA BASININA YANSIMASI

“Açık oy-gizli sayım” yöntemiyle gerçekleştirilen 1946 seçimleri başta Demokrat Partililer olmak üzere birçok kesim tarafından eleştirilmiştir. Bu nedenle 16 Şubat 1950’de kabul edilen “Yeni Seçim Kanunu” ile “gizli oy-açık sayım” yöntemi benimsenmiştir. “Yeni Seçim Kanunu’nun” kabul edilmesiyle partiler arası seçim yarışı başlamış ve 14 Mayıs 1950’de gerçekleştirilen genel seçimi Demokrat Parti kazanmıştır. Demokrat Parti’nin seçim vaatleri arasında basın özgürlüğünün yer alması birçok basın kuruluşunun 1950 milletvekili seçiminde Demokrat Parti’yi desteklemesinde etkili olmuştur. Ayrıca Demokrat Parti 1950’de çıkardığı Basın Kanunu ile basın üzerindeki hükümet denetimini büyük ölçüde kaldırmıştır. Bu nedenle basının verdiği destek Demokrat Parti iktidarının ilk yıllarında da devam etmiştir.

Ülke genelindeki basın siyaset ilişkisi yerel basında da benzer şekilde etkisini göstermiştir. Bu çalışmada 14 Mayıs 1950 Genel Seçimine Konya’daki yerel gazetelerde ne şekilde yer verildiği üzerinde durulmuştur. Araştırma kapsamında, TBMM zabıt Cerideleri, T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, Resmî Gazete, çeşitli kitap, makale, tez, bildiri ve gazetelerden faydalanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: 1950 Seçimleri, Konya Basını, Demokrasi, Seçim, Basın.

Abstract

Author's	Name and Surname	Sercan SEVİLEN		
	Student Number	17810501071		
		History		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	☒	
		Doctoral Degree (Ph.D.)	☐	
	Supervisor	Associate Professor Cemile TEKİN		
Title of the Thesis/Dissertation	REFLECTION OF THE 14 MAY 1950 GENERAL ELECTION ON THE PRESS OF KONYA			

REFLECTION OF THE 14 MAY 1950 GENERAL ELECTION ON THE PRESS OF KONYA

The 1946 elections, which were held with the "open vote-secret count" method, were criticized by many segments, especially the Democrat Party members. For this reason, with the "New Election Law" adopted on February 16, 1950, the method of "secret ballot-open counting" was adopted. With the adoption of the "New Election Law", the election race between the parties started and the Democratic Party won the general election held on 14 May 1950. The freedom of the press among the Democratic Party's election promises was influential in the support of many press organizations in the 1950 parliamentary elections. In addition, the Democratic Party removed the government control over the press to a large extent with the Press Law enacted in 1950. For this reason, the support given by the press continued in the first years of the Democratic Party government.

The relationship between the press and politics throughout the country had a similar effect on the local press. In this study, it is focused on how the 14 May 1950 General Election was covered in the local newspapers in Konya. Within the scope of the research, the minutes of the Grand National Assembly of Turkey, T.C. Presidency State Archives Presidency Republic Archive, Official Newspaper, various books, articles, theses, papers and newspapers were used.

Key Words: 1950 Elections, Konya Press, Democracy, Election, Press.

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU -----	i
Bilimsel Etik Sayfası -----	ii
ÖZET -----	iii
Abstract -----	iv
İÇİNDEKİLER -----	v
KISALTMALAR -----	vii
ÖN SÖZ -----	viii
GİRİŞ -----	1
BİRİNCİ BÖLÜM -----	3
TÜRKİYE’DE DEMOKRASİ ve GENEL SEÇİMLER -----	3
1.1. Genel Olarak Demokrasi Kavramı ve Tarihsel Gelişimi-----	3
1.2. Türkiye’de Demokratikleşme Süreci -----	6
1.3. Çok Partili Hayata Geçiş; Demokrat Parti (DP) ve Millet Partisi (MP)-----	13
1.3.1. DP’nin Kuruluşu -----	14
1.3.1.1. DP’nin Teşkilatlanma Süreci -----	15
1.3.1.2. DP’de Aday Tespiti -----	15
1.3.2. MP’nin Kuruluşu-----	17
1.3.2.1. MP’nin Teşkilatlanma Süreci-----	18
1.3.2.2. MP’de Aday Tespiti-----	19
1.4. 1946 Seçimleri-----	19
1.5. 1950 Seçimleri-----	22
İKİNCİ BÖLÜM -----	27
BASIN - SİYASET İLİŞKİSİ VE GAZETELERİN DURUMU -----	27
2.1. Millî Mücadele’den II. Dünya Savaşına Kadar Basın Siyaset İlişkisi-----	27
2.1.1. Millî Mücadele’de Basın -----	28
2.1.2. Cumhuriyetin İlanı ve 1923-1930 Yılları Arasında Türk Basını -----	29
2.1.3. 1930’larda Türk Basını -----	34
2.1.4. 1931 Matbuat Kanunu -----	35
2.1.5. Matbuat Kanununda Yapılan Değişiklikler -----	36
2.2. 1939-1945 Yılları Arası Basın-Siyaset İlişkisi -----	37
2.3. İktidarın II. Dünya Savaşı Sırasında Basın Üzerindeki Etkisi -----	39
2.3.1. Tan Gazetesi ve 4 Aralık Olayı-----	41
2.4. Çok Partili Hayata Geçişte Basın -----	43

2.4.1. DP'nin Kuruluşunda Basın-----	45
2.4.2. 1950'lilere Doğru Türk Basını-----	46
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM-----	49
14 MAYIS 1950 GENEL SEÇİMİNİN KONYA BASININA YANSIMASI -----	49
3.1. Genel Olarak Anadolu'da Yerel Basın -----	49
3.2. Konya'da Yerel Basın ve 1928-1950 Konya Yerel Gazeteleri -----	50
3.2. Siyasal Olayların Konya Yerel Basınına Yansıması-----	52
3.3. Konya Yerel Basınında Babalık, Ekekon, Selçuk, Yeni Konya, Yeni Meram Gazeteleri -----	53
3.4. 14 Mayıs 1950 Genel Seçiminin Konya Yerel Gazetelerinde Görünürlüğü-----	57
3.4.1. Babalık Gazetesi-----	58
3.4.2. Ekekon Gazetesi-----	67
3.4.3. Selçuk Gazetesi-----	77
3.4.4. Yeni Konya -----	82
3.4.5. Yeni Meram-----	92
SONUÇ -----	103
KAYNAKÇA -----	105
EKLER -----	115
ÖZGEÇMİŞ -----	126

KISALTMALAR

- AÜDTCFD** : Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi
- AÜHFD** : Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
- AÜSBF** : Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
- AYK** : Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
- BCA** : T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi
- Bk** : Bakınız
- Çev** : Çeviren
- CHP** : Cumhuriyet Halk Partisi
- DİA** : Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
- DP** : Demokrat Parti
- Haz** : Hazırlayan
- İÜEFY** : İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları
- İÜHF** : İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
- İÜHFM** : İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
- MKP** : Milli Kalkınma Partisi
- MP** : Millet Partisi
- SBE** : Sosyal Bilimler Enstitüsü
- TBMM** : Türkiye Büyük Millet Meclisi
- TGS** : Türk Gazeteciler Sendikası
- TTK** : Türk Tarih Kurumu

ÖN SÖZ

Demokrasinin temelini oluşturan seçimler, halk iradesini yönetimde tecelli ettiren bir araçtır. Bir ülkenin demokratik ve özgürlükçü bir yönetime sahip olduğunun diğer bir göstergesi de o ülkenin basınıdır. Basının özgürlük seviyesi o ülkenin ne kadar demokrat olduğunun göstergesidir. Çalışmada bu iki ana demokrasi görecesi birleştirilmeye çalışıldı. Konu olarak Türk Demokrasi Tarihi'nde önemli bir dönüm noktası olan 14 Mayıs 1950 genel seçimini ele aldık. Söz konusu seçimler birçok araştırmaya konu olmuştur. Konuyu daraltmak için bu çalışmaya "14 Mayıs 1950 Genel Seçiminin Konya Basınına Yansıması" adı verilmiştir.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. TBMM zabıt Cerideleri, T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, *Resmi Gazete*, gazeteler; çeşitli kitap, ansiklopedi, makale, biyografi, tez, bildiri ve gibi eserler taranarak çalışmamız için gerekli olan kaynaklar tespit edilmiştir. Referanslar önce dipnotta sonra kaynakçada verilmiştir. Bazı belgeler ise ekler başlığı altında gösterilmiştir. Çalışmanın ilk bölümü demokrasinin tanımıyla başlamakta olup Türk Demokrasi Tarihi ve Türkiye'de çok partili dönemde yapılan 1946 ve 1950 seçimleri incelenmiştir. İkinci bölümde ise basın ve siyaset ilişkisi ele alınmıştır. Millî Mücadele Döneminden başlayarak 1950'li yıllara kadar Türkiye'deki basının durumu ve siyaset kurumu ile arasındaki ilişkiye yer verilmiştir. Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde tezimizin de başlığı olan 14 Mayıs 1950 Genel Seçiminin Konya Basınına Yansıması işlenmiştir. Kaynak olarak o dönemde Konya'da yayınlanan: *Babalık*, *Ekekon*, *Selçuk*, *Yeni Konya*, *Meram* ve *Yeni Meram* gazetelerinden yararlanılmıştır. Seçim öncesi ve sonrasında bu gazetelerde konuyla ilgili öne çıkan başlıklara ve içeriklere yer verilmiştir. Bu şekilde seçimin Konya basınına nasıl yansıdığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanış sürecinde benden akademik desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, sabırla yol gösteren değerli hocam Sayın Doç. Dr. Cemile Tekin'e ve beni bugünlere getiren canım anneme sonsuz şükranlarımı sunmayı bir borç bilirim.

Sercan SEVİLEN
Konya 2021

GİRİŞ

Basın ve siyaset arasında doğrudan bir ilişki vardır. Çünkü ikisi de ihtiyaçlardan doğmuştur. Siyaset mercilerinin, halkı kendi söylemlerine inandırmak için bir aracın olması gerekmektedir. Özellikle seçim zamanlarında iktidarlar halkın desteğini almak için basın yayın organlarına ihtiyaç duymuşlardır. Aynı zamanda basın yayın organlarının bir diğer önemi ise demokrasi olgusunun kitlelere yerleşmesini ve gelişmesini sağlamaktır. Basın yayın organlarının gelişmesi ile birlikte kitleler arasında sınıflaşmalar meydana gelmiştir. Böylelikle iktidarı belirleyen unsurlar ve basın arasında hem iş birliği hem de zaman zaman çatışma havası içinde ilişki söz konusu olmuştur.

Basın-siyaset ilişkisinin Türkiye'deki gelişimini özetlemek gerekirse; Cumhuriyet döneminde tam anlamıyla bağımsız bir basın anlayışından söz etmek mümkün değildir. Bu dönemde iktidar tarafından ulusal çıkarlar hedef gösterilerek basının bu çıkarlara hizmet etmesi beklenmiş ve bu durum basının bir görevi olarak algılanmıştır. Özellikle Cumhuriyetin ilk on yıllık dönemi basın-yayın alanında yeni rejimin ittifak halkaları haricinde kalan hiçbir eğilime imkân vermek istemeyen bir dönem olmuştur. Kurulan yeni siyasi sistem, iktidarı elinde tutan küçük üst grubun durumunu güçlendirip sağlamlaştırma çabalarıyla ahenkli bir basın yaratılmaya çalışılmıştır. Bu dönemdeki basın-iktidar anlaşmazlıklarının tümü millî çıkarlar mevzusundaki anlaşmazlıklardan doğan ve gerektiğinde de iktidar, basını susturacak önlemleri alma yoluna gitmiştir. Bu vaziyet özellikle II. Dünya Savaşı sırasında daha da belirginleşmiş, gazeteci milletvekilleri vasıtasıyla basın kontrol altına alınmış, güdümlü bir basın anlayışı bu döneme hâkim olmuştur.

Osmanlı Devleti'nden Cumhuriyet dönemine kadar olan zaman içerisinde birçok seçim yapılmıştır. Cumhuriyetin kurulmasından sonra 1945 yılında demokratikleşme hareketi gerçek zeminini kazanmıştır. II. Dünya Savaşı'ndan hemen sonra dünya siyasetinde yaşanan gelişmeler ister istemez Türkiye'yi de etkilemiştir. Bunun yanı sıra dış politikaya bağlı olarak iç politikaya da yansımış olan gelişmeler Türkiye'nin demokratik bir sisteme geçmesine yol açmıştır. Bu amaçla kurulan Demokrat Parti, ülkenin siyasi düzenine yenilikler getirmiş olduğu gibi, basında da

değişikliklere yol açmıştır. Seçim sürecinde yaşanan rekabetten dolayı basın sınırlamalardan kurtulmuştur.

Basın, toplumun bilgilendirilmesi için en önemli araçtır. Demokratik ülkelerde mutlaka basına ihtiyaç duyulur. Basını, siyasi partiler gibi kurumlar bir güç olarak kullanmıştır. Seçim süreçlerinde bu daha iyi görünmektedir. 14 Mayıs 1950 Genel Seçiminde basın, ulusal veya yerel ayrımı olmadan bir güç unsuru olarak kullanılmış, halkı süreç boyunca bilgilendirerek etkilemiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE DEMOKRASİ ve GENEL SEÇİMLER

1.1. Genel Olarak Demokrasi Kavramı ve Tarihsel Gelişimi

Latince bir tabir olan demokrasi, halk anlamına gelen “*demos*” ile egemenlik-iktidar anlamına gelen “*kratos*” sözcüklerinden meydana gelmiştir. Demokrasinin en genel tanımı, halkın halk tarafından yönetilmesi, egemenliğin millete veya halka ait olmasıdır¹.

Bugün demokrasi, bir felsefe, bir yaşayış tarzı, bir hükümet şekli olarak görülmüştür. Demokrasinin bu derece zengin ve derin bir manaya sahip olması, insanların refah seviyesi daha yüksek bir hayat sürmek için demokrasiyi araç olarak algılamasından kaynaklanmaktadır². Buna karşın demokrasi felsefesinde vatandaşın hürriyeti ve eşitliği gerçek birer gaye ya da prensip olmamıştır. Bunlar sosyal hayatta adalet ülküsünün gerçekleşmesi için birer vasıta olarak kullanılmıştır³.

Tüm bu tanımların yanı sıra demokrasinin ilk örneği olan eski Atina sitelerinde uygulanan doğrudan demokrasi, ayrı bir yer edinmiştir. Bu uygulama şeklinde halk, site devletleriyle ilgili konularda aldıkları kararları belirli bir meydana toplanarak yöneticilerine doğrudan bildirebilmektedir. Atina’da uygulanan bu yönetim biçimi Antik Çağ’da bilinen ilk demokrasi örneği olarak kabul edilmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken noktalardan biri yalnız vatandaşların demokratik hak ve özgürlüklerden yararlanma hakkına sahip olması, kölelere ise hiçbir hak ve özgürlüğün tanınmamış olmasıdır. Bir

¹ Elif Korkmaz, “Demokrasi Kavramı ve Modern Demokrasi Kuramlarından Biri Olarak Müzakereci Demokrasi”, *Genç Hukukçular Hukuk Okumaları Birikimler V*, (Ed. Muharrem Balcı), İstanbul 2016, s. 365.

² Bülent Nuri Esen, *Demokrasi*, Ankara 1964. s. 11.

³ A. Fuad Başgil, *Demokrasi Yolunda*, İstanbul 1961, s.73.

diğer husus ise sadece belli bir yaşın üzerindeki erkek vatandaşlar toplantılara katılmış, alınan kararlar bir grup tarafından uygulanmıştır. Atina demokrasisinde eşitlik, oy ve söz hakkı gibi kurallara yer verilmemiştir. Fakat burada uygulanan demokrasi sayesinde “tek kişinin yönetimde mutlak ve sınırsız söz sahibi olması” şeklindeki yönetim biçiminden uzak kalmayı başarmışlardır⁴.

Romalılar da Yunanistan'a yakın olmaları sebebiyle demokrasiye yabancı kalmamıştır. Fakat Romalılar oligarşik bir cumhuriyet tarzını tercih etmiştir. Sonradan ise ülke imparatorluk yönetim biçimiyle idare edilmiştir⁵.

Kavimler göçünün ardından Avrupa'da feodal krallıklar ortaya çıkmıştır. İngiltere’de Kral Yurtsuz John ile feodal beyler arasında imzalanan bir sözleşme olan Magna Carta Libertum (1215) monarşinin egemenliğini sınırlandırdığı ve kralın keyfi davranmasını engellediği için demokrasinin başlangıcı olarak kabul edilir⁶. Yine İngiltere’de 1688 devrimi sonucunda ortaya çıkan parlamento; güçler ayrılığı ve meclis üstünlüğü gibi kavramları öne çıkardığı için demokrasinin önemli aşamalarından biri kabul edilir⁷.

XVIII. yüzyılda mutlak monarşilere karşı halktan ve aydınlardan çeşitli tepkiler gelmiştir bu tepkilerin ilk yansıması ABD’de görülmüş, 1776’da İngiliz sömürgesinden kurtulmak isteyen Koloniler birleşerek önce “*Haklar Bildirisini*” daha sonra “*Bağımsızlık Beyannamesini*” yayımlamışlardır. Bu bildiri demokrasi tarihinin klasik belgelerinden biri olarak kayıtlara geçmiştir.

⁴ Korkmaz, a.g.m., s. 366.

⁵ Burhan Kuzu, “Demokrasi- Resmi İdeoloji- Sivil Toplum”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, XLVII/1 (1992), s. 336.

⁶ Serkan Ünal, “Magna Carta’da Monarşinin Sınırlanması”, *Tarih Okulu Dergisi*, S. 1. (2021), s. 197-199.

⁷ Türker Ertaş, “Parlamentoların Anası Westminster Parlamentosu: Tarihsel-Kurumsal Kökenler, Kurumsal Yapı ve Kanun Yapım Süreci”, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XVII/2 (2020), s. 491-492.

1787'de oluşturdukları anayasalarıyla birlikte demokrasinin temellerini atmaya hak kazanmıřlardır⁸.

Demokrasi tarihinin ikinci dönüm noktası olarak kabul edilen 1789 Fransız Devrimi, mutlakiyet yönetimine karşı bir ayaklanma şeklinde baş göstermiş; başarıya ulaşarak “*İnsan ve Yurttaş Hakları Beyannamesi*”nin yayınlanmasını sağlamıştır. Verilen mücadelenin ardından 1791’de kabul edilen Fransız Anayasası ile tüm yurttaşların kanun önünde eşit haklara sahip olduğu kabul edilmiřtir⁹.

Yukarıda izah edilen tarihsel süreç içinde demokrasi, siyasal alanda iki anlam üzerinde ele alınmıştır. Bunlardan ilki, çoğunluk yönetimi olmuştur. Çoğunluğun iradesi, egemen ve siyasal alanda neyin doğru olmasına karar veren yüce yargıç olarak karşımıza çıkar. Azınlık her zaman yanlış düşünce içerisinde ve çoğunluk karşısında varlığını sürdürme, çoğunluk olmaya çalışma hakları dışında bir hakka sahip olamamıştır. İkincisi ise asıl demokrasiyi yansıtan anlamı olup, kökeninde Stoacılar tarafından geliştirilmiş ve John Locke’ un fikirleriyle daha belirgin bir hale sokulmuş, sınırlı yetkiye sahip olan yönetim biçimidir. Zira demokraside tüm erkin bir elde toplanması tehlike unsuru olarak karşımıza çıkar. Bir aristokrasinin mutlak gücüne ne kadar güven duyulursa, çoğunluğun mutlak gücüne de o kadar güven duyulması gerekir. İşte tam da bu yüzden hem azınlıkların hem de bireylerin korunması için, tüm yönetimler sınırlama yolları ile denetim altına alınmalıdır. Bu sınırlamanın en büyük bölümünü vatandaşların haklarını ve kişisel hakları güvence altına almak oluřturmaktadır¹⁰.

⁸ Kuzu, *a.g.m.*, s. 337.

⁹ Giovanni Sartori, “Demokrasi Teorisine Geri Dönüş”, *Liberal Düşünce*, S. 61-62 (2011), s. 39-41.

¹⁰ Edward Mcnall Burns, *Çağdaş Siyasal Düşünceler 1850-1950*, (çev. Alâeddin şenel), Ankara 1984, s. 4-5.

Günümüzde örnek alınan “*klasik demokrasi*” ise Batı Avrupa ülkelerinde gelişmiş ve olgunlaşmış olan demokrasiyi temsil etmektedir. Avrupa’da feodalitenin yıkılıp yerine merkezî krallıkların kurulmasının ardından krallıkların güçlenmesi Aristokrasi-Burjuvazi çekişmesine yol açmıştır. Burjuvazi, krallık otoritesini sınırlamaya çalışmış ve neticede “*Millî Egemenlik*” teorisi ortaya atılmıştır. Bu şekilde devlete ait her türlü egemenliğin millete ait olduğu savunularak klasik demokrasi sistemi kurulmuştur. Klasik demokrasiler günümüzde hükümet şekillerine göre “*Parlamenter Sistem*”, “*Meclis Hükümeti Sistemi*” ve “*Başkanlık Sistemi*” gibi değişik hükümet sistemleri oluşturarak yaşamlarını sürdürmektedir¹¹.

1.2. Türkiye’de Demokratikleşme Süreci

İslam öncesi Türk devlet ve topluluklarında boy beylerinin boy halkı tarafından seçilerek iş başına geliyordu¹². Ayrıca önemli devlet işleri toy adı verilen devlet meclisinde tartışılıyor ve milletin çıkarlarına aykırı olan bir istek kağandan gelmiş olsa bile reddedilebiliyordu¹³. Bu uygulamaların günümüz demokrasi anlayışına uygun olduğu söylenebilir.

İslam tarihinde de Hz. Muhammed’in ardından gelen ve “Hulefa-i Raşidin” olarak adlandırılan ilk dört halifenin istişare yöntemiyle belirlenmesi demokrasi benzeri bir uygulamadır¹⁴.

Türkler, tarih boyunca hiç durmamış, aralıksız olarak bağımsız devletler kurmuşlardır. Tüm bunları yaparken de özgür kalmak için hiç bir mücadeleden çekinmemişlerdir. Ancak kurulan bu devletlerin yıkılış nedenleri genel olarak birbirine benzer şekillerde gerçekleşmiştir. Çıkar emelli politika güden devletler tarafından çeşitli yollarla devlet otoritesi zaafa uğratılmıştır.

¹¹ Kuzu, *a.g.m.*, s. 338.

¹² İbrahim Kafesoğlu, *Türk Millî Kültürü*, İstanbul 1997, s. 231

¹³ Kafesoğlu, *a.g.e.*, s. 260-261.

¹⁴ Hamza Ateş, “İslam ve Demokrasi Üzerine”, *TESAM Akademi Dergisi*, IV/1 (2017), s. 218.

Nitekim Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne geçiş de bu tarihsel gerçekliğin tekerrür etmesinden ibaret olmuştur¹⁵. Bununla birlikte Türk milleti, Osmanlı'nın son iki yüz yılında, özellikle Meşrutiyet döneminde ve Cumhuriyet devrinin ilk yıllarında demokrasi yolunda köklü değişikliklere tanık olmuştur¹⁶. Demokrasi, Avrupa ile birebir ilerlemese de Meşrutiyetle başlayıp zamanla Anadolu'ya yerleşen bir kavram olmuştur¹⁷.

Türkiye'de demokrasi, çok uzun bir tarihî serüvene dayanmaktadır. Demokrasinin olmazsa olmazı hürriyet kavramıdır. Hürriyet en açık ifadesi, kişinin özgürce hareket edebilmesi, istediği gibi yaşama hakkına sahip olmasıdır. İncancı ve düşüncelerini özgürce ifade ederek diğerlerinin de incancı ve düşüncelerine saygılı olmak yine hürriyetin ve demokrasinin en temel unsurlarındandır. Demokrasi, hürriyetin yaşaması için gerekli olan koşullardandır¹⁸. Nitekim hürriyet kavramının önem kazandığı II. Meşrutiyet döneminde toplumda demokrasi bilincinin yerleşmesine yönelik siyasi mücadelelerin de hız kazandığı görülmektedir. II. Meşrutiyet'in ilanından itibaren siyasi partiler organize olarak modern çağın siyasi gereklerini hayata geçirmiştir. Böylelikle bireyin haklarını ve özgürlüklerini ön planda tutan demokratikleşmenin ve parlamentarizmin siyasi şekli ortaya çıkmıştır. Çoğulcu demokrasinin ve parlamenter sistemin yerleşmesi ise millî bağımsızlık ilkesi doğrultusunda Cumhuriyet döneminde gerçekleşmiştir¹⁹.

Bununla birlikte 1908'den sonra siyasi partilerin kurulmasıyla beraber partiler arasında şiddetli mücadeleler baş göstermeye başlamıştır. Her türlü

¹⁵ İhsan Ezherli, *Türkiye Büyük Millet Meclisi (1920-1992) ve Osmanlı Meclisi Mebusanı (1877-1920)*, Ankara 1986, s. 1.

¹⁶ Saim Sezen, *Seçim ve Demokrasi*, Ankara 1994, s. 215-218.

¹⁷ Tansu Barış Mahmutoğlu, "Atatürksüz İlk Seçimler-1939 Genel Seçimlerinde CHP'nin Çalışma ve Propagandaları", *Atatürk Dergisi*, V/1 (2016), s. 39.

¹⁸ Kemal H. Karpat, *Türk Demokrasi Tarihi*, İstanbul 2010, s. 17-19.

¹⁹ Ercan Haytoğlu, "Türkiye'de Demokratikleşme Süreci ve 1945'te Çok Partili Siyasi Hayata Geçişin Nedenleri (1908-1945)", *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, III/3 (1997), s.46.

görüş ve düşünceden olanların partileştiği bu süreçte, Osmanlı siyaset tarihine adını yazdıran parti İttihat ve Terakki Fırkası olmuştur. İttihat ve Terakki, millî sanayi ve ekonominin kurulması ve yabancıların ekonomileri ile mücadele edilmesi için millî bir şuurun oluşmasında oldukça çabalamıştır. İttihat ve Terakki'nin 31 Mart Vakası ile iktidarı ele geçirme maksatlı faaliyetlerini baskıya dönüştürmesi neticesinde daha güçlü bir muhalefet ortaya çıkmıştır. Bu güçlü muhalefet, kurulan Hürriyet ve İtilâf Fırkası olmuştur. İttihat ve Terakki Fırkası ilericiyi benimseyen bir siyasi parti olmaya çalışırken Hürriyet ve İtilâf Fırkası eski düzeni tekrar canlandırmak, muhafazakârların görüşlerini hayata geçirmek isteyen bir parti olarak siyasi hayattaki yerini almıştır. Siyasi mücadelenin şiddetinin giderek artmasıyla İttihat ve Terakki iktidarı kaybetmiş ardından da kendi çizmiş olduğu demokratik çizgiden çıkmıştır. I. Balkan Savaşı'nda alınan yenilginin ardından İttihat ve Terakki, Bâb-ı Âlî Baskını'nı (1913) düzenleyerek sadrazam Kıbrıslı Kamil Paşa'yı istifaya zorlamış ve Mahmut Şevket Paşa'nın sadrazam olmasını sağlamıştır. Böylece iktidarı tamamen ele geçirmiştir. Kısa süre sonra Mahmut Şevket Paşa'nın bir suikast sonucunda öldürülmesi muhalefetin sindirilmesi için kullanılmış böylece muhalefet etkisiz hale getirilmiştir²⁰.

Zamanla politikaya daha fazla karışan İttihat ve Terakki, iktidarı tek başına ele almayı başarmıştır. Teşkilatın faaliyet gösterdiği süre zarfında gizlilik politikası içinde hareket etmesi ve üyelerinin uygunsuz hareketleri partinin ağır bir şekilde eleştirilmesine neden olmuştur. Cemiyetin bu durumundan rahatsız olanlar buradan ayrılarak muhalif bir kesimin oluşmasına zemin hazırlamışlardır²¹.

I. Dünya Savaşı'nın kaybedilmesi ve Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalanmasının ardından İttihat ve Terakki Fırkası kendisini feshetmiştir.

²⁰ Koray Ergin, "II. Meşrutiyet Döneminde Ordu-Siyaset İlişkisi", *Cedrus*, S. 5 (2017), s. 441; Haytoğlu, *a.g.m.*, s. 47.

²¹ Tarık Zafer Tunaya, *Türkiye'de Siyasi Partiler (1859-1952)*, İstanbul 1955, s. 197.

Osmanlı Devleti'nin yenilgiyi kabul ederek I. Dünya Savaşı'ndan ayrılmasını sağlayan Mondros Ateşkes Antlaşması Anadolu'nun işgaline zemin hazırlamıştır. Mütareke döneminde hem işgallere karşı direniş cemiyetleri hem de farklı amaçlarla hareket eden siyasi kuruluşlar ortaya çıkmıştır. Ayrıca İttihat ve Terakki'nin baskısından dolayı faaliyet gösteremeyen siyasi oluşumlar da tekrar canlanmaya başlamıştır²². İttihat ve Terakki'nin baskısı altında istedikleri gibi faaliyet gösteremeyen siyasi teşekküller tekrar canlanmaya başlamış ve yeni siyasi partiler de bu dönemde kurulmuştur. Bu kadar fazla siyasi partinin meclis dışından doğmuş olması ve faaliyetini sürdürmesi dikkat çekicidir. Bu siyasi teşekküller daha çok İstanbul Hükümeti yanlısı bir politika izleme yolunu tercih etmişlerdir²³.

Bu dönemde Anadolu'da da pek çok siyasi cemiyet ortaya çıkmış, Sivas Kongresi'nde Millî cemiyetler, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adı altında birleştirilmiştir. Bu cemiyet Anadolu'da çok iyi örgütlenmiş, parti benzeri faaliyetler göstermiştir. Bununla birlikte Misak-ı Millînin kabul edilmesinden bir süre sonra Meclis-i Mebusan'ın kapatılması, Mustafa Kemal Paşa'ya gerçekleştirmeyi düşündüğü millî hâkimiyete dayanan meclisi açma yönünde tarihî bir fırsat vermiş, Büyük Millet Meclisi 23 Nisan 1920'de Ankara'da açılmıştır²⁴. TBMM'nin ilk kurulduğu günlerde milletvekilleri arasında siyasi gruplaşma olmamıştır. Ancak zamanla siyasi görüş farklılıkları daha çok gündeme gelmiş özellikle Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun görüşülmesi sırasında gruplaşmalar iyice belirginleşmiştir. Bu gruplaşmalarda Tesanüt, Halk Zümresi, Islahatçılar, İttihatçılar ve Müdafaa-i Hukuk gibi gruplar öne

²² Toktamış Ateş, *Türk Devrim Tarihi*, İstanbul 2004, s. 126-127; Karpat, *a.g.e.*, s. 21-22; İhsan Güneş, *Birinci TBMM'nin Düşünce Yapısı (1920- 1923)*, İstanbul 1997, s.124.

²³ Mete Tunçay, *Türkiye Cumhuriyetinde Tek Partili Yönetimin Kurulması*, İstanbul 1992, s.149; Tunaya, *a.g.e.*, s. 399-401.

²⁴ Ahmet Demirel, *Birinci Mecliste Muhalefet İkinci Grup*, İstanbul 1994, s.81; Şerafettin Turan, *Türk Devrim Tarihi*, Ankara 2005, s. 277; Esat Öz, *Tek Parti Yönetimi ve Siyasal Katılım (1923-1945)*, Ankara 1992, s. 83.

çıkılmaktadır. Bu gruplardan Mustafa Kemal öncülüğünde kurulan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu I. Grup olarak adlandırılmıştır²⁵.

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu 9 Eylül 1923'de Mustafa Kemal Paşa'nın başkanlığında Halk Fırkası'na dönüşmüştür²⁶. Mustafa Kemal Paşa'ya göre Halk Fırkası, “Bütün milletin refah ve saadetini temin etmek için” kurulmuştur. Mustafa Kemal Paşa bir diğer konuşmasında, “Tam bağımsızlık ve ulus egemenliği” ilkelerinin Halk Fırkası'nın iki esas maddesini oluşturduğunu ifade etmiştir²⁷.

10 Kasım 1924'te Halk Fırkası isminin başına “Cumhuriyet” eklenmiştir. 1935'te Arapça olan “Fırka” yerine de Fransızca olan “Parti” sözcüğü eklenmiştir. Partinin ismi böylelikle Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) olmuştur. Partinin ilk başkanı Mustafa Kemal'dir²⁸.

Halk Partisinin kurulma amaçlarından biri de inkılapları gerçekleştirmektir. Özellikle cumhuriyetin ilanı, halifeliğin kaldırılması, öğretimin birleştirilmesi, şapka kanunu, tekke ve zaviyelerin kapatılması gibi inkılaplar Türkiye'nin çağdaşlaşma sürecini hızlandırmıştır. Cumhuriyet ilan edilmiş, Hilafet, Şer'iyye ve Evkaf Vekâleti kaldırılmıştır²⁹.

Öte yandan demokrasi konusunda atılan adımlar, inkılap karşıtı bir kısım gruplarda olumsuz etkiler yaratmış, özellikle halifeliğin kaldırılması, Şer'iyye ve Evkaf Vekâletinin kapatılması, Tevhid-i Tedrisat kanunu gibi laik devlet düzeni oluşturmaya yönelik inkılaplar karşıt güçlerin hoşnutsuzluğunu

²⁵ Erkan Afşar, “100.Yılında Birinci Meclisi ‘Siyasi Gruplar’ Üzerinden Hatırlamak”, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, V/9 (2020), s. 297-303.

²⁶ Karpat, *a.g.e.*, s. 470-472.

²⁷ Hamza Eroğlu, *Türk İnkılap Tarihi*, Ankara 1982, s. 283.

²⁸ Karpat, *a.g.e.*, s. 472-473.

²⁹ Haytoğlu, *a.g.m.*, s.48; Hakan Uzun, “Tek Parti Döneminde Yapılan Cumhuriyet Halk Partisi Kongreleri Temelinde Değişmez Genel Başkanlık, Kemalizm ve Milli Şef Kavramları”, *ÇTTAD*, XX/21 (2010), s. 235.

artırmıştır. Diğer yandan Halk Partisi içinde Mustafa Kemal'in değişmez liderliğine karşı, özellikle Kazım Karabekir ve Rauf Orbay gibi milli mücadelenin önde gelen isimleri tarafından tepki gösteriliyordu. Bu görüş ayrılıkları bir süre sonra yol ayrımına sebep olmuş, 17 Kasım 1924 tarihinde Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası adı altında yeni bir siyasi parti kurulmuştur³⁰.

Lozan barış görüşmelerinde çözülemeyerek ikili görüşmelere bırakılan Musul sorununun gündemde olduğu 1925'te Şeyh Sait İsyanı'nın ortaya çıkması ile birlikte ciddi bir bunalım meydana gelmiştir. İsyanın bastırılması için çıkarılan Takrir-i Sükûn Kanunu (17 Şubat 1925) hükümete isyanı bastırmak için geniş yetkiler vermesinin yanında parti kapatma yetkisi de vermiştir. Bu nedenle hükümet bazı parti üyelerinin ayaklanmada rolleri bulunduğunu gerekçe göstererek Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nı kapatmıştır (5 Haziran 1925)³¹.

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kapatılmasının bir yıl ardından Mustafa Kemal'e karşı İzmir'de bir suikast düzenlenmek istenmiştir. Ancak suikast girişimi, bir ihbar sayesinde ortaya çıkarılmıştır. Yapılan soruşturma sonucunda suikastçiler tutuklanmış ve İstiklal Mahkemeleri yeniden toplanmıştır. Ancak İstiklal Mahkemeleri soruşturmayı çok geniş tutarak muhalifleri de yargılamıştır³².

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kapatılmasının ardından 1930 yılına kadar inkılap hareketlerine büyük bir hız verilmiş, ancak 1930'lu yıllarda bütün dünyayı saran ekonomik bunalım yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin de durumunu zorlaştırmıştır. Ülkenin içinde bulunduğu ekonomik durumdan CHP

³⁰ Sezen, *a.g.e.*, s. 217-218.

³¹ Tevfik Çavdar, *Türkiye Demokrasi Tarihi 1839-1950*, Ankara 1994, s.173; Sezen, *a.g.e.*, s. 220; Bernard Lewis, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, Ankara 2000, s. 264-265.

³² Lewis, *a.g.e.*, s. 274.

sorumlu tutulmuş, bu sırada bazı partililerin çıkarları için çalışmaları, halkın içinde partiye karşı tepki doğmasına neden olmuştur.

Bu ortamda Mustafa Kemal, hükümetin denetlenmesi ve Batı tipi demokrasinin yerleşmesini sağlamak için Fethi Okyar'dan yeni bir parti kurmasını istemiştir. Mustafa Kemal'in tarafsız olacağına söz vermesi ve kız kardeşi Makbule Hanım'ı partiye kaydettireceğini söylemesi üzerine Fethi Okyar parti kurmayı kabul etmiş ve 12 Ağustos 1930'da Serbest Cumhuriyet Fırkası'nı kurmuştur³³.

Serbest Cumhuriyet Fırkası kurulduğu andan itibaren CHP'nin sert eleştirileri ile karşılaşmış ve irticacı bir parti olduğu iddia edilmiştir. Diğer yandan partinin İzmir mitingi sırasında çıkan olaylar iki parti arasındaki gerilimi daha da arttırmıştır³⁴. Fethi Okyar bu ortamda durumu değerlendirmiş, “partinin tek dayanağı” olan Mustafa Kemal'le karşı karşıya gelmemek için Serbest Cumhuriyet Fırkası'nı feshetmiştir. (17 Kasım 1930)³⁵. Böylece Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kapatılmasının ardından Serbest Cumhuriyet Fırkası ile başlatılan çok partili hayata geçiş denemesi ikinci kez başarısızlıkla sonuçlandı. Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kapanmasından sonra Avrupa'daki totaliter yönetimlerden de etkilenen CHP, 1935 Kurultayında parti-devlet bütünleşmesini hukuki bir temele oturtmuş ve Başbakan İnönü'nün 18 Haziran 1936 tarihli tebliği ile parti genel sekreterine içişleri bakanlığı valilere de partinin il başkanlığı görevini vermiştir. Böylece CHP tek parti olarak, devlet ve millet kavramlarını kendinde toplamış ülkedeki hâkimiyeti tamamen eline almıştır. Atatürk'ten sonra Cumhurbaşkanı olan İsmet İnönü

³³ Barış Ertem, “Siyasal Bir Muhalefet Denemesi Olarak Serbest Cumhuriyet Fırkası”, *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1/2 (2010), s. 74-75.

³⁴ Ertem, *a.g.m.* s. 80-81.

³⁵ Ertem, *a.g.m.* s. 86.

döneminde tek partinin totaliter siyasetinde yumuşama beklenirken rejim daha fazla sertleştirilmiştir³⁶.

Bu dönemde de CHP'ye karşı giderek artan şiddetli tepkiler kendini göstermeye başlamış, II. Dünya Savaşı'nın verdiği ekonomik ve siyasal sıkıntılar da tek parti rejiminin sarsılmasına, fikir ve kanaatlerde değişimlere yol açmıştır. Türkiye bu durumdan epey etkilenmiştir. Bu dönemden itibaren sorunların nedeni olarak tek parti rejimi görülmüş ve muhalefet denetimine acil ihtiyaç olduğu görüşü kuvvet kazanmıştır³⁷.

1.3. Çok Partili Hayata Geçiş; Demokrat Parti (DP) ve Millet Partisi (MP)

Türkiye'de tek parti yönetiminden demokrasiye geçişin temelinde 1945'te savaş sonunda yaşanan dünyadaki gelişmeler yer almaktadır³⁸. Bu gelişmelerin başlıca unsuru otoriter rejimlerin sonunun gelmesi ve demokrasinin uluslararası alanda yükselen bir değer olarak ön plana çıkmasıdır³⁹. Böylelikle II. Dünya Savaşı sonrasında değişen dünya koşullarından Türkiye de etkilenmiş, Batı'nın siyasal çoğulcu düzenini benimsemek adına çok partili hayata geçmiştir⁴⁰. Bu minvalde CHP yönetimi, liberalleşme konusunda atacağı adımlarla ilgili olarak ilk açıklamalarını, Birleşmiş Milletler Anayasası'nın Nisan 1945'te hazırlandığı San Fransisco

³⁶ Servet Armağan, "Türkiye'de Parlamento Seçimleri", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, XXXIII/3-4 (1964), S.3-4, s. 63; Cemil Koçak, *Türkiye'de Milli Şef Dönemi (1938-1945)*, II, İstanbul 1996, s. 41-42; Ahmet Yeşil, *Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş*, Ankara 2001, s. 20-21; Mahmut Goloğlu, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi-II 1931-1938 Tek Partili Cumhuriyet*, İstanbul 2009, s. 210-211.

³⁷ Çetin Yetkin, *Tek Parti Yönetimi (1930-1945)*, İstanbul 1983, s. 17-18; Haytoğlu, *a.g.m.*, s. 50.

³⁸ Oğuz Ünal, *Türkiye'de Demokrasinin Doğuşu Tek Parti Yönetiminden Çok Partili Rejime Geçiş Süreci*, İstanbul 1994, s. 11.

³⁹ Necdet Ekinci, *Türkiye'de Çok Partili Düzene Geçişte Dış Etkiler*, İstanbul 1997, s. 1.

⁴⁰ Cemil Koçak, *Yakınçağ Türkiye Tarihi*, I, İstanbul 2003, s.164-165; Vahap Uluç, "Türkiye'de Çok Partili Sisteme Geçiş: İç ve Dış Dinamiklerin Analizi", *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, XVII/1 (2020), s. 470.

Konferansı'nda dile getirmiş, her türlü demokratik hareketin gelişmesine izin verileceği açıklanarak çok partili demokratik hayata geçiş hazırlıklarına başlanmıştır⁴¹.

1.3.1. DP'nin Kuruluşu

DP'nin 1946 yılındaki kuruluşuna kadar ülkede siyasal, sosyal ve ekonomik alanda birçok icraat CHP tarafından hayata geçirilmiştir. Ancak bu kadar kısa sürede gerçekleştirilen değişimler birçok krizi de beraberinde getirmiş; özellikle II. Dünya Savaşı'nın yarattığı ekonomik sorunlar CHP lideri İsmet İnönü için siyasi bir kriz ortamı doğurmuştur⁴². Savaşın olumsuz sonuçlarından kurtulmaya çalışan İnönü iktidarı, hürriyet ve demokrasi çıkışı ile çok partili siyasal sisteme geçmenin yolunu açmış, bu sayede birçok siyasi parti kurulmuştur. Bunların ilki sanayici ve iş insanı olan Nuri Demirağ'ın 1945 yılında kurduğu Milli Kalkınma Partisi'dir (MKP). Parti meclis dışından olduğu için sosyal tabana yayılamamış ve etkisiz kalmıştır. Yeni kurulan partiler arasında özellikle DP ülkenin birçok yerinde gerçekleştirdiği hızlı teşkilatlanma başarısı ile ön plana çıkmıştır⁴³. DP, CHP içerisinde "Dörtlü Takrir"⁴⁴ olarak bilinen parti içi muhalefetten doğmuştur. Celal Bayar, o dönem CHP içerisinde muhalefet yapmalarının amacının parti kurmak değil CHP bünyesinde ıslahat yapılmasını istemeleri olduğunu yakın çevresine

⁴¹ Bülent Özgül, "Seçim ve Seçim Sistemleri, Türkiye'deki Seçim Sistemi Uygulamaları ve Bir Model Önerisi", (Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), Isparta 2002, s.108.

⁴² Ümit Özdağ, *Menderes Döneminde Ordu Siyaset İlişkileri ve 27 Mayıs İhtilali*, İstanbul 2004, s.23.

⁴³ Samet Ağaoğlu, *Demokrat Partinin Doğuş ve Yükseliş Sebepleri Bir Soru*, İstanbul 1972, s.78; Yeşil, *a.g.e.*, s. 58.

⁴⁴ Dörtlü Takrir, CHP'li Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuad Köprülü'nün meclis grubunda görüşülmek üzere verdiği önergedir. Dört kişi verdiği için Dörtlü Takrir diye anılır. Önergenin içeriği özetle şöyledir: Meclis'in denetim yetkisinin anayasanın ruhuna uygun olarak kullanılması, yurttaşların siyasi hak ve hürriyetlerini kullanabilmelerine imkan tanınması ve bütün parti çalışmalarının bu esaslara uygun bir şekilde düzenlenmesi. Daha geniş bilgi için bk. Ahmet Yeşil, *Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş*, Ankara 2001, s. 189-192.

söylemiştir. Bu düşüncenin kendi şahsı fikri olduğunu da vurgulamıştır⁴⁵. Ancak Celal Bayar'ın ilerleyen süreçte milletvekilliğinden ve partiden istifa etmesiyle Dörtlü Takrir sahiplerini yeni bir parti kuracağı ve bu partiyle muhalefete devam edecekleri belli olmuştu. İsmet İnönü'nde onayı alındıktan sonra 7 Ocak 1946'da DP resmen kuruldu ve kısa zaman içinde toplumun desteğini sağladı⁴⁶.

1.3.1.1. DP'nin Teşkilatlanma Süreci

DP kurulduktan sonra hızla yapılanmaya başlamış, öncelikle Ankara ve İstanbul'da teşkilatlandıktan sonra, ülke genelinde hızla teşkilatlanmasını sürdürmüştür. DP, parti teşkilatını 26 il ve 73 ilçede kuruluşundan bir buçuk ay sonra oluşturmuştur. Celal Bayar, kuruluşundan bir ay sonra DP'nin üye sayısının 1 milyondan fazla olduğunu söyleyecektir. DP'nin kurulduğu zamanlarda bazı yerleşim yerlerindeki CHP'nin taşra teşkilatlarının üyeleri, partilerinden istifa ederek DP'ye katılmışlardır⁴⁷.

Gerçekten de ülkenin her köy, kasaba, ilçe ve ilinde teşkilatlanmaya çalışan DP; ordu desteğini yitirmiş, bürokrasinin parti içindeki diğer gruplara egemen olduğu bir süreci yaşayan CHP karşısında halkın güvenini kazanmayı başarmıştır⁴⁸. DP, iktidara karşı tavır alan grupları kendi yanına çekmiş ve özellikle merkezden çok taşraya odaklanmıştır. Bunun sebebi taşradaki yöneticilerin aynı zamanda CHP'li olmasındandır. DP bu kesime karşı bayağı zorluk çekmiştir⁴⁹.

1.3.1.2. DP'de Aday Tespiti

⁴⁵ Mehmet Ali Birand-Bülent Çaplı-Can Dünder (Haz.), Yusuf Akçura (Yön), *Demirkurat*, TRT, 1991, 1. Bölüm.

⁴⁶ Cem Eroğul, *Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi*, İstanbul 2019, s.15-16.

⁴⁷ Enis Şahin-Bilal Tunç, "Demokrat Parti'nin Kuruluş Süreci ve DP – CHP Siyasî Mücadelesi (1945-1947)", *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 1/2 (2015), s.41-43.

⁴⁸ Ağaoğlu, *a.g.e.*, s.79-81.

⁴⁹ Ahmet Yeşil, *Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş*, Ankara 2001, s. 73.

Demokratik devletlerin 1946 yılında çok partili rejimleri özgürlüklerin teminatı olarak kabul ve ilan ettiği bir ortamda, CHP'nin içerisinde baş gösteren demokratikleşme isteminin ve batı dünyasının etkisi ile ortaya çıkma olanağını bulan bu partide; parti adaylarını tespit yetkisine sahip olan ve bunu kullanan organlarla bu adayların tespitinde izlenen usuller, iki devrenin ortaya çıkmasına yol açmaktadır⁵⁰.

Aday tespiti 1946-1947 yılları arasında yürürlükte olan 1946 tarihli DP tüzüğü'nün 13. maddesi, aday tespiti yetkisini Genel İdare Kurulu'na vermiştir. Genel İdare Kurulu, iki yılda bir yapılacak olan kongrede seçilen ve parti büyük kongresinden sonraki en yetkili organ olmasına karar verilmiş bir kuruldur. Ancak aslında 1947'de gerçekleştirmeliyken CHP yöneticilerinin kararıyla 1946'da yapılması sağlanan seçimlerde, DP henüz büyük kongresini toplamak ve Genel İdare Kurulu adı verilen organı seçmek olanağına kavuşmadığından; bu seçimlerde DP Yönetmeliği'nin 43. maddesine göre DP adayları DP'nin kurucuları tarafından tespit edilmiştir. Sözü geçen 43. madde, büyük kongre yapılınca kadar, parti kurucularının, Genel İdare Kurulunun görevlerini yerine getireceğini hüküm altına almaktadır⁵¹. DP adaylarının parti kurucuları tarafından aday gösterilmesinin partideki demokrasiye aykırı olduğu sonucuna varılabilir. Demokrasi tarihinde, çok partili sürece geçişi kapsayan 1946 yılında, parti içerisinde demokratik olmayan bir uygulamanın olması ilginçtir⁵².

DP tüzüğü'nde (1946) yer alan aday tespitine ilişkin hükümler, DP'nin 7 Ocak 1947'de Ankara'da toplanan büyük kongresinde tamamen eleştirilmiş ve bu konudaki yetkilerin tamamıyla parti teşkilatına devredilmesi gerektiği; parti merkez organlarının aday tespiti yetkisine sahip olmalarının demokrasi kurallarıyla örtüşmeyen oligarşik bir tutum olduğu belirtilmiştir. Ancak

⁵⁰ Samet Ağaoğlu, *Siyasi Günlük: Demokrat Partinin Kuruluşu*, İstanbul 1993, s.26.

⁵¹ Ağaoğlu, *a.g.e.*, s.33.

⁵² Çınar, *a.g.e.*, s.161.

yetkilerin parti merkez organlarında toplanmasını uygun bulan bir kısım delegenin tepkisiyle karşılaşan bu fikirlerin büyük çatışmalara sebep olması, Celal Bayar'ın hazırlamış olduğu bir önerge ile önlenmiştir. Bayar'ın bu önergesinde öne sürdüğü, yetkileri teşkilatla, Genel İdare Kurulu arasında bölüştüren ortalama yol acilen benimsenmiş ve I. Kurultayca kabul edilen 1947 tarihli DP tüzüğü'nün 20. ve 92. maddelerinde, ileriki süreçte gösterilecek vekil adaylarının 1/5'ini Genel İdare Kurulunun, 4/5'ini ise ilerleyen süreçte toplanacak yoklama kurullarının tespit edeceği kararlaştırılmıştır. Partiye üyeliğinin üzerinden altı ay geçmemiş olan partililerin milletvekili adayı olamayacaklarını da belirten bu tüzük hükümlerinde yer verilen kurallar, DP'nin 3. Büyük Kongresi'nde kabul edilen tüzükte olduğu gibi kabul edilmiş ve DP'nin 1950, 1954, 1957 ve 1960 yıllarında girdiği seçimlerde, adaylar bu usullere göre tespit edilmiştir⁵³.

1.3.2. MP'nin Kuruluşu

MP, DP'nin CHP ye karşı yaptığı muhalefeti beğenmeyen parti içi bir grup tarafından kurulmuştur. DP, bu grup tarafından muvazaa (danışıklı) bir parti olarak nitelendirilmiştir. Bu nitelendirmenin başında DP içinde katı bir siyaset yapan DP İstanbul İl Başkanı "İhtiyar Kaplan" lakaplı Kenan Öner⁵⁴ vardır. Öner, hatta daha ileri giderek Celal Bayar ile İsmet İnönü'nün anlaşmasını iddia etmiştir. Muhalefet ve iktidarın arasındaki ılımlı havanın sebebini bu iddiaya dayandırmıştır⁵⁵. DP içi bu karışıklık İsmet İnönü'nün 12 Temmuz Beyannamesiyle⁵⁶ başlamış ve partinin 2. Büyük Kongresi'ne kadar

⁵³ İsmail Öz, *Demokrat Parti'nin Gençlik Politikaları ve Gençlik Teşkilatı 1946-1960*, İstanbul 2015, s. 160.

⁵⁴ Kenan Öner'in, DP'de parti yönetimi ile büyük görüş ayrılıkları olmuştur. Öner, parti içi muhalefet yapmış ve DP liderlerine ağır eleştiriler yapmıştır. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bk. Samet Ağaoğlu, *Arkadaşım Menderes*, İstanbul 1967, s. 77-84.

⁵⁵ Abdullah Eryaman, "Demokrat Parti'nin Bölünmesi ve Millet Partisi'nin Kuruluşuna Giden Süreç", *Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi*, XI/44 (2019), s. 36.

⁵⁶ 12 Temmuz Beyannamesi, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından 12 Temmuz 1947'de yayımlanan bildiridir. Bu bildiri ile İnönü, iktidar ve muhalefete eşit

devam etmiştir. Bu süreç 31 DP’li vekilin MP’yi kurmasıyla sonuçlanmıştır⁵⁷. MP’ye göre iki partili sistemde partilerin birbirinden farkı yoktu ve bu mevcut durum Türk milletine zarar vermekteydi.

1.3.2.1. MP’nin Teşkilatlanma Süreci

CHP 1948’de tek başına iktidarda bulunmaktaydı. DP de TBMM’de bulunan tek muhalefet partisiydi. Çok partili sisteme geçiş ve oldukça tartışmalı geçen 1946 seçimleri sonrasında ilk defa nispeten hatırı sayılır miktarda milletvekili sayısı olan bir muhalefet partisi meclise girmişti. Bunun ardından siyasal hayat daha özgürlükçü bir şekle bürünmüştü. Mareşal Mustafa Fevzi Çakmak’ın önderlik ettiği bir grup, DP’nin gerçek bir muhalefet partisi olmadığını ve bir muvazaa partisi olduğunu öne sürmüştür⁵⁸.

Fevzi Çakmak, Osman Bölükbaşı ve Enis Akaygen gibi partideki önemli isimler DP’den ayrılarak bu partinin kurulmasında önemli roller oynadıysa da partinin ilk genel başkanı olan Yusuf Hikmet Bayur CHP kökenli bir siyaset ve ilim adamıydı. Aynı zamanda Sadık Aldoğan gibi Türk Silahlı Kuvvetleri kökenli kişiler de partinin kurulma aşamasında aktif rol almışlardır⁵⁹.

MP’nin kurulması doğal olarak CHP ve aynı zamanda DP tarafından hoş karşılanmamıştır. DP Genel Başkanı Celal Bayar imzasıyla MP’nin kurulması üzerine teşkilata yayımlanan tamim ile DP içinde ihtilaf yaratmaya çalışanların MP’nin kuruluşuna destek verdiği ifade edilmiş, nitekim Celal Bayar’ın yaptığı bu konuşma, MP çevrelerinde de rahatsızlık oluşturmuştur.

mesafede duracağını ve aralarında uzlaşma sağlamayı hedeflediğini açıklamıştır. Daha geniş bilgi için bk. Ahmet Yeşil, *Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş*, Ankara 2001, s. 199-202.

⁵⁷ Hüseyin Şeyhanlıoğlu, *Türk Siyasal, Muhafazakârlığın Kurumsallaşması ve Demokrat Parti*, Ankara 2011, s. 183.

⁵⁸ Alihan Limoncuoğlu, “Türkiye’de Üçüncü Yolun Başı; Millet Partisi (1948)”, *Akademik Hassasiyetler Dergisi*, V/10 (2018), s. 146.

⁵⁹ Limoncuoğlu, *a.g.e.*, s. 147.

CHP, MP'nin kurulmasına DP'ye kıyasla daha tepkisiz kalmıştır. Her ne kadar CHP'de muhalefetin bölünmesinin iyi olacağı yönünde bir kanı yaygınsa da CHP milletvekilleri eleştirilerin hedefine Fevzi Çakmak'ı almışlardır⁶⁰. Böylelikle Türk siyasetinde Milli Mücadele'nin önemli kahramanlarından biri olan Fevzi Çakmak ile CHP arasında bir gerginlik yaşanmıştır.

1.3.2.2. MP'de Aday Tespiti

Mareşal Mustafa Fevzi Çakmak tarafından 20 Temmuz 1948'de kurulan MP, sadece 1950 seçimlerinde yer almış ve 27 Ocak 1954'te kapatılmıştır. Bu partideki aday tespiti konusundaki yetkinin Parti Genel Yönetim Kurulu ile ileride, toplanacak yoklama kurulları arasında paylaştırıldığı görülmektedir. 1948 tarihli tüzüğün 21. maddesi, parti adaylarının 1/4' ünün Parti Genel Yönetim Kurulu tarafından, 3/4' ünün ise İl ve İlçe Yönetim Kurulu üye ve başkanlarını kapsayacak yoklama kurulları tarafından seçim çevrelerinde tespit edileceğini ortaya koymaktadır⁶¹.

1.4. 1946 Seçimleri

Türkiye'de 1923, 1927, 1931, 1935, 1939 ve 1943 olmak üzere tek parti yönetiminin olduğu dönemde toplam 5 genel seçim gerçekleşmiştir. Bu seçimlerde iki dereceli seçim sistemi uygulanmıştır⁶². II. Dünya Savaşı'nın ardından MKP'nin kurulmasıyla tek partili sistemden çok partili sisteme geçilmiş ise de 1946 seçimlerinde ilk kez uygulanan tek dereceli seçimde açık oy, gizli sayım usulünün antidemokratik yapısı seçimlerin tarafsızlığına gölge düşürmüştür. CHP ve DP arasında geçen seçimleri oyların %85,4'ini alan CHP kazanmış ve 465 milletvekilinin 397'sini almıştır. DP ise oyların %13,1'ini

⁶⁰ Limoncuoğlu, *a.g.e.*, s. 147.

⁶¹ Oya Araslı, *Adaylık Kavramı ve Türkiye'de Milletvekilliği Adaylığı*, Ankara 1972, s. 162.

⁶² Kadir Unat, "Tek Parti Döneminin Son Genel Seçimi: 1943 Seçimleri ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin Seçim Propagandaları", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 56 (2015), s. 212.

olarak seçim listelerinde yer alan bağımsız adaylarıyla birlikte toplam 65 milletvekili çıkarmıştır. Seçim sonucunda %0,6 oy oranıyla 3 bağımsız milletvekili de meclise girmeyi başarmıştır.

Refik Koraltan (DP) İçel ve İstanbul, Yusuf Kemal Tengirşek (DP) Sinop ve İstanbul, Fevzi Çakmak (Bağımsız) İstanbul ve Kastamonu'dan milletvekili seçilmişler; sırasıyla İçel, Sinop ve İstanbul'u tercih ettiklerinden üç milletvekillik boş kalmıştır⁶³. Seçilen milletvekillerinden Refik Koraltan hitabeti ile ön plana çıkmış bir siyasetçidir. Bunun izlerini Konya'da Millî Mücadele sırasında bulunduğu zamanlarda görmek mümkündür. Özellikle Konya'da yaşanan Bozkır İsyanının bastırılmasında önemli bir rol üstlenmiştir. İşgal sürecinde Konya halkını *Öğüt* gazetesinde yayınladığı bildirilerde ve akabinde düzenlenen mitinglerde etkileyici hitabetiyle etkilemiş, halkı bölgenin işgalci güçlerden kurtulması için örgütlemiştir. Bütün bu faaliyetlerden Refik Bey'in Anadolu için önemli şahsiyetlerden olduğu anlaşılmaktadır⁶⁴.

Türkiye'de çok partili hayata geçişin ilk seçimi olan 1946 seçimi sırasında DP, propagandasını CHP'ye yaptığı eleştiriler üzerine kurmuştur. CHP de bu eleştirilere cevap vermiş ve kendisini cumhuriyetin teminatı olarak tanımlamıştır⁶⁵. Propaganda süreci ise sadece siyasilerle sınırlı kalmamıştır. Gazetelerde seçim sürecine dâhil olmuş iktidar ve muhalefetin yanında bazı gazeteler yerlerini almışlardır. *Ulus*, *Vakit*, *Akşam*, *Tanin* iktidarın; *Vatan*,

⁶³ Kenan Olgun, "Türkiye'de Cumhuriyetin İlânı'ndan 1950'ye Genel Seçim Uygulamaları", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, XXVII/79 (2011), s. 22; https://global.tbmm.gov.tr/docs/secim_sonuclari/secim3_tr.pdf, Erişim: 19.04.2021.

⁶⁴ Erol Yüksel, "Bir Siyaset Adamı Olarak (1890-1974)", (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi), Konya 2016, s. 33-39.

⁶⁵ Onur Çelebi, "Türkiye'de Demokrasinin Sancılı Doğumu: 1946 Seçimleri", *Electronic Turkish Studies*, X/1 (2015), s. 260.

Tasvir, *Yeni Sabah* da DP'nin sözcülüğünü yürütmüş, *Cumhuriyet* ise tarafsız kalmaya çalışmıştır. Seçimin heyecanı basında da görülmüştür⁶⁶.

Seçimlerden önce *Vatan* gazetesinde 11 Temmuz 1946'da DP'nin beyannamesi neşredilmiştir. Beynamede DP, *Ulus* gazetesinin 5 Temmuz 1946 tarihinde yayımlanan nüshasında İçişleri Bakanlığının illere bir tamim gönderdiği haberine değinmiştir. Tamime göre köylere gönderilen kimselerden hangi partiye mensup olduklarına dair bir vesika istenmiş ve bu isteğin seçim propagandalarını önlemek amacına yönelik olduğu belirtilmişti. İçişleri Bakanlığının bu emri ile birçok yerde köylere gitmekte olanlardan vesika istenmekte; vesikası olmayanların gelmekte oldukları yerlere geri döndürüldüğünü beynamede belirtilmiştir. Bu beyannameyle DP hem vatandaşların seyahat hakkının elinden alındığını, hem de seçim propagandalarının önlenmesine sert bir şekilde tepki göstermiştir⁶⁷. DP'nin seçim sürecinde yaşananlara tepkisi seçimlerden sonra TBMM oturumlarında da devam etmiştir.

Seçimlerde DP'den Kütahya milletvekili seçilen Adnan Menderes TBMM'de 26 Ağustos 1946 tarihinde seçim sonuçlarını değerlendirmiştir. Konuşmasına, gecenin geç saatinde söz hakkı verilmesine duyduğu üzüntüyle başlayan Menderes, konuşmasında 21 Temmuz 1946'da yapılan seçimlerde yolsuzluk ve kanunsuzluk yapıldığını iddia etmiş, seçimlere millî iradenin yansımadağı fikrini "Türk milletinin vicdanında yerleşmiş olan kanaattir" sözleriyle ifade etmiştir. Milletvekili seçimleri ve TBMM'nin öneminden konuşmasının sonunda bahseden Menderes, iddia ettiği kanunsuzlukların ortaya çıkarılması için tahkikatın gerekliliğini dile getirmiştir⁶⁸.

⁶⁶ Murat Bulgaç, "1946 Genel Seçimlerinde Propaganda", *Çağdaş Türkiye Araştırmalar Dergisi*, VIII/26 (2013), s. 177.

⁶⁷ BCA, 30-1-0-0 / 44 - 257 - 1.

⁶⁸ BCA, 30-1-0-0 / 11 - 65 - 4.

Seçim sonuçları halkın CHP'ye karşı olan tepkisini doruğa çıkarmış, bu dönemde DP'li siyasetçiler, halk, öğrenciler ve memurlar üzerinde uygulanan baskı daha da artmıştır⁶⁹. Diğer yandan TBMM'de CHP'nin hükümet programı Başbakan Recep Peker tarafından okunmuştur. Peker, programı açıkladıktan sonra bütün bu işleri yurdun mesut olması ve vatandaş haklarının yerine getirilmesi için başaracaklarına içten inandığını sözlerine eklemiş, meclisten de eksikliklerini gördüklerinde tenkitlerini esirgememesini rica etmiştir⁷⁰. 1946 seçimleri çok sert ve çekişmeli geçmiştir. Böylelikle Türkiye'de ilk defa uygulanan tek dereceli ve çok partili genel seçim çok partili hayatın sancılı başlamasına sebep olmuştur⁷¹. Diğer yandan Türkiye'de 21 Temmuz 1946 seçiminin iyi anılmamasının nedeni seçim sürecinde yaşanan olumsuz gelişmelerdir⁷².

1.5. 1950 Seçimleri

Türkiye'de 1946 genel seçiminde uygulanan 4918 sayılı Kanun özellikle muhalefet partilerince eleştirilmekte ve demokratik yönden eksik görülmekteydi. DP'liler bu seçimlerin “meşum” ve “antidemokratik” olduğunu dile getirmişlerdir. Artan tepkiler ve DP'nin yapılacak olan ara seçimlere katılmayacağını açıklaması üzerine CHP 1948 yılı ortalarına doğru seçim kanununda bazı değişiklikler yapmayı kabul etmiştir. 5258 sayılı Kanunla gerçekleştirilen değişikliklerle gizli oy - açık tasnif esası kabul edilmişse de bu değişiklikte tam manasıyla yeterli olmamış; DP ara seçimlere katılmamıştır.

Bu arada seçim kanununun yenilenmesiyle alakalı olarak umumi efkârda bir kamuoyu oluşmuştur. O kadar ki halkın çoğu sandığa gitmeyerek muhalefeti desteklediklerini göstermişler ve âdeta bu konuda iktidara mesaj

⁶⁹ Kayalı, *a.g.e.*, s. 77.

⁷⁰ BCA, 30-1-0-0 / 54 - 328 - 2.

⁷¹ Bulgaç, *a.g.m.*, s. 179.

⁷² Çelebi, *a.g.m.*, s. 268.

vermişlerdir. Bunların sonucunda Günaltay Hükümeti yeni bir seçim kanununun hazırlanmasını kabul etmiştir⁷³.

Türk siyasi tarihinin en önemli seçim propagandasına sahne olan 1950 seçimi, siyasilerin halkın ayağına ilk defa gittiği seçimdir. DP ve CHP'nin seçim kampanyalarına bakacak olursak DP, bu seçim kampanyasını iki temel unsur üzerine kurmuştur. İlki CHP'nin halk üzerindeki dini baskısını söyleyerek din özgürlüğünün güvence altına alınacağını vaatidir. İkincisi, ekonomide liberalleşme ve devlet elinin azaltılacağıdır. Bunların yanında DP seçim propagandasını demokratik söylemlerini arttırarak sürdürmüştür⁷⁴. CHP'nin seçim kampanyası ise partinin 27 yıllık iktidarda yaptıklarını anlatmasına dayanıyordu. CHP seçim propagandası sürecinde hem geçmişi ile övünüyor hem de iktidarlarına devam ederlerse bundan önce gerçekleştiremediklerini halka vaat ediyordu. Bunların başında anayasa değişikliği geliyordu diğer vaatleri ise tarım, ekonomi, eğitim ve sağlık alanları üzerinedir⁷⁵. İsmet İnönü, 12 Temmuz Beyannamesinden beri devam eden partiler üstü kimliğini bırakıp; parti lideri rolüyle yaptığı yurt gezilerinde seçim vaatlerini halka anlatmıştır⁷⁶.

Ankara Gar Gazinosu'nda 7-9 Ocak 1950'de yapılan DP seçim toplantısı, 14 Mayıs 1950 seçimleri için dönüm noktalarından bir tanesidir. Toplantının ardından toplantıda yaşananlar ve yöntemiyle ilgili bir bildiri kamuoyuna sunulmuştur. Bildiride ayrıca DP'nin Türk demokrasisi için yaptıklarına ve gelecekte yapacaklarına yer verilmiştir. Bildirinin devamında yeni seçim tasarısı yorumlanarak bu tasarının eskilerine nazaran daha

⁷³ Mustafa Albayrak, *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)*, Ankara 2004, s. 84.

⁷⁴ Şeyhanlıoğlu, *a.g.e.*, s. 189.

⁷⁵ Cemil Koçak, *Demokrat Parti Karşısında CHP Bir Muhalefetin Analizi*, İstanbul 2017, s. 134-138.

⁷⁶ Muharrem Turp, "Türkiye'nin Demokratikleşme Sürecinde Mihenk Taşı: Basında 1950 Seçimleri", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XVIII/37 (2018), s. 682-683.

demokratik olduğu belirtilmiş, ayrıca seçimlerde baskı yapılmaması gerektiği vurgulanmıştır⁷⁷.

İşsizliğin de artmasından dolayı 18 Ocak'ta DP'liler, CHP'nin olumlu bulmadığı işsizlik sigortası kanununun Meclis'e getirilmesini istemişler ve işçilerin grev haklarını desteklediklerini belirtmişlerdir. Tüm bu yaşananların ardından DP, İzmir kongresiyle seçim kampanyasının başlatmıştır. CHP de kendi kampanyasını ertesi gün İzmir'de açmıştır. 28 Ocak 1950 tarihli *Cumhuriyet* gazetesinin başlığı şöyledir: “*D. Parti seçim kampanyası yarın İzmir 'de başlayacak*”. 30 Ocak nüshasının başlığı ise: “*İki parti Ege 'de seçim mücadelesine başladı*” şeklinde atılmış alt başlıkta ise “*DP başkanı Celal Bayar İzmir' de, Hilmi Uran'da Manisa'da dün bir nutuk söylediler*” haberi verilmiştir⁷⁸.

DP, 14 Mayıs 1950 seçiminde CHP iktidarına ülkenin içinde bulunduğu kötü şartları kullanarak toplumsal bir muhalefetle son vermeyi başarmıştır⁷⁹. CHP genel başkanvekili Hilmi Uran parti teşkilatlarına partilerinin yapılan son milletvekili seçimleri sonucunda iktidarı kaybettiklerini belirten bir bildiri göndermiştir. Uran, yazıda demokrasilerde bu tür sonuçların var olduğunu, bu sonucun sorumlusunun parti teşkilatları olmadığını belirtmiş, bilakis onlara çalışmalarından dolayı teşekkür etmiştir. Uran, bildiriye “*Parti Başkanımız İnönü etrafında mütenasit bir kitle halinde geniş yürekle memleket ve millet hizmetine ve Parti vazifesine devam etmesini rica eder, gözlerinizden öperim*” cümleleriyle son vermiştir⁸⁰. Bildirinin içeriğine bakıldığında CHP'nin iktidarı devredeceği ve muhalefet görevini üsteleneceği anlaşılmaktadır. Ayrıca İsmet İnönü seçimden sonra Çankaya Köşkü'nde ziyarete gelen Celal Bayar'a

⁷⁷ Mehmet Ö. Alkan, “Milli Şef Döneminde Siyasal Propaganda ‘Başbuğumuz Babamız İnönü’”, *Toplumsal Tarih*, S.120 (2003), s. 102.

⁷⁸ Olgun, *a.g.m.*, s. 24.

⁷⁹ Çavdar, *a.g.e.*, s. 307.

⁸⁰ BCA, 490-1-0-0 / 10 - 55 - 19.

iktidarı hemen DP'ye bırakmayı önermiştir. Ardından İnönü, seçim sonuçlarını oğlu Erdal İnönü'ye yazdığı bir mektupla değerlendirmiş bu seçim sonucunu milletlerin değişiklik arzusuna bağlamıştır⁸¹.

TBMM'nin 9. dönemi 22 Mayıs 1950'de açılmıştır. 1946 yılına göre mecliste partilerin rolleri tamamıyla değişmiş; oyların yüzde %55,2'sini alan DP 416 milletvekili kazanmıştır. CHP %39,6'sını alarak 69 milletvekili çıkarmış bir önceki dönemin DP'si gibi meclisteki gücü çok az olarak muhalefete geçmiştir. Seçimlere katılan MP de %4,6 oy almış yalnız 1 milletvekili ile mecliste temsil edilme hakkı kazanmıştır. Ayrıca %0,6 oy oranıyla 1 bağımsız milletvekili de girmiştir⁸². Seçimleri DP'nin kazanmasıyla halk iradesi yönetime daha fazla yansımış ve bu durum sessiz devrim veya beyaz devrim olarak adlandırılmıştır.

CHP ve İsmet İnönü tarafından iktidar DP'ye devredilmiştir. 22 Mayıs 1950 günü toplanan Meclis, 387 milletvekilinin oyuyla Celal Bayar'ın Cumhurbaşkanı olmasını kabul etmiş, Celal Bayar ise hükümeti kurma görevini Adnan Menderes'e vermiştir⁸³. Menderes, 29 Mayıs 1950'de hükümet programını açıkladığı meclis konuşmasına; 9. dönem Büyük Millet Meclisinin yerinin Türk demokrasi tarihi için öneminin büyük olduğunu, yapılan 14 Mayıs 1950 seçiminde millî iradenin serbestçe tecelli ettiğini ve DP olarak kendilerinin mevcut düzene son vererek yeni bir döneme geçtiklerini vurgulayarak başlamıştır. Menderes, tek parti dönemine eleştirisini şu şekilde belirtmiştir: “ Biz aynı partinin birbirini takip eden hükümetlerinden biri değil, millet iradesiyle henüz iktidara gelen bir Partinin hükümeti olduğumuz için, iktidarı devralırken karşısında bulunduğumuz müşküllere ve memleket işlerinin

⁸¹ Mehmet Ali Birand-Bülent Çaplı-Can Dünder (Haz.), Yusuf Akçura (Yön), *Demirkurat*, TRT, 1991, 1. Bölüm.

⁸² Yeşil, *a.g.e.*, s. 159-160; https://global.tbmm.gov.tr/docs/secim_sonucdari/secim3_tr.pdf, Erişim: 19.04.2021.

⁸³ Yakup Kaya, “Türk Siyasal Yaşamında 1954 Seçimleri”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, VII/3 (2018), s. 2277.

umumi manzarasına kısaca bir göz atmayı faydeli görmekteyiz. Bilhassa elimize mamur bir vatan devredilmekte olduğu iddialarına karşı bugünkü durumun umumi efkâr önünde açıklanması zaruri oluyor.” Yeni Başbakan Menderes’in konuşmasına genel olarak bakıldığında hükümet programında neler yapacaklarını geçmiş hükümetleri eleştirerek açıklamıştır. Adnan Menderes’in bu meclis konuşmasında en dikkat çeken sözü: “Millete mal olmuş inkılâpları mahfuz tutacağız.” cümlesi olmuştur⁸⁴.

Türk demokrasi tarihinde ilk kez halk oyunun anlam bulduğu 14 Mayıs 1950 genel seçimiyle iktidar şiddetten uzak bir şekilde el değiştirmiştir⁸⁵. Fakat 1950 seçimleri, her ne kadar Türk demokrasi tarihi için dönüm noktası olsa da, birçok kesimden DP iktidarına karşı henüz on yılı dolmadan duyulan toplumsal muhalefet, siyasal otoritenin Ordu’da yarattığı hoşnutsuzluklarla bir araya gelerek 27 Mayıs 1960 askerî müdahalesinin zeminini hazırlamıştır.

⁸⁴ BCA, 30-1-0-0 / 54 - 328 – 4.

⁸⁵ Onur Çelebi, “14 Mayıs Seçimlerinde Şiddet Politikası ve Milli Birlik Temaları”, *Journal of Studies*, X/11 (2016), s. 48.

İKİNCİ BÖLÜM

BASIN - SİYASET İLİŞKİSİ VE GAZETELERİN DURUMU

2.1. Millî Mücadele'den II. Dünya Savaşına Kadar Basın Siyaset İlişkisi

Türkiye’de basın, ilk oluştuğu yıllardan itibaren toplumu yönlendiren bir araç olarak kullanılmıştır. Basın ve siyaset ilişkisini de bu kapsamda değerlendirmek gerekmektedir. Zira siyasetçiler, basını kendi propagandalarını yapma ve toplumu kendi istekleri doğrultusunda yönlendirmek amacıyla kullanmışlardır⁸⁶. Siyasiler, kamuoyunun desteğini alabilmek için ve başarılı bir karar verme süreci için, yani hem iktidar hem de güçlü olabilmeleri için basının desteğine muhtaçtırlar. Basın, toplumsal hareketlilik ve özellikle siyasetçilerin geleceği üzerinde oldukça etkilidir⁸⁷. Böylelikle basın ve siyasetin birbirinden bağımsız birer kurum olmadıkları görülmektedir.

Cumhuriyet dönemi basın ve iktidar arasındaki ilişkiler bakımından oldukça önemlidir. Osmanlı Devleti yıkılarak tarihe mâl olmuş ve yerine Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur. Saltanat ve hilafet gibi Osmanlı devletinden kalan makamlar ve kuruluşlar kaldırılmış, ulus devlet sistemine geçilmiştir. Bu bölümde Millî Mücadele’den başlayarak 1950 yılına kadar basının durumu, yaşanan gelişmeler, kısıtlamalar, basın üzerinde yapılan kanunlar ele alınacaktır. Millî Mücadelede basın, tek partili dönemde basının durumu ve demokrasiye geçişte basının etkisi üzerinde durulması gereken konular olarak görülmektedir.

⁸⁶ Ceren Sözeri, *Türkiye’de Medya-İktidar İlişkileri Sorunlar ve Öneriler*, İstanbul 2015, s. 8.

⁸⁷ Ali Arslan, “Medya-Politika İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, VII/1 (2011), s. 6.

2.1.1. Millî Mücadele’de Basın

Basının toplumun hayatında ve bilinçlenmesinde büyük önemi vardır. Bağımsızlık Savaşı’nın kazanılmasında özellikle Anadolu basınının büyük bir rolü olduğu görülmektedir. Nitekim Mustafa Kemal, daha askerî öğrenci iken gazetenin toplumu bilgilendirmede, insanları bir düşünce etrafında birleştirmede, devlet kuruculuğunda, devlet hayatında ne kadar önemli olduğunu öğrenmiş durumdaydı. Harp Okulu’nda iken (1899-1902) arkadaşlarıyla birlikte el yazısı ile gazete çıkarmış ve burada ülkenin durumunu ele alan yazılar yazmıştır. Sonraları Fethi Okyar ile birlikte adı “*Minber*” olan İstanbul gazetesini yayımlamışlardır. “*Minber*” adını Mustafa Kemal’in kendisi koymuş ve basına karşı ilgisini o zamanlardan göstermiştir⁸⁸.

Erzurum Kongresi’nden sonra yapılan Sivas Kongresi’nin kararlarının ülke içine ve dış dünyaya duyurulması için de yine *İrade-i Milliye* gazetesi çıkarılmış, daha sonra Temsil Heyetinin Ankara’ya gelmesinin ardından *Hâkimiyet-i Milliye* gazetesi çıkarılmıştır⁸⁹.

Hâkimiyet-i Milliye, cumhuriyetin ilanından sonra da yayın hayatına devam etmiş ve bünyesine aldığı yazar ve düşünürlerin katkılarıyla cumhuriyet rejiminin siyasal sözcülüğünü yapmıştır. Gazete böylelikle Atatürk’ün kurduğu Cumhuriyet Halk Fırkası’nın resmî yayın organı haline gelmiştir. 1934 yılında *Ulus* adını alan gazete, özellikle Falih Rıfkı Atay’ın başyazarlığında hükümetin görüşlerini yansıtan bir iktidar sözcüsü gibi yayımlanmaya başlamıştır⁹⁰.

Kurtuluş Savaşı’nı desteklemek amacıyla Anadolu halkına Millî Mücadele hakkında doğru ve düzenli bilgiler vermek ve Türk milletinin özgürlük savaşını dünya kamuoyuna duyurmak ve tanıtabilmek amacıyla Halide Edip (Adivar) Hanım ve Yunus Nadi Bey’in çalışmalarıyla Ankara’da 6 Nisan 1920’de adını Mustafa

⁸⁸ Yücel Özkaya, *Millî Mücadele Döneminde Atatürk ve Basın*, Ankara 2001, s. 15-16.

⁸⁹ Turgut Er, *Türkiye’de Basın Yayın ve Tanıtma*, Ankara 2003, s. 36.

⁹⁰ Mustafa Tokmak, “Basın-İktidar İlişkileri Çerçevesinde Demokrat Parti ve Ankara Radyosu”, (Hacettepe Üniversitesi SBE Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2007, s. 4-5.

Kemal'in koyduğu *Anadolu Ajansı* kurulmuştur⁹¹. Meclisin, 7 Haziran 1920'de kurduğu Matbuat ve İstihbarat Genel Müdürlüğüyle haber alma işlerinin devlet yönetimin elinde olması amaçlanmıştır⁹².

2.1.2. Cumhuriyetin İlanı ve 1923-1930 Yılları Arasında Türk Basını

Cumhuriyetin 29 Ekim 1923'te ilanı ile birlikte bu önemli olayı kutlayan ve millî sevinci anlatan yazıların yanında basında bir de eleştirilere yer verildi. Eleştirilerin temeli eski Başvekil Rauf Orbay'ın *Vatan* ve *Tevhid-i Efkâr* gazetelerine verdiği uzun demece dayanıyordu. Rauf Orbay, bu demeçte cumhuriyetin ilanının Halk Fırkası grubunda bir günde görüşülerek kararlaştırılmasının acele ve erken olduğunu anlatmıştır. Ahmet Emin Yalman da *Vatan* gazetesinde cumhuriyetin ilanını, birkaç saat içinde devletin şeklinin değiştirilmesinin ayaküstü yapılan bir uygulama olarak eleştirmiş Teşkilat-ı Esasiye üzerinde uzun süre tartışıldığı bilincinin halkta yaratılması gerektiği, yapılan bu değişikliğin uzun süre üzerinde münazara edilmesi gereken bir karar olduğunu ifade etmiştir⁹³.

Diğer yazarlardan *Akşam* gazetesi Başyazarı Necmettin Sadak, Meclisin gücünün korunması gerektiğini, *Tanin* Başyazarı Hüseyin Cahit Yalçın da Meclisin bu önemli anayasa değişikliğinin kısa sürede tartışılmadan onaylanmasından bahsetmiştir⁹⁴. Yazarlar, sonraki günlerde eleştirilerine farklı konularla devam etmişlerdir. Nitekim yazarlar, Millî Mücadele'nin basın ile kazanıldığını iyi bilmekteydiler. Bu sebeple barış döneminde de basınla iyi ilişkiler kurulmasını istemişlerdir. Zira basınla ilişkilerin geliştirilmesini isteyen başta Mustafa Kemal'in kendisidir. Basının iç ve dış politika açısından gücünü bilen Mustafa Kemal, daha mücadelenin başlangıç döneminde olumsuz şartlara rağmen Anadolu basınıni etkili bir şekilde kullanmış, barış görüşmelerinin devam ettiği bir dönemde İstanbul basınınin temsilcilerini İzmit'e davet ederek onlara yüklenecekleri görevleri

⁹¹ Özkaya, *a.g.e.*, s. 77-78.

⁹² Er, *a.g.e.*, s. 43-44; İzzet Öztoprak, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/basin-yayin-genel-mudurlugu-matbuat-ve-istihbarat-muduriyet-i-umumiyesi/>, Erişim: 28.07.2021.

⁹³ Hülya Baykal, "Millî Mücadele'de Basın", *Atatürk Araştırmaları Dergisi*, IV/11 (1988), s. 480.

⁹⁴ Alpay Kabacalı, *Türk Basınında Demokrasi*, İstanbul 1994, s.107-108.

anlatmıştır. İzmit toplantısı öncesinde Eskişehir'e gider; orada üzerinde durduğu konuların başında gazete gelir. Gazetelerin köylere kadar gönderilmesini isterken, basının eğitim kurumları kadar önemli olduğunu dile getirmiştir. İzmit'te birçok gazeteciyle konuşma fırsatı bulur ve onlara hükümete karşı eleştiri yapmayı bırakmalarını ve inkılaplara gazetelerinde yer vermelerini ister⁹⁵.

Cumhuriyetin ilanından sonra hükümet ile basının arası yeniden gerginleşir. Başta Hüseyin Cahit olmak üzere İstanbul basını, Ankara yönetiminin kendilerine iyi gözle bakmadığının farkındadır ve özellikle İsmet Paşa Hükümeti döneminde sık olarak basına sansür uygulanacağına ait bilgiler verilir. Basınla yönetim arasındaki ilişkilerin gerginleşmesinde Hilafetin kaldırılması ilk sebebi oluşturdu. Muhalif basında Halifeyi ve Hilafeti doğrudan ve mevcut haliyle savunan *Sebilürreşat* gibi yayın organlarının yanında bu kurumun sadece siyasi olarak elde tutulmasını savunan *Tanin* ve *Vatan* gibi gazeteler vardı. Bunlar, Halifeye siyasi bir güç verilmesinin karşısında yer alırken, onlara göre Halifenin kim olacağı da önemli değildi. Onlar için bu kurumun diğer İslam ülkeleriyle arada bir köprü olarak kalması önemliydi. Hilafet'in kaldırılmasını muhalif basın iyi bir biçimde karşılamamış ise de sert bir şekilde de eleştirmemiştir⁹⁶. Bu süreçte Lütfi Fikri, Hüseyin Cahit, Ahmet Cevdet gazetelerindeki Hilafet konusunda kaleme aldıkları yazılarıyla birlikte İngiltere'de yaşayan Hint Müslümanlarının liderlerinden Aga Han ve Emir Ali'nin Başbakan İsmet İnönü'ye gönderdikleri içeriği Hilafet olan mektubun başbakanın eline geçmeden önce *Tanin*, *İkdam* ve *Tevhid-i Efkar* gazetelerinde yayınlanması⁹⁷ hükümet tarafından basına tepki olarak yansımıştır.

Hint Müslümanlarının yazdığı mektubun başbakana ulaşmadan gazetelerde yayınlanmasından sorumlu olanların İstiklâl Mahkemelerine gönderilmesi konusu mecliste görüşülmüştür⁹⁸. Ardından İstiklâl Mahkemesinin talimatıyla bu mektubu

⁹⁵ Nurettin Güz, "Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Basın Özgürlüğü ve Basın Özgürlüğü Tartışmaları" I, *Ulusal İletişim Sempozyumu*, A.Ü. İletişim Fakültesi- G.Ü. İletişim Fakültesi, Ankara 2000, s. 2-3.

⁹⁶ Güz, *a.g.e.*, s. 7-8.

⁹⁷ Hasan Türker, "Basında 'Hanedan-ı Hilafet' Tartışmaları ve Hilafetin Kaldırılması", *Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi*, III/8 (1998), s. 75.

⁹⁸ Asuman Demircioğlu, "Cumhuriyetin İlan Edilişi ve Halifeliğin Kaldırılması Sürecinde 'İstikbal' Gazetesi'nde Lütfi Fikri Bey", *Atatürk Dergisi*, VII/1 (2018), s. 57.

yayınlayan gazeteciler *Tanin*, *Tevhîd-i Efkâr* ve *İkdam* gazetelerinin sahip ve başyazarları Hüseyin Cahit, Velit Ebüzziya ve Ahmet Cevdet beylerin yanı sıra *Tevhîd-i Efkâr* ile *İkdam* gazetelerinin sorumlu müdürleri Hayri Muhittin ve Ömer İzzettin beyler 8 Aralık'ta tutuklanmışlardır⁹⁹.

İktidarla basın arasındaki gerginlik neticesinde Lütfü Fikri'nin beş yıl hapse mahkûm olmasına, diğer gazetecilerin de haklarında “*vatana ihanet*” suçlamasını reddeden savunmaları sonucunda beraatlarıyla sonuçlanmıştır. Davalarda Hüseyin Cahit'in savunma sırasında yaptığı konuşma ortamı yumuşatmıştır¹⁰⁰. Bu konuşma ileride basınla hükümet arasında yeniden iyi ilişkiler kurulabilmesi adına önemli bir adım olarak görülmüştür.

Bu yargılama sürecinin ardından hükümet ile İstanbul basını arasının düzelmesi için 4 Şubat 1924'te İzmir'de bir basın toplantısı düzenlenmiştir. Toplantıya çağrılan yazarlar: *İkdam* Sahibi Ahmet Cevdet, *Tanin* başyazarı Hüseyin Cahit Yalçın, *İleri* başyazarı Celal Nuri İleri, *Akşam* başyazarı Necmettin Sadak, *Vakit* başyazarı Mehmet Asım, *Tercüman-ı Hakikat* başyazarı Hüseyin Şükrü ve *Vatan* başyazarı Ahmet Emin Yalman'dır. *Tevhid-i Efkâr* başyazarı Velid Ebuzziya İzmir'e çağrılmasına rağmen Mustafa Kemal tarafından toplantıya katılması istenmemiştir. Mustafa Kemal, yazarın düşüncelerini geri ve sığ bulmuştur. Ertesi gün 5 Şubat 1924'te İzmir'de gazetecilere verdiği yemekte basının önemini vurgulamış; Cumhuriyetin ve inkılapların etrafında birlik içinde davranılması gerektiğini, bunun Türk milletinin çıkarları için zaruri olduğunun üstünde durmuştur¹⁰¹. Yapılan toplantıya rağmen basınla hükümet arasındaki çekişmeler bitmemiştir. Öte yandan, Yunus Nadi'nin, 8 Mayıs 1924'ten itibaren *Cumhuriyet*'i yayımlaması, İstanbul basınında hükümetle ilk köprübaşı sağlamıştır¹⁰².

⁹⁹ Hilmi Bengi, “İstiklal Mahkemelerinde Yargılanan Gazeteciler”, *İstiklal Mahkemeleri Sempozyumu*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Adıyaman 2015, s. 355-356.

¹⁰⁰ Hıfzı Topuz, *100 Soruda Türk Basın Tarihi*, İstanbul 1973, s. 135-137.

¹⁰¹ Topuz, *a.g.e.*, s. 137.

¹⁰² Atilla Girgin, *Türkiye'de Yerel Basın*, İstanbul 2009, s.95.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında hükümet ve basın arasında düzene girmeyen ilişkiler, 1925'te doğuda Şeyh Sait İsyanı'nın ortaya çıkmasıyla¹⁰³ kopma noktasına gelmiştir. Bununla birlikte Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kurulmuş¹⁰⁴ ve eski İttihatçıların bu parti bünyesinde örgütlenmeye başlamışlardır. Böylelikle Ankara ve İstanbul basını hükümete karşı muhalefet eyleminin üstüne İstanbul basınının açılan bu yeni partiye destek vermesi, Ankara Hükümeti'nin tepkisine yol açmıştır. Ankara Hükümeti'ne göre Doğu'da bir isyan vardır. Basında falsolu sesler bu isyana yarar. Muhalefetin sesini susturmak gerekir; eleştirilerin sırası değildir. Bu amaçla “*Takrir-i Sükûn Kanunu*” adında bir terör kanunu tasarısı meclise getirilmiş, 4 Mart 1925'te Meclis tarafından kabul edilmiştir¹⁰⁵.

Takrir-i Sükûn Kanunu hükümete olağanüstü yetkiler vermiştir. İlk önce iki yıl için kabul edilen bu kanun daha sonra iki yıl daha uzatılarak 1929 yılına kadar sürmüştür. Bu kanunla birlikte Meclis, Ankara ve isyan bölgesi olan Doğu'da kurulmak üzere iki İstiklal Mahkemesinin kurulması için de 7 Mart 1925'de karar almıştır¹⁰⁶. Takrir-i Sükûn Kanunu gereğince İstanbul'da yayımlanan *Tevhid-i Efkâr*, *Son Telgraf*, *İstiklal*, *Sebilürreşat*, *Aydınlık*, *Orak Çekiç* ve Adana'da yayımlanan *Sayha* isimli gazete ve mecmuaların yayınlarına son verilmiş; yayınların sorumluları ise tutuklanmıştır¹⁰⁷.

Tutuklananların ilki Hüseyin Cahit Yalçın olmuştur. Yalçın ile birlikte *Tanin* gazetesinin yazı işleri müdürleri ve sorumlu müdürleri de tutuklanmış; Ankara İstiklâl Mahkemesi'nde yargılanmışlardır. Yargılanma nedenlerinin başında *Tanin* gazetesinin “*Terakkiperver Fırka basıldı*” başlıklı haberi yer almıştır. Gazete, partinin genel merkezinde yapılan aramayı bu başlıkla haber etmiştir. Mahkeme, Hüseyin Cahit'i Takrir-i Sükûn Kanununa rağmen hükümeti protesto etmekle suçlar; Hüseyin Cahit Yalçın ise savunmasında demokrat, laik, cumhuriyetçi bir kişiliği

¹⁰³ Sina Akşin, *Kısa Türkiye Tarihi*, İstanbul 2007, s. 195-196.

¹⁰⁴ Akşin, *a.g.e.*, s. 194.

¹⁰⁵ Topuz, *a.g.e.*, s. 138-139.

¹⁰⁶ Topuz, *a.g.e.*, s. 139.

¹⁰⁷ Mustafa Yılmaz-Yasemin Doğaner, *Cumhuriyet Döneminde Sansür(1923-1973)*, Ankara 2007, s. 87; Topuz, s.141.

olduğunu yazılarına ise hükümete zarar vermemek amacıyla ara verdiğini belirtir. Ayrıca Hüseyin Cahit Yalçın, basın özgürlüğü olmadan demokrasinin olamayacağını mahkemede vurgular. İstiklâl Mahkemesi bu savunmalara rağmen 7 Mayıs 1925'te Yalçın'a Çorum'da ömür boyu sürgün cezası vermiştir¹⁰⁸.

Bu sırada Zekeriya Sertel'in çıkardığı *Resimli Ay* mecmuasında Cavit Şakir'in (bilinen mahlası ile Halikarnas Balıkcısı) “*Kaçak askerler nasıl asılır*” başlıklı yazısından dolayı Zekeriya Sertel ve Cevat Şakir'in yargılandığı dava görülmektedir. Ankara İstiklâl Mahkemesi tarafından kısa bir yargılama sürecinin ardından sanıklara üçer yıl sürgün cezası verilmiştir¹⁰⁹.

Bu yargılamaların ardından sıra kapatılan diğer gazetelerin yargılamalarına gelmişti. Neden olarak Şeyh Sait'in ifadesinde kendisi üzerinde basının etkisinin büyük olduğunu; *Sebilürreşat*, *Tevhîd-i Efkâr*, *Son Telgraf* ve *Toksöz* gazetelerinin ismini vermesi, özellikle *Sebilürreşat*'ın şeriata aykırı işler yapıldığı, *Tevhîd-i Efkâr* ve *Son Telgraf*'in hükümetin meşru olmadığı yolundaki yayınlarından etkilendiğini söylemesidir¹¹⁰. Mahkeme, belli bir müddet sonra Elazığ'a taşınır. İsyanın İstanbul basını ile ilişkisinin olup olmadığı araştırılır; haftalarca süren yargılama Eylül ayının başında ortamın yumuşamasıyla son bulmuştur. Mahkeme bütün gazeteciler için beraat kararı vermiştir¹¹¹.

Aslında, Takrir-i Sükûn Kanunu, Şeyh Sait ayaklanmasını bastırmak amacıyla çıkarılmış olsa da bütün muhalif unsurların yok edilmesine de neden olmuştur. Takrir-i Sükûn Kanunu yeni kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti'ni korumak amacıyla ortaya çıkmıştır. Bu durum aşırı bir hassasiyete yol açmış, İstiklal Savaşını beraber yürütmüş asker ve sivil devlet adamlarını birbirine küstürmekle

¹⁰⁸ Topuz, *a.g.e.*, s. 141-143.

¹⁰⁹ Topuz, *a.g.e.*, s. 143.

¹¹⁰ Bengi, *a.g.e.*, s. 365.

¹¹¹ Topuz, *a.g.e.*, s.144.

kalmayıp zaman zaman bu kişilerin birbirlerine karşı düşmanca bir tutum takınmalarına da neden olmuştur¹¹². Basında ise bir süre sessizliğe neden olmuştur.

Takrir-i Sükûn Kanunu ve o dönemde uygulanan baskıcı ve otoriter yönetim, zamanla halk tarafından hoşnutsuzluğa ve tek parti hükümetine karşı bir tavır alınmasına neden olacaktır. İnsanlar tek parti hükümetinin yönetiminden memnun olmayacak ve demokrasi talebinde bulunacaktır¹¹³.

2.1.3. 1930'larda Türk Basını

Bu dönem kendini 1931 Matbuat Kanunu'yla göstermektedir. Bu yasanın çıkarılmasını hazırlayan nedenlere ise niteliği itibariyle 1920'lerin benzeri değildir. Basına ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmadan önce çok partili yaşama geçmek için ikinci bir denemeye girişilmesidir¹¹⁴.

Fethi Bey (Okyar) tarafından 12 Ağustos 1930'da Serbest Cumhuriyet Fırkası kuruldu. Partinin kuruluşuna katılan milletvekilleri o günlerde Başbakan İsmet İnönü'yü eleştirenlerden oluşmaktaydı. Mustafa Kemal bu partinin kurulmasını bilinçli bir şekilde istemiştir. Yapılan faaliyetler, ikinci çok partili hayat denemesinin yapıldığını göstermektedir. Amaç iki partinin birbirini denetlemek, birbirlerinin görüşleri ve eylemleri hakkında halkı bilgilendirmek ve tek parti yönetiminin olumsuz yanlarını ortadan kaldırmaktır. Nitekim basında da bu partiyi destekleyen yayınlar yer almaktaydı¹¹⁵.

İstanbul'da 29 Aralık 1929'da Arif Oruç tarafından çıkarılmaya başlanan *Yarın* gazetesinden başka Zekeriya Sertel yönetiminde *Son Posta*, İzmir'de *Halkın Sesi*, *Yeni Asır*, *Hizmet* gazeteleri Serbest Cumhuriyet Fırkasını destekliyordular.

¹¹² Ercüment Sarıay, "Takrir-i Sükûn Kanununa Dair Bazı Düşünceler", *Mütefekkir*, II/4 (2015), s. 401.

¹¹³ Feroz Ahmad, *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, İstanbul 1995, s. 176.

¹¹⁴ Nurşen Mazıcı, "1930'a Kadar Basının Durumu ve 1931 Matbuat Kanunu", *Atatürk Yolu Dergisi*, V/18 (1996), s. 141.

¹¹⁵ Kabacalı, *a.g.e.*, s. 142-143.

İstanbul’da ve İstanbul dışında Serbest Cumhuriyet Fırkasını destekleyen gazetelerin ortaya çıkması, İsmet Paşa hükümetinin kendini destekleyen “*besleme basını*” ortaya çıkarmasına yol açtı. Bu basın, İstanbul’da kısa ömürlü oldu ancak taşrada çıkan besleme basın uzun yıllar varlıklarını korudular¹¹⁶.

Ancak daha sonrasında yaşanan bazı siyasi gerilimler halk ve polis arasında olaylar yaşanmasına hükümete karşı protestoların artmasına neden olmuştur. Protestolar, Cumhuriyet Halk Fırkası binasına yansısıyla birlikte Fethi Okyar 17 Kasım 1930 tarihinde partinin feshedildiğini açıklamıştır¹¹⁷.

Partinin kapatılmasının ardından TBMM’de basına yönelik sınırlamalar getiren bir kanun çıkarılması tartışılmaya başlandı. Milletvekilleri dönemin gazetecilerini hakaret dolu sözlerle eleştirmişlerdi. Basını kara propaganda yapmakla ve argo, yüz kızartıcı, müstehcen, ahlakı olmayan yayımlar yapmakla suçlamışlardır. Yunus Nadi Bey matbuat konusunda ömrünün 30 yılını bu alanda geçirdiğini ifade ederek görüş bildirmiştir. Basının ehemmiyetinden bahseden Yunus Nadi basın özgürlüğünün kötüye kullanılmasıyla çok yetenekli düşünce adamlarının yazı yazmaktan korktuklarından bahsetmiştir.

Başbakan İsmet İnönü de bundan dolayı alınacak ilk önlem olarak basın özgürlüğünü sağlayan, basını kötüye kullanmanın önüne geçecek bir yasa çıkarmanın gerekliliğini belirtmiştir. Bu amaçla TBMM tarafından 25 Temmuz 1931’de Matbuat Kanunu görüşülerek çıkarılmıştır¹¹⁸.

2.1.4. 1931 Matbuat Kanunu

Matbuat Kanunu öncesi basın, kanunlarla sınırlı kalmıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra uzun müddet bir basın yasası yapılmamış ve 1909 Kanunu, Meşrutiyet döneminde yapılan küçük değişikliklerle yürürlükte kalmıştı. Basınla

¹¹⁶ İsmail Cem Feridunoğlu, “Serbest Cumhuriyet Fırkası Dönemi Basın İlişkileri” *1923-1946: Tek Partili Dönem Medya ve Siyaset II*, (Ed. Tolga Yazıcı), İstanbul 2016, s.17.

¹¹⁷ Bahattin Demirtaş, “Türk Basınındaki Yansımalarla Göre Serbest Cumhuriyet Fırkası ve 1930 Yerel Basını”, *Ekev Akademi Dergisi*, XXII/73 (2018), s. 310-311.

¹¹⁸ Mazıcı, *a.g.e.*, s. 46-47.

alakalı en önemli karar, sadece sıkıyönetim ve sansürün kaldırılmasını öngören 7 Ekim 1923 tarihli Bakanlar Kurulu kararnamesiydi. Bunda, 3 Ekim tarihinden itibaren İstanbul'un işgaline son verilmiş olduğu için sıkıyönetim ve sansürün varlığına ihtiyaç kalmamış olduğu ve bunların kaldırıldığı ilan ediliyordu. I. Dünya Savaşı'ndan sonraki olağanüstü duruma son verilmişti. Fakat basın yasaları genelde eski yasalardı¹¹⁹.

Matbuat Kanunu ile basına geniş çapta bir düzenleme gelmiştir. Bu kanunun 3. maddesi: *“Bir matbaa açılmadan evvel bulunacağı yerin en büyük mülkiye memuruna bir beyanname verilir. Beyannamede matbaayı açmak isteyeninin adı, sanı, ikametgâhı ve ortakları varsa onların da adları, sanları, ve ikametgâhları ve matbaanın yeri ve hangi dillerde ve hangi tabı sistem ile çalışacağı yazılır.”* ile bir yerde matbaa açılması için gereken kurallar belirlenmiştir. Kanunun 9. maddesinde ise: *“Gündelik yahut mevkut gazete ve mecmua çıkarmak isteyenler gazete ve mecmuanın çıkarılacağı mahallin en büyük mülkiye memuruna aşağıda istenilen malûmatı havi imzalarile bir beyanname verirler.”* hükmüyle gazete ve dergi çıkarmak isteyenlerden resmî makamlara verilmesi gereken bilgiler belirlenmiştir. Bunların başında: Çıkarılacak gazete veya derginin adı, sahibinin kişisel bilgileri ve yazı işleri müdürünün kişisel bilgileri gelmektedir¹²⁰. Böylelikle gazete ve dergi çıkarmak isteyenlerin bunların çıkarılacağı yerin en yüksek mülki amirine, kanunun istemiş olduğu bilgileri kapsayan bir beyanname vermeleri yeterliydi. Fakat 27 Haziran 1938'de gerçekleştirilen değişiklikle yine ruhsat sistemine geçilmiştir¹²¹. Kanun aynı zamanda hilafet, saltanat, anarşizm ve komünizm yanlısı yayınlara, ilk kez yasaklar getirmektedir¹²².

2.1.5. Matbuat Kanununda Yapılan Değişiklikler

Mecliste Haziran 1938'de Matbuat Kanunu ile ilgili önemli değişiklikler yapılmıştır. Basının Hükümeti zorlayacak hiçbir davranışı olmamasına rağmen

¹¹⁹ Topuz, *a.g.e.*, s. 145.

¹²⁰ *Resmî Gazete*, 8 Ağustos 1931, s. 731-732.

¹²¹ Girgin, *a.g.e.*, s. 100.

¹²² Mazıcı, *a.g.e.*, s. 47.

hükümet, basını resmî bir şekilde kendine bağlamak istemiştir. Bu kanunla getirilen değişikliklerin başlıcaları özetle şunlardır¹²³;

- *“Bildiri sisteminden ruhsatnâme sistemine geçilmiştir. Bu madde ile gazete veya dergi çıkarmak isteyen kişilerin hükümetten ruhsat alma zorunluluğu olacaktır.”*
- *“Okul ve Üniversite olaylarıyla ilgili haberler izinsiz olarak yazılamayacak, bu haberleri yazmak için gazetelerin çıktığı yerin en büyük mülkiye âmirinden izin alınması gerekmektedir.”*
- *“Kanununun 12. maddesi ile gazete ve dergi sahiplerinde aranması gereken özellikleri belirtmekte olup bu özelliklerin başlıcaları: Türk olmak, 21 yaşını bitirmiş olmak, Yüksekokul veya liseden mezun olmak, Yabancı devlet hizmetinde bulunmamak, Kötü üne sahip olmamaktır.”*
- *“Kanununun 21. maddesi ise, her gazete ve dergi tüm çalışanların isimlerini, o bölgenin en büyük mülkiye amirine bildireceği yönündedir.”*

2.2. 1939-1945 Yılları Arası Basın-Siyaset İlişkisi

Bu dönemin seyrini değiştiren en önemli olay Atatürk’ün ölümüdür. Ardından İsmet İnönü’nün Cumhurbaşkanı olmasıyla Atatürk’e muhalif olduğu bilinen isimlerin devlet kademelerinde aldıkları yeni görevler basının dikkatini çekmiştir. Ancak basın mevzuatında yapılan 1938 değişiklikleri hükümete geniş yetkiler sunmuş; basın hükümetin tekeline girerek uygulanan sansür ve kısıtlamalar nedeniyle objektifliğini yitirmiştir¹²⁴.

Öte yandan İnönü’nün Cumhurbaşkanlığı döneminde Meclis çatısı altına çok sayıda gazeteci ve yazar girmiştir. Bu isimler arasında ilk sırada *Tanin* gazetesi sahibi ve başyazarı Hüseyin Cahit Yalçın gelmektedir. Yalçın 31 Aralık 1938’de yapılan ara seçimle 4 Ocak 1939’da Meclis-i Mebusan üyeliği döneminden uzun bir

¹²³ Topuz, a.g.e., s. 160-161.

¹²⁴ Topuz, a.g.e., s. 162.

zaman sonra Meclise girmiştir. 1946 seçimleri sonrası 8. dönemde Meclis'teki az sayıda DP milletvekilleri arasında *Vatan* gazetesi yazarı ve *Yeni Gazete/Köroğlu* gazeteleri yazı işleri müdürü ve başyazarı Burhan Cahit Morkaya da yer almıştır¹²⁵.

Muhafif ve eleştirel tarzda yayın yapan gazetecilere de milletvekilliği teklif edilerek eleştirilerinin engellenmek istendiği bilinmektedir. Nitekim Sabiha Sertel'e İnönü döneminin İçişleri Bakanı Şükrü Kaya tarafından milletvekilliği teklifinde bulunulmuştur. Buna karşın II. Dünya Savaşı sırasında gazetelerinin yaptıkları politika hoş karşılanmadığı için *Cumhuriyet*'ten Yunus Nadi, *Son Telgraf*'tan Ethem İzzet Benice ve *İkdam* gazetesinden Abidin Daver parti tarafından aday gösterilmemiş ve milletvekili seçilememişlerdir.

Devlet memuriyeti, yönetici kadro ile yakın ilişki içinde olan basının etkili kalemleri siyasal iktidarla ters düşüp yazı yazamaz hale getirildiklerinde, onların mağdur olmalarını önlemek için de kullanılan bir yöntemdir. Yakup Kadri'nin *Kadro* dergisindeki görüşlerinin iktidarın tepkisine neden olmasının ardından "*Zoraki Diplomat*" olarak yurt dışına gönderilmesi buna bir örnektir. Ahmet Emin Yalman da milletvekili potansiyeli görülecek yazılar yazmadığı ve iktidarın gözünde beğenilmediği için bu tür devlet görevlerini kabul etmiştir¹²⁶.

İsmet İnönü iktidara geldikten sonra CHP içerisindeki bürokrat grup güçlenmiş, Cemiyetler Kanunu ile teşkilatlanma hürriyeti yok edilmiştir. Mevcut teşkilatlar kontrol altına alınmış, basın ağı bir baskı altına girmiştir. Kanunlarda yapılan değişikliklerle 1924 Anayasası'nın sağladığı göreceli özgürlükler bile sınırlandırılmıştır¹²⁷.

Bu dönemde yasalara dayalı olarak tek parti döneminde CHP nizamnamesi ve programı ile kayıt altına alınan partili gazeteciler bu doğrultuda yayınlarda bulunmuşlardır. Tek parti dönemine ait gazete nüshaları basınının özellikle CHP'ye mensup gazetecilerin çıkardığı yayınların, kendilerine görev olarak hükümet

¹²⁵ Emre Bağcı, "Milli Şef Döneminde İktidar-Basın İlişkisi" *1923-1946: Tek Partili Dönem Medya ve Siyaset II*, (Ed. Tolga Yazıcı), İstanbul 2016, s. 104-105.

¹²⁶ Nilgün Gürkan, *Türkiye'de Demokrasiye Geçişte Basın (1945-1950)*, İstanbul 1998, s. 81.

¹²⁷ Sabiha Sertel, *Roman Gibi*, İstanbul 1978, s. 195.

politikalarını meşrulaştırma ve halka benimsetmeyi görev saymış olduklarını gösterir. Bu anlamda partili gazetecilerin ve yazarların, gazetecilik kurallarından ziyade parti nizamnamesine son derece uyduğu söylenebilir. İnönü döneminde sadece önemli mevkilerde bulunan gazetecilerin milletvekili yapılması ile kalınmamış, doğrudan veya dolaylı sansür ile basın kontrol altında tutulmuştur. Bu şekilde hükümet, kendi çizgisini takip eden gazeteleri dahi cezalandırmaktan kaçınmamıştır. Hükümetin yönlendirmelerine uymayan gazetelerin süreli/süresiz kapatılarak cezalandırılması “*ahval-i âdiyeden*” sayılır olmuştur¹²⁸.

Öte yandan *Tan* gazetesi, Sabiha Sertel’in kaleme aldığı bir yazısı nedeniyle kapatılmıştır. O sırada gazetenin ortaklarından olan Ahmet Emin Yalman, gazetenin açılması ile ilgili olarak İçişleri Bakanı ile görüşmüş, bakan ise Yalman’a, bir süre yazı yazmaması karşılığında gazetenin yeniden açılabileceğini iletmiştir. Bunun üzerine Yalman, Sertel’e yollarının ayrıldığını tebliğ etmiştir¹²⁹. Bu örnekler 1939-1945 arası dönemde iktidarın basına bakış açısı hakkında mühim olaylar olarak tarihe geçmiştir.

2.3. İktidarın II. Dünya Savaşı Sırasında Basın Üzerindeki Etkisi

Türkiye, II. Dünya Savaşı dönemine İsmet İnönü’nün liderliği ve politikaları ile girdi. Bunlar, savaşa girmemeye ve savaş halindeki ideolojiler arasında tercih yapıyor görünmemeye dayanıyordu. Atatürk’ün Ebedi Şef, İsmet İnönü’nün Milli Şef olarak isimlendirildiği bu yıllarda basın hem Matbuat Umum Müdürlüğü’nün hem de sıkıyönetimin sert bir şekilde kontrolü altındaydı. En ufak sebeplerle yayınlara son veriliyordu. Kâğıt sıkıntısı sayfaları ve tirajları azaltırken, Ankara Radyosu’nun yayınları da daha hızlı ve devlet politikasını daha açık anlatan haberleriyle yazılı basının önemini azalttı. Basın, savaş yıllarında iktidarın izlediği dış politikalara uygun olarak bir yayın anlayışıyla hareket etmiş ve buna muhalefet eden basın organları ise kapatılmıştır¹³⁰.

¹²⁸ Bagce, *a.g.e.*, s. 105-106.

¹²⁹ Sertel, *a.g.e.*, s. 224.

¹³⁰ Orhan Koloğlu, *Osmanlı’dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*, İstanbul 2018, s. 120.

Bununla birlikte 1 Haziran 1940'ta 3837 sayılı Kanun ile Matbuat Umum Müdürlüğü Başbakanlık'a bağlandı. Umum Müdürlük görevine Başbakanlık Matbuat Bürosu Başkanı Selim Sarper, 1 Haziran 1940'ta atandı. Yeni düzenlemeye göre, Anadolu Ajansı için ayrılan bütçe, Dışişleri Bakanlığı'ndan alınarak bu Genel Müdürlüğe verildi. 1938 yılından itibaren ülkede gazete kâğıdı kıtlığı, daha da artmıştı. Dolayısıyla yeni Genel Müdürlük, kâğıt işleriyle de meşgul olmaya başladı. Savaş süresince kısıtlı olarak ithal edilen gazete kâğıdının tüketimi için Genel Müdürlük çeşitli tedbirler aldı. İlk önce gazete sahiplerinin kendi aralarında anlaşarak sayfa sayısını ve gazete kâğıdı boyutlarını belirleme yoluna gidilmişse de gerekli antlaşmaya varılamamıştır¹³¹.

O dönemki Türk basını “alaylı” yetişenlerin çalışma alanıydı. Gazete sahipleri sık sık değişiyordu. Çünkü sermaye birikimleri yoktu. Çoğu gazetenin patronu, aynı zamanda gazetenin hem başyazarı hem sorumlu müdürü hem de mecliste vekil idi. Dünyada yaşananlara dair haberleri ya da bilgi ve belgeleri farklı lisanlardan tercüme edecek elemanları yok gibiydi. Gazetelerin bu ihtiyacını, Matbuat Umum Müdürlüğü'nün farklı lisanlarda yayın yapan dünya radyolarından tercüme ettirdiği “*Radyo Bülteni*”, “*Dış Basın Bülteni*”, “*Gizli Bülten*”, “*Radyo Gazetesi*” karşılıyordu. Üretilen bültenler, motosikletlerle ilgili yerlere dağıtılıyordu. Genel Müdürlüğe bağlı Ankara ve İstanbul radyoları, savaşın seyri ve ülkemize ait haberleri sürekli yayınlıyordu. Genel Müdürlüğün yayınları, Türk basınının önemli bir kaynağıydı. Savaş sırasında Genel Müdürlük, “*Radyo Gazetesi*” ni kurmuştur¹³². İktidar *Radyo Gazetesi* ile içeride ve dışarıda izlediği politikaları halka doğrudan ve daha kolay bir şekilde aktaracaktı.

Devletin izlediği politikanın dışında basın, bahsedilen tüm önlemlere ve denetime rağmen, savaşan ülkeler arasında tercihini belirtebiliyordu. *Vatan*, *Akşam* ve *Tanin* genellikle demokrasilerden yanaydı. *Tan* hem demokrasiden hem de savaştaki müttefikleri olan Sovyetleri destekliyordu. *Yurt ve Dünya* dergisi ile diğer

¹³¹ Koloğlu, *a.g.e.*, s.121.

¹³² Turgut Er, *Türkiye'de Sansür (1938-1945)*, Ankara 2014, s. 109-110.

bazı sol yayınlar da görüşlerini bu yönde belirtmişti. *Cumhuriyet ve Tasvir-i Efkâr* Alman yanlısı bir tutum içindeydiler¹³³.

Atsız ve Ötüken gibi bazı Turancı yayınlar da aynı çizgideydiler. Böylelikle hükümetin dış politikasını etkilemeden ülkeye çoğulcu fikirler yansıtılmış oldu. Bu, bir bakıma Atatürkçülüğün birleştirici yapısı içinde toplumu etkilemeyecek bir çoğulculuk uygulaması oluyordu. Necip Fazıl'ın giderek dinci yanı artan *Büyük Doğu*'su da bunlara eklenince yelpaze tamamlanmış oldu¹³⁴.

Aslında, savaş yıllarında artan ekonomik bunalım içinde Atatürkçü birleştiriciliğin ve bu karşıt düşüncelerin zayıfladığı, bununla birlikte karşıt fikirlerin birbirleriyle daha sert bir çatışmaya girmeye başladıkları görülmektedir. Problemlere siyasal olmaktan çok ekonomik çözüm arayışı ağırlık kazanmaya başlamıştır.

CHP Hükümeti bu karşıt akımlar arasında hakemlik yapıyor, dengeyi sağlamaya özen gösteriyordu. 1944'ün ikinci yarısında Alman yenilgisi kesinleşmeye başlayınca Turancı tasfiyesi yapılmış ve dergileri, yazarları yasaklanmış, tutuklanmıştır¹³⁵. Savaşın sonlarında iktidar basına yönelik tavrını savaş sonrası kurulacak yeni dünya düzeninde yer almanın planına göre ayarlamıştır.

2.3.1. Tan Gazetesi ve 4 Aralık Olayı

Tan gazetesinin idarecileri olan Sabiha ve Zekeriya Sertel, demokrasiyi savunan haftalık bir düşünce dergisi çıkarmaya karar verdiler. O sıralarda yeni bir parti kurmayı hedef edinen Bayar Grubu (Dörtlü Takrirciler) ile görüşerek bu yeni derginin bir "*cephe dergisi*" olarak çıkması hususunda anlaşıldılar.

Dergide, Celal Bayar Grubunun yanı sıra CHP'den ayrılmış olan Tefrik Rüştü Aras, Cami Baykurt gibi siyasetçilerin, *Yurt ve Dünya*, *Adımlar* dergilerini

¹³³ Koloğlu, *a.g.e.*, s. 120.

¹³⁴ *a.g.e.*, s. 121.

¹³⁵ *a.g.e.*, s. 121.

çıkaran Niyazi Berkes, Behice Boran, Pertev N. Boratav, Sabahattin Ali 'nin de yazıları yayınlanacaktı¹³⁶.

Görüşler'in ilk sayısı 1 Aralık 1945'te yayımlandı. Kapakta “*Mecmuamıza yazı yardımlarını vadedenler*” sözleri altında Celal Bayar, Tefik Rüştu Aras, Fuat Köprülü, Adnan Menderes, Cami Baykurt ve Sabiha Sertel'in fotoğrafları vardı. Kapak kompozisyonunda bir el perdeyi aralamakta, perdenin arkasında üç kişi (suiistimal, ihtikar ve faşizm) görülmekteydi.

Dergilerdeki yazılarda ise *Tan* gazetesinde yürütülen muhalefetin daha ilerisine geçilmemiş, fakat daha ağır bir üslup ile eleştiriler yapılmıştır. Özellikle Sabiha Sertel 'in “*Zincirli Hürriyet*” başlığı ile tek parti yönetimine ağır eleştirir ve ülkenin demokrasi ve insan haklarından yoksun bir vaziyet olduğunu yazmıştır¹³⁷.

Tan gazetesi Sabiha Sertel *Görüşler* dergisinin yankılarını “*Roman Gibi*” adlı eserinde “*Bayilere Tan, Yeni Dünya gazetelerinin, Görüşler dergisinin satılmaması, devlet memurlarına, öğrencilere bu gazetelerin okutulmaması hakkında şifahî ve tahriri emirler verildi.*” ifadeleri ile açıklamaktadır. Bununla birlikte Hüseyin Cahit'in “*devlet nizamını çiğniyor, gençleri, vatandaşları ayaklanmaya çağırıyor*” şeklindeki 3 Aralık 1945'te *Tan* gazetesinde yazdığı yazı da *Tan* gazetesine saldırının fitilini ateşlemiştir.

O zamanlar İstanbul CHP il başkanı Alaettin Tiritioğlu idi. 4 Aralık gösterilerini CHP hazırlamıştır. AP İstanbul milletvekili Tekin Erer de bu olayı “*CHP il teşkilatı tarafından 3 Aralık pazartesi akşamı talebe yurtlarına gerekli talimat verilmiş ve ertesi sabah Tan gazetesi aleyhine bir nümayiş yapılacağı bildirilmiştir*” şeklinde anlatmaktadır¹³⁸. Olayların vahametinin ne kadar büyük olduğu bu satırlardan anlaşılmaktadır. Ertesi gün gazetelerde ise “*Dün üniversite öğrencilerinin bir kısmı, iki basimeviyle birkaç kitabevine tecavüz etmişler, ancak bu*

¹³⁶ Koloğlu, *a.g.e.*, s. 121.

¹³⁷ Kabacalı, *a.g.e.*, s. 186-187.

¹³⁸ Tunçay, *a.g.e.*, s. 53.

hadiseye taviz verilmeyecektir” şeklindeki bildiri Sıkıyönetim Komutanı Korgeneral Asım Tınaztepe tarafından yayımlanmıştır¹³⁹.

Ancak yaşanan olaylardan dolayı ceza alan taraf Serteller olmuştur. 7 Şubat 1945'te Emniyet Müdürlüğü ile ertesi gün de Sultanahmet Cezaevine gönderilmiş bu kişiler, 15 Kasım ve 1 Aralık 1945 tarihleri arasında *Tan* gazetesinden çıkan yazılarından dolayı 2. Asliye ve Ağır Ceza mahkemelerinde yargılanmışlardır.

Serteller, her ne kadar bu mahkemeler tarafından verilen cezaların Yargıtay tarafından onaylanmaması üzerine özgür kalmış iseler de artık kendilerini kamuoyuna anlatabilmek için suçlanan yazılarını ve mahkemelerdeki savunmalarını *Davamız ve Müdafamız* adlı kitapçıkta bir araya getirirler¹⁴⁰. Yaşananların ardından Türkiye'yi de terk etmek zorunda kalan Sertel ailesi bir süre Azerbaycan'da ve Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde yaşamak zorunda kalmışlardır¹⁴¹.

2.4. Çok Partili Hayata Geçişte Basın

Öncelikli olarak bu süreçte basınının durumundan önce çok partili demokrasiye geçişe etki eden unsurlara bakmak lazım. Bunlar iç ve dış etkenler olarak ikiye ayrılabilir. İsmet İnönü, Falih Rıfkı Atay'a Türkiye'nin çok partili demokrasiye geçişiyle ilgili olarak, “*Amerikalılar değil memleket istiyor, dışarının arzusuna karşı koyarsak bize bir şey etmezler, ancak isteyen memlekettir*” sözleri ile iç etkenlerin dış etkenlere oranla önemini vurgulamıştır¹⁴².

Bununla birlikte 1946'da DP'nin kuruluşuna kadar ülkede siyasal, sosyal ve ekonomik alanda birçok icraat CHP tarafından gerçekleştirilmiştir. Ancak bu kadar kısa sürede meydana gelen değişim birçok krizi de beraberinde getirmiş özellikle II. Dünya Savaşı'nın yarattığı ekonomik sorunlar CHP lideri İsmet İnönü için siyasi bir

¹³⁹ Topuz, *a.g.e.*, s. 168-169.

¹⁴⁰ Kabacalı, *a.g.e.*, s. 196-197.

¹⁴¹ Ayla Acar, “Basında ‘Tan Olayı’ 4 Aralık 1945”, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, S. 43 (2012), s. 18.

¹⁴² Sertan Sönmez, *Türkiye'nin Demokrasi İle Mücadelesi (1924-1960): Çok Partili Hayata Geçiş Süreci*, Isparta 2020, s. 48.

kriz ortamı doğurmuştur¹⁴³. II. Dünya Savaşının olumsuz sonuçlarından kurtulmaya çalışan İnönü iktidarı, hürriyet ve demokrasi çıkışıyla çok partili siyasal sisteme geçmenin yolunu açmıştır¹⁴⁴.

Öte yandan siyasette yaşanan bu sıcak gelişmeler basına da yansımış ve basını kontrol eden kanunların bir kısmının kaldırılması için önemli bir süreç yaşanmıştır. Basın özgürlüğü olmazsa demokratik gelişimin sağlanamayacağı konusu sıkça söylenmiştir. Ardından meclis çalışmalarının kamuoyuna duyurulması konusunda önemli adımlar atılmıştır. Bu dönemde basın konusunda yapılan yeniliklerden belki de en mühimi 1931 Matbuat Kanunu'nun 50. maddesinin değiştirilmesi konusundaki meclis görüşmeleridir¹⁴⁵.

Daha önce de izah edildiği üzere 1945 yılının Haziran ayından itibaren uluslararası ortamın etkisiyle iktidarın tavrındaki yumuşamanın sonucu olarak bazı milletvekilleri yeni taleplerle ortaya çıkmıştır. Bunlar arasında Celal Bayar ve arkadaşları, Dörtlü Takrir'in verildiği haziran ayı içerisinde, 1931 tarihli Matbuat Kanunu'nun 50. maddesinde değişiklik yapılması konusunda TBMM'ye önerge vermiştir. 1925'te Takrir-i Sükûn Kanunu ile uygulanmaya başlayan ve 1931'de 50. madde ile Matbuat Kanunu'na giren hükümetin gazete kapatma yetkisi ancak 1946 yılında ele alınabilmektedir¹⁴⁶.

Yaşananlar üzerine DP'liler, basının desteğini almak için basın özgürlüğünün en büyük savunucuları olmuşlar; Meclis'te bunu filli olarak yansıtmışlardır. Adnan Menderes Meclis'te şu ifadelerde bulunmuştur:

“Arkadaşlar; yürürlükte olan Matbuat Kanunu umumi olarak denilebilir ki, demokratik ölçülere göre geri bir manzara arz etmektedir. Bu kanun gazete

¹⁴³ Özdağ, a.g.e., s. 23.

¹⁴⁴ Abdulvahap Akıncı-Sefa Usta, “Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçişte Etkili Olan İç Faktörlerin Analizi”, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, XVII/29 (2015), s. 48.

¹⁴⁵ Ayşegül Şentürk, “1931 Matbuat Kanunu’ndaki Değişiklikler Üzerine Kronolojik Bir Değerlendirme: Basın Hürriyeti Bağlamında Meclis Tartışmaları ve Basındaki Yankılar”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXX/1 (2015), s. 206; Barış Yetkin, "1945-1950 Arası 'Demokratikleşme' Sürecinde Basın.", *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, S. 17-18 (2010), s. 6.

¹⁴⁶ Gürkan, a.g.e., s. 170-171.

ve mecmua çıkarmak isteyenlerde lüzumsuz olarak birtakım vasıflar aramakta, gazete ve mecmua çıkarmak isteyenleri ve bunlarda çalışanları da yine lüzumsuz bir sürü kayıt ve mükellefiyetlere tâbi bulundurmaktadır. Yine bu kanunda memnu fiiller sahası alabildiğine geniş ve cezalar da maksadı aşar derecede şiddetlidir. Ayrıca da bu kanunda, usul kanunlarının vatandaşa bahşettiği teminatı esaslı surette zayıflatacak usule mütaallik hükümler de mevcuttur”.¹⁴⁷

Türkiye’de gazete ve dergilerin Bakanlar Kurulu kararıyla yayınlarına son verilmesini sağlayan 1931 tarihli matbuat kanununun 50. maddesi, 1 Haziran 1946’da kabul edilen bir kanunla yürürlükten kaldırılmıştır¹⁴⁸. Öte yandan Batılı ülkelerde ülkedeki demokratikleşme sürecini izlemlerinin yanı sıra basın özgürlüğüne de ehemmiyet vermiş; 23 Mart 1948 tarihli Cenevre “*Haber Alma ve Basın Hürriyeti Konferansı*”na Birleşmiş Milletler, Türkiye’yi de davet etmiştir¹⁴⁹.

2.4.1. DP’nin Kuruluşunda Basın

DP’nin kurulmasına elverişli olan sistem içi muhalefet, yeni demokrasi ilerleyişine uygun olarak 1945 ortalarından itibaren iyice ortaya çıkmıştır. Adnan Menderes ve Fuat Köprülü’nün partiden ihraç edilmesinin ardından Refik Koraltan’ın aynı duruma düşmesi ve “*Dörlü Takririn*” lideri Celal Bayar’ın milletvekilliği ve CHP’den istifa etmesi ile yeni parti kurulmasına yönelik çalışmalar hızlanmıştır.

Celal Bayar, yeni bir parti kuracaklarını 1 Aralık 1945’te basına söylemiştir. Üç gün sonra İnönü onu Çankaya Köşkü’ne yemeğe davet etmiş; bu konuda fikir beyan etmişlerdir. Bu anlamda bir yandan Cumhurbaşkanı’nın bir yandan da iktidarın onayını alan kurucular, nihayet 7 Ocak 1946’da resmen DP’yi kurmuşlardır¹⁵⁰.

¹⁴⁷ TBMM Tutanak Dergisi, 13 Eylül 1946, C. I., Birleşim: 14, s. 291-295.

¹⁴⁸ Topuz, a.g.e., s. 170-171.

¹⁴⁹ Gürkan, a.g.e., s. 382.

¹⁵⁰ Cem Eroğul, *Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi*, İstanbul 2019, s.11-12.

Bakıldığında DP'nin kuruluşu dönemin basınında çok büyük etki yaratmamıştır. Ancak yine de yeni bir muhalefet partisinin kurulmasını iktidar yanlısı gazeteciler dahi olumlu karşılamışlar ve bunun demokrasiye geçişte atılan önemli adımlardan biri olarak görmüşlerdir. 1946 erken genel seçimlerinin yapılması ve sonrası iktidar, DP ile arasındaki ilişkileri farklı noktalara getirecektir¹⁵¹. Nitekim ülkenin her köy, kasaba, ilçe ve ilini teşkilatlanmaya çalışan DP, ordu desteğini yitirmiş, bürokrasinin parti içindeki diğer gruplara egemen olduğu bir süreci yaşayan CHP karşısında halkın güvenini kazanmayı başarmıştır¹⁵². Ancak DP'nin kurulmasıyla tek partili siyasal yapıdan çok partili sisteme geçilmiş ise de 1946 seçimlerinde ilk kez uygulanan tek dereceli seçimde açık oy, gizli tasnif usulünün antidemokratik yapısı seçimlerin tarafsızlığına gölge düşürmüştür.

Halkın seçim sonuçlarından sonra CHP'ye karşı olan tepkisi etkisini göstermiştir. Özellikle DP'li siyasetçilerin, halkın, öğrencilerin ve memurların üzerindeki baskılar gittikçe artmıştır¹⁵³. Dolayısıyla ülkenin gerek ekonomik gerekse siyasi olarak içinde bulunduğu olumsuz şartlar nedeniyle CHP'ye karşı oluşan toplumsal muhalefeti lehine çevirmeyi başaran DP, ülkede gittikçe gerginleşen siyasi ortamda yapılan 14 Mayıs 1950 seçiminde, CHP'nin 27 yıl süren iktidarına son vermiştir¹⁵⁴.

2.4.2. 1950'lilere Doğru Türk Basını

DP'nin kuruluşunda özgürlük vaatleriyle dolu bir program ilan edilirken, CHP'de bu programı etkisiz hale getirmek için hızla birtakım tedbirler almaya girişmişti. Meclis'te bundan sonra iki parti vardı, iktidar ve muhalefet olarak saflarını almışlardı. Uzun süre devam eden baskı politikalarından yorulan ve görevini bağımsız olarak yapamamaktan memnun olmayan basın da geniş demokratik haklar sunan bu yeni partinin yanına yaklaşmıştır.

¹⁵¹ Koloğlu, *a.g.e.*, s. 122.

¹⁵² Ağaoğlu, *a.g.e.*, s.79-81.

¹⁵³ Kayalı, *a.g.e.*, s.77.

¹⁵⁴ Turan, *a.g.e.*, 2000, s. 307.

Halkın büyük bir kısmının DP'yi desteklediğini gören CHP, liberalleşme kozunu DP'nin elinden almak için meclisin son çalışma gününde demokratik özellikler taşıyan bazı yasalar çıkarmıştır. 1946'da basın kanununun 50. maddesinin değiştirilmesi ve basın suçlarının affedilmesi bunlardan en önemlileridir. Basına getirilen sınırlandırmaların kaldırılması ilk defa gündeme gelmiştir. Sonrasında Türkiye Cumhuriyeti'nin, iki dereceli seçimle görev yapan son meclisi dağılmıştır¹⁵⁵.

Türkiye'de 1946 seçimlerinde hile yapıldığı iddiaları ilgili olarak ise; söylemek gerekir ki CHP müdahale etmeden de seçimleri kazanabiliyordu. Buna karşın parti tarafından yapılan seçim usulsüzlükleri bu seçimleri DP için bir propaganda haline dönüştürmüştür. DP, halkın ve basının desteğini kazanmaya devam etmiştir. İlerisi için 1950 seçimlerinde DP'yi iktidara taşıyacak bir olay olarak tarihe geçmiştir¹⁵⁶. Basının DP'nin iktidara gelmesindeki rolü büyüktür. DP'de iktidara gelmesinin ardından basın ve basın çalışanlarına yönelik bir takım çalışmalar yapmış, olumlu yönde yasalar çıkarmıştır¹⁵⁷. Türk basını için bu dönemde en önemli haber değeri taşıyan olaylarından biri ise 12 Temmuz Beyannamesi olmuştur. Beyanname'nin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından yayınlanmasının ardından iki partiye de yakın gazeteler bu olaya geniş yer vermişler ve olumlu karşılamışlardır. Parti sözcüleri de kendi yayın organları gibi çalışan gazetelere, memleketin huzur ve geleceği için 12 Temmuz Beyannamesi'nin önemini vurgulayarak demec vermişlerdir¹⁵⁸.

Cumhuriyet, *Vatan*, *Tasvir* ve *Zafer* gazeteleri 1946-1950 yılları arasında DP'yi desteklemişlerdir. *Vatan* başyazarı Ahmet Emin Yalman yazılarında DP liderlerine yol göstermiştir. *Cumhuriyet* başyazarları Yunus Nadi ve Doğan Nadi köşe yazılarında CHP'ye sert eleştiriler yapmışlardır. *Zafer* 30 Nisan 1949'da DP'nin

¹⁵⁵ Koloğlu, *a.g.e.*, s. 192; Rezzan Yücer, “Cumhuriyet Gazetesi'nin Bakışıyla Türkiye'de Demokrasiye Geçişte Dönüm Noktası: 14 Mayıs 1950 Seçimleri”, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisan Tezi), Konya 2016, s. 24.

¹⁵⁶ İsmail Cem Feridunoğlu, “Çok Partili Hayatımızda Medya Siyaset İlişkileri Bağlamında İktidar Olgusu”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, IX/44 (2016), s. 1048-1049.

¹⁵⁷ Korkmaz Alemdar, *İletişim ve Tarih*, Ankara 1996, s. 128.

¹⁵⁸ Cezmi Eraslan, “Türkiye'de Çok Partili Hayatın kurulmasında Bir Dönüm Noktası: 12 Temmuz Beyannamesi”, *Atatürk Yolu Dergisi*, VI/22 (1998), s. 148-152.

yayın organı olarak yayımlanmaya başlamıştır. Öte yandan *Akşam* tarafsız bir konumundaydı. Cumhuriyet Halk Partisi ise yayın organı olan *Ulus* gazetesiyle bu yayınlara cevap vermektedir. *Zafer* ve *Ulus* gazetelerinin birbirlerine yönelttiği diyalog şeklindeki eleştiriler yıllarca sürmüştür¹⁵⁹.

Türkiye Cumhuriyeti, II. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulacak topluluklarda, örgütlerde yer almak için başarısız demokrasi geçiş çabalarının verdiği endişeyle de olsa çok partili hayata geçip Batılı ülkelerin yanında yerini almak istiyordu. Bu süreçte basın da önemli bir yeri vardır. Bununla birlikte Türkiye'de demokratikleşmenin yanında basın özgürlüğünün de zor bir süreçten geçtiği görülmektedir¹⁶⁰.

¹⁵⁹ Topuz, *a.g.e.*, s. 172-13.

¹⁶⁰ Yetkin. *a.g.e.*, s. 15.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

14 MAYIS 1950 GENEL SEÇİMİNİN KONYA BASININA YANSIMASI

3.1. Genel Olarak Anadolu'da Yerel Basın

Yerel basın, büyük şehirler dışındaki yerleşim birimlerinde, yayımlandıkları yörenin haberlerini veren, yöre halkının isteklerini ilgililerine aktarmayı hedefleyen ve günlük, haftalık aralıklarla yayımlanan yazılı basın kuruluşlarıdır¹⁶¹. Türkiye'de ilk yerel basın örnekleri, 1860'lı yıllarda ortaya çıkmakla beraber II. Meşrutiyet döneminin özgürlük rüzgârıyla özel sektörün basım evi açarak yerel basının gelişmesine öncülük ettiği görülmektedir. Nitekim sansürün ortadan kalkmasıyla birlikte ortaya yeni bir yerel basın anlayışı çıkmış, bu dönemde basılan gazete sayılarında artış yaşanmıştır¹⁶². Ancak daha sonra I. Dünya Savaşı, Millî Mücadele dönemi yerel basınının siyasi etki altında varlığını devam ettirmesine neden olmuştur¹⁶³. Gerçekten de I. Dünya Savaşı ile birlikte hoşgörü ve özgürlük yerini sansür ve tahdide bırakmış, ekonomik sıkıntıların da ortaya çıkmasıyla birlikte yayımlanan birçok yerel gazete kapanmıştır¹⁶⁴.

Türkiye'de 25 Ağustos 1914 tarihinde çıkarılan bir kanunla askerî haberlerin ordunun izni olmadan yapılması yasaklanmış, bu tarih itibariyle ülke genelinde 73 olan yayım halindeki gazete ve dergi sayısı 1915'te altıya düşmüştür. 1916'da sekize 1917'de 15'e 1918'de 71'e tekrar yükselen gazeteler halka aşıladıkları millî birlik ve beraberlik ruhu ile Millî Mücadele döneminin en önemli destekçileri arasında yer almışlardır.

¹⁶¹ Atilla Girgin, *Yerel Gazetecilik*, İstanbul 2001, s.160.

¹⁶² Nurettin Güz, "Osmanlı Basını", *Selçuk İletişim Dergisi*, I/3 (2000), s.51-55.

¹⁶³ Mustafa Şeker, *Yerel Gazeteler*, Konya 2007, s.27.

¹⁶⁴ Atilla Girgin, *Türkiye'deki Yerel Basının Gelişmesi*, İstanbul 1998, s.22.

Kurtuluş Savaşı'nın ardından gelen rejim değişikliği, varlıklarını devam ettirmek isteyen yerel basın organlarının da yönelim değiştirmesini zorunlu kılmış, özellikle tek parti iktidarının egemen olduğu 1923-1946 arasında yerel basın, otoriter siyasi rejim denetimi altında faaliyetlerini sürdürmüştür. Özellikle sol basına haber izni “*Kemalist Çizgi*” ile sınırlandırılmış, dinî yayımlara ise izin verilmemiştir¹⁶⁵.

Çok partili hayata geçişle başlayan yeni siyasi rüzgâr yerel basını da etkilemiştir. Bu dönemde Basın Yasası'nın çıkarılması, gazetecilerin sendikalaşmasına izin verilmesi, sigorta ve iş sözleşmeleri konusunda getirilen düzenlemeler siyasi otoritenin etkisini azaltan ve basının gelişmesine katkı sağlayan düzenlemeler olarak ön plana çıkmış ise de bu vaziyet çok uzun sürmemiş; DP'nin iktidar olmasıyla artan tehdit ve sansür, basın üzerinde yeniden etkisini göstermiştir¹⁶⁶.

3.2. Konya'da Yerel Basın ve 1928-1950 Konya Yerel Gazeteleri

Eyalet sisteminden vilayet sistemine geçildiği 1864 tarihinden sonra basım işlerini yürütmek üzere kurulan vilayet matbaaları yerel basının gelişmesine düzenli katkı sağlamıştır. Mithat Paşa tarafından çıkarılan 1865 tarihli *Tuna Gazetesi* bunların öncüsü olmakla birlikte 1908 yılına kadar Osmanlıda otuz altı vilayet gazetesinin çıkarıldığı görülmektedir¹⁶⁷. Bu doğrultuda Burdurlu Ahmet Tefvîk Paşa'nın Konya Valisi olduğu sırada Konya Vilayaet Matbaası 1867 yılında kurulmuştur¹⁶⁸. Konya şehri en çok yerel gazetenin yayımlandığı şehirlerarasında yer almaktadır. Özellikle Konya Vilayet Matbaası ve 1869 tarihinde bu matbaada basılan *Konya Gazetesi*, Konya'da yerel basınının gelişmesi için öncü bir adım olmuştur. Bu nedenle son 150 yıldır yerel basın hayatına devam eden Konya basını Türk Anadolu Basın Tarihi içinde önemli bir yer teşkil etmektedir. En önemli gelişmesini II. Meşrutiyet ile yaşayan Konya basınında on bir gazete ve sekiz dergi bu dönemde

¹⁶⁵ Girgin, *a.g.e.*, 1998, s. 31.

¹⁶⁶ Hilmi Tutar, *21. Yüzyılda Türk Basını*, Ankara 1993, s. 11-12.

¹⁶⁷ Koloğlu, *a.g.e.*, s. 31-32.

¹⁶⁸ Caner Arabacı, “Vilayet Matbaaları ve Konya Vilayet Matbaası”, *Selçuk İletişim Dergisi*, II/2 (2002), s. 117.

yerini almıştır. Ardından gelen I. Dünya Savaşı yaşanan sosyal, ekonomik ve siyasi sorunlar nedeniyle basını olumsuz yönde etkilenmiş; bu dönemde sınırlı sayıda basım yapılabilmektedir. Ancak Millî Mücadele döneminde bir sürgün yeri olarak Konya'ya gönderilen aydınlar, Konya basınının atılım yapmasında önemli rol oynamışlardır. Nitekim Kurtuluş Savaşı ile birlikte Batı Cephesi'nden kolaylıkla bilgi alabilen Konya bir kısım askerî imalathanelerin bu şehirde bulunmasının getirdiği avantajdan da faydalanarak haber kaynağı bulma konusunda sıkıntı yaşamamış ve yerel basın kaynaklarıyla önemli yayımlar çıkarmışlardır. Özellikle *Babalık* ve *Öğüt* gazeteleri bu dönemde Batı Cephesi'nde kazanılan askerî başarıların duyurulmasında ve Millî Mücadele'ye sağladığı faydalar konusunda önemli yapı taşlarıdır. Nitekim *Öğüt gazetesi*'nin kapatılması Osmanlı Devleti, İngiltere, İtalya ve Heyet-i Temsiliye arasında siyasi bir mücadeleye dahi yol açmıştır¹⁶⁹.

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte daha fazla gazetenin basıldığı Konya'da 1950 yılına kadar yayınlanan gazeteleri, Cevdet Tahir'in çıkardığı *Duygu gazetesi* (Ocak 1930-Mart 1930) ve M. Hayrettin'in çıkardığı *Yeni Anadolu gazetesi* (9 Nisan 1932-1934), üç farklı zamanda yayınlanan Edip Nazım Emerald'ın yayımladığı *Zaman gazetesi* (9 Mayıs 1925-26 Aralık 1933, 1 Ocak 1934-1936; 11 Nisan 1949-Kasım 1949; CHP adına Samet Kuzucu; 26 Ağustos 1960-7 Aralık 1961), Tacettin Cavit Öney'in, 5 Ekim 1934-1939 tarihleri arasında yayımladığı *Yeni Ses-Yeni Babacan gazetesi*, Konya Ticaret Odası'nın 1933 yılının Mart-Mayıs ayları arasında yayımladığı *Konya Ticaret gazetesi*, Edip Nazım Emerald'ın 15 Aralık 1934-28 Kasım 1936 tarihleri arasında yayımladığı *Selçuk gazetesi*, Şevki Ergun'un 14 Mart 1935-1950 tarihleri arasında yayımladığı *Ekekon gazetesi*, M. Muhlis Koner'in 1 Kasım 1945-1951 tarihleri arasında yayımladığı *Selçuk gazetesi*, Kemal Uluşahin-Ziya Barlas ikilisi tarafından Eylül 1947-15 Mayıs 1949 tarihleri arasında yayımlanan *Akyokuş gazetesi*, Ahmet Bahçivan'ın 28 Ağustos 1950'de yayıma çıkardığı *Yeni Meram*, Ahmet Karağaç'ın Eylül 1950'de yayıma çıkardığı *Öğüt gazetesi*, 1 Haziran 1949 tarihinde M. Naci Gücüyener tarafından kurulan *Yeni Konya*, Namık Ayas'ın 1

¹⁶⁹ Bünyamin Ayhan-Adem Demirsoy, "1960'tan Günümüze Konya'da Yerel Gazetecilik", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 14 (2005), s. 136.

Nisan 1950-1952 tarihleri arasında yayımladığı *İleri gazetesi* olarak sıralamak mümkündür¹⁷⁰.

3.2. Siyasal Olayların Konya Yerel Basınına Yansıması

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren yapılan inkılapların yeni bir toplum düzeni yaratılmak istenirse de ülkenin içinde bulunduğu olumsuz şartlar ve II. Dünya Savaşı'nın ağır ekonomik sorunları gerçekleştirilmek istenilen hedeflerin sekteye uğramasına neden olmuştur. Bu sebeple ülkede, sanayi toplumu oluşturmaktan ziyade sınırlı imkânlarla kültürel anlamda Batıyla bütünleşmiş bir toplum yaratma çabasının egemen olduğunu görmek mümkündür¹⁷¹.

Bu çaba ile Millî Mücadele sonrasında muasır medeniyet seviyesi olarak Batı'nın örnek alınması, Türk basını üzerinde de önemli bir etki yaratmıştır. Özellikle reformların halka benimsetilmesinde basın araçlarının önemli bir işlev üstlendiği görülmektedir. Nitekim ülke genelinde gerçekleştirilen sanayileşme girişimleri, ekonomik hareketlilikler, eğitim çalışmaları karşısında basın da sessiz kalmamış, bu dönemde reklamcılığın da önemli bir sektör olarak ön plana çıkmasıyla tüketim alışkanlıklarının halka özendirilmesinde rol oynamıştır¹⁷².

Bununla birlikte Cumhuriyetin ilanından çok partili hayata kadar olan devreyi her yönden bir geçiş dönemi olarak isimlendirmek mümkündür. Zira yeni bir sosyokültürel sistem oluşturulmaktadır ve önceki düzenin çok uzun bir tarihî sistemin ürünü olması bu geçiş sürecinin sancılı olmasına sebebiyet vermiştir. Ancak II. Dünya Savaşı'ndan sonra estirilen özgürlük rüzgârları Türkiye'yi de yakından etkilemiş, çok partili hayata geçilmesiyle birlikte İslam Medeniyetinin etkisindeki

¹⁷⁰ Adem Demirsoy, "Konya'da Basının Gelişmesi ve Yeni Konya Gazetesi", (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), Konya 2003, s. 7-8.

¹⁷¹ Mustafa Erdoğan, "Türkiye'de Demokrasiye Geçiş Deneyimi (1945-1950)", <http://www.liberal.org.tr/sayfa/turkiyede-demokrasiye-gecis-deneyimi-1945-1960-mustafa-erdogan.349.php>, Erişim: 20.04.2021.

¹⁷² Mehmet Beşir Acabey, "Basın Özgürlüğü ve Bu Özgürlüğün Bir Sınırı Olarak Kişilik Hakkı", *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, VIII (Özel Sayı), 2013, s. 2-4; Şahinde Yavuz, "Türk Toplumunun Tüketim Toplumuna Dönüşümünde Reklamcılığın Rolü", *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, S. 36 (2013), s. 230.

Türk kültürü de Avrupa kültürünün yanında kendisini göstermeye başlamıştır. 1946 yılına kadar devam eden asker-sivil bürokrasisi çok partili hayata geçilmesiyle 1950 sonrası eşraf-köylü şeklindeki DP döneminin kendine özgü bloklaşmasına evrilmiştir¹⁷³.

Konya’da da köklü tarihten gelen beraberlik, coğrafyasının geniş olması nedeniyle oluşan dağılım, DP iktidarıyla benzer bir dine bakış, içe dönük yapısı ve sanayileşme, şehir kültürünün oluşmasındaki ana nedenler arasındadır. Konya’da 1923-1950 yılları arasında ağır da olsa sanayi ve ticarete bir ilerleme görülmektedir. Bu durum şehirde tarıma dayalı bir ekonominin varlığıyla ilişkilidir¹⁷⁴. Bu minvalde II. Dünya Savaşı’na rastlayan 1940-1950 yılları arasında yaşanan ekonomik kriz Konya’ya da yansımıştır. Şehrin genelinde bu dönemde ekonomik yönden yavaşlama yaşanmıştır. Öte yandan DP iktidarıyla beraber Türkiye’de görülen siyasi ve ekonomik değişimlerle ardından gelen göçler sonucu nedeniyle fiziki genişleme, Konya’da şehirleşmenin hızını arttırmıştır¹⁷⁵. Bu dönemde ülkede esen siyasi rüzgâr, yaygın basından beslenen yerel basını da etkilenmiş ve Anadolu’da Konya basını okuyucularının karşısına farklı bir yerel basın modeli oluşturmaya başlamıştır. Bu dönemin en önemli siyasi olaylarından biri olan 14 Mayıs 1950 genel seçimi Konya yerel gazetelerinde büyük ilgi görmüş, oldukça renkli geçen bir propaganda döneminden sonra gerçekleştirilen seçimlerde, *Babalık* ve *Ekekon* dışındaki gazetelerin seçim sonuçlarına pozitif yaklaşımı dikkat çekmiştir.

3.3. Konya Yerel Basınında Babalık, Ekekon, Selçuk, Yeni Konya, Yeni

Meram Gazeteleri

Cumhuriyetin ilanından 1950 yılına kadar Konya’da 13 adet gazetenin yayımlandığı görülmekle beraber, bu süreçte özellikle *Babalık*, *Ekekon*, *Selçuk*, *Yeni*

¹⁷³ Taner Timur, *Türkiye’de Çok Partili Hayat Geçiş*, Ankara 2003, s. 23-35.

¹⁷⁴ Bünyamin Ayhan-Bilal Kırgıl. "Gelenekselden Postmodernizme: Konya Kent ve Kentlilik Kültürü", *Yeni İpek Yolu Konya Ticaret Odası Dergisi Konya Kitabı*, (Ed. Haşım Karpuz-Osman Eravşar), VIII (Özel Sayı), 2005, s.321-337.

¹⁷⁵ Hatice Arslan, Esra Yıldız, Mine Ulusoy, "Konya Kenti Konut ve Konut Dokusunda Oluşan Değişim Beyhekim Mahallesi Pamir Sokak Örneği", *Yeni İpek Yolu Dergisi Konya Kitabı*, (Ed. Caner Arabacı), VII (Özel Sayı), 2004, s. 381.

Konya, Yeni Meram gazetelerinin ön plana çıktığı görülmektedir. *Yeni Meram* ve *Yeni Konya* hâlen yayım hayatına devam etmekle birlikte *Ekekon* ve *Babalık* gazeteleri yayım hayatına son vermiş olan gazeteler arasındadır. Özellikle *Babalık*, Meşrutiyet'ten sonra yayımlanan bir gazete olarak 1950 yılına kadar Konya'nın amiral gemisi durumundadır. 23 Aralık 1910'da Yusuf Mazhar tarafından çıkarılan *Babalık*, devrinin yüzüne tutulmuş ayna olarak nitelendirilmektedir¹⁷⁶. Meşrutiyetçi ve hürriyetçi olarak nitelenen gazete sırasıyla *Vilâyet*, *Viyolaki*, *Meşrik-i İrfan* ve *Babalık* matbaalarında basılmıştır. Çıktığı zaman başlık klişesinin altında, "Çiftçi, işçi, esnaf arkadaşların ilerlemesine çalışır, her şeyden yazar, köylü gazetesidir" sözleri yazılıdır. 11 Haziran 1917-30 Ekim 1918 tarihleri arasında 76 sayı Konya Valisi Muammer Bey'in tavsiyesiyle *Türk Sözü* adıyla yayınlanan gazete, daha sonra kapandığı tarih olan 1952'ye kadar tekrar *Babalık* adıyla çıkmıştır.

Babalık 1921 yılından itibaren bütün varlık ve kudretiyle Millî Mücadele'ye katılmış, Dumlupınar Savaşı öncesinde Yusuf Mazhar, matbaasını Garp Cephesi'nin emrine vermiştir. Büyük Taaruz günlerinde arka arkaya kazanılan zaferler, gazete tarafından akşam sabah yapılan ilavelerle halka duyurulmuştur. Cumhuriyetle beraber, inkılâpların peşinde olan gazete, cehalete, taassuba ve gaflete karşı yayımlar yapmıştır.

Yusuf Mazhar'ın 1930'da ölümünden sonra gazete eşi Nedime Babalık tarafından çıkarılmıştır. Bu dönemde gazetenin yayınlanabilmesinde Nedime Babalık'ın kardeşi Afif Evren'in çabalarının rolü büyüktür. Gazete 1952 yılı sonlarında kapanmıştır.

Bir edebiyat okulu olarak nitelendirilen gazetenin yazı kadrosunda yerli-taşralı, genç-ihtiyar yazar ve şairler yer almıştır. Bunlar arasında Mümtaz Bahri (Koru), Mithat Şakir (Altan), Mehmet Muhlis (Koner), Seydişehirli Zeki, Besim Atalay, Naim Hazım (Onat), Abdülkadir Erdoğan, Samizade Süreyya (Berkem), Muzaffer Hamid, Naci Fikret (Baştak), Namdar Rahmi (Karatay), Raşit (Usman), Server Rifat (İskit), Ziya Çalık, Afif Evren, Memduh Yavuz (Süslü), Sıraç

¹⁷⁶ Ayhan-Demirsoy, *a.g.m.*, s. 136-137.

Aydıntaşbaş, M. Nedim Güntel, Gaffar Totaysalgır, Sofu Tuğrul, Suat Yeşilyurt (Abanazır), Muzaffer Erdoğan gibi isimlere rastlanmaktadır¹⁷⁷. Erzurum'un işgali üzerine Konya'ya göç eden *Albayrak* gazetesi başyazarı Süleyman Necati de bir süre başyazılar yazmıştır¹⁷⁸.

Ekekon Gazetesi de *Babalık*'ın yayın kadrosundan ayrılan genç yazar kadrosu tarafından 1935'te oluşturulmuş olup 1950'ye kadar yayım hayatını sürdürmüştür. Bu gazetenin yayına başladığı dönemde Konya'da çok hoş bir ortam vardır. Gazete kültür, sanat alanında basında öncü olmuştur¹⁷⁹. CHP Konya milletvekili Şevki Ergun tarafından 14 Mart 1935'te çıkarılmıştır. Gazetede çeşitli dönemlerde yazıları çıkanlar arasında, Ziya Çalık, Gaffar Totaysalgır, M. Nedim Güntel, Naci Fikret Baştak, Mithat Şakir Altan, Mehmet Muhlis Koner, Muvaffak Sami Onat, Memduh Yavuz Süslü, Namık Ayas, Nazım Ermaral, Basri Gökkaya, Cemal Oğuz Öcal, Cenap Kendi, Celaleddin Kişmir, Suat Yeşilyurt (Abanazır) bulunuyordu¹⁸⁰.

Ekekon, CHP eğilimli bir gazete olup o dönemde valiler, CHP'nin il başkanlığını da yürüttüğü için bütün ilçelerle köyler, mecburen gazeteye abone olmuşlardır. M. Ataman, *Ekekon*'un her hâlükârda CHP'yi desteklediğini anlatır¹⁸¹.

Babalık ve *Ekekon* gazeteleri, dönemlerinde birçok genç ve istekli kişinin basın camiasına kazandırılmasında da önemli roller üstlenmişlerdir. Nitekim bu gazetelerin yazı kadrosunda bulunan birçok kişinin imzasını 1 Haziran 1949 tarihinde M. Naci Gücüyener tarafından kurulan *Yeni Konya* gazetesinde görmek mümkündür. Yayın çizgisini ve Konya basını içindeki yerini yapmış olduğu tarafsız, Atatürkçü bir gazete olduğu vurgusuyla dile getiren gazete, yayın kadrosunda yer alan yazarların Halkevleri'nde ve CHP'de görev yapan, *Babalık* ve *Ekekon*

¹⁷⁷ Adem Demirsoy, "Konya Basımında Afif Evren (1922-1977)", (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi), Konya 2008, s. 22-26.

¹⁷⁸ Zekai Güner-Orhan Kabataş, *Milli Mücadele Dönemi Beyannameleri ve Basını*, Ankara 1990, s. 323.

¹⁷⁹ Caner Arabacı, "Konya Basın Tarihi Üzerine Seyit Küçükbezirci İle Söyleşi", *Selçuk İletişim Dergisi*, I/2 (2000), s. 151.

¹⁸⁰ Demirsoy, *a.g.e.* 2003, s. 9.

¹⁸¹ Mehmet Ali Uz, *75. Basın Yılında Mustafa Ataman*, Konya 1997, s. 19.

ekolünden gelenlerden oluşması sebebiyle gerek kamuoyu gerekse rakip gazeteler tarafından tarafsız olmamakla eleştirilmiştir. Gazete, Fakih Özfakih, Feyzi Halıcı, Celaleddin Kişmir, Namık Ayas, Rıdvan Bülbül, Ramiz Arda, Haluk Tekmen gibi yazarları kadrosunda bulundurmaktadır.

Yeni Meram gazetesi ise 28 Ağustos 1950’de Ahmet Bahçıvan (Takva) tarafından yayımlanmaya başlanmış *Babalık*, *Ekekon* ve *Yeni Konya* gibi bir ekol gazetedir. Yazarları, günümüze kadar geçen süreçte, Konya fikir, sanat, kültür, politika, sosyal yaşam konularında kamuoyu üzerinde önemli etkiler sağlamıştır¹⁸². İlk olarak *Meram* adıyla yayımlanan gazete daha sonra *Yeni Meram* olarak yayım hayatına devam etmiştir. Yazı kadrosunda, Taceddin Öney, Edip Yılmaz, Arif Bilge, Mahir İba, Ali İhsan Tuna, Mustafa Ataman, Ali Rıdvan Bülbül, Seyit Küçükbezirci, Hulki Amil Keymen, İbrahim Sur, Zafer Varol, Ethem Oyken, Sabit Horasan, Ali Rıza Taban, M. Tahir Sakman, Dursun Seyis, Orhan Berk, Cihat Yazıcı gibi pek çok gazeteci yer almaktadır¹⁸³.

Selçuk da Mehmet Muhlis Koner tarafından 6 Kasım 1945 tarihinden itibaren yayına çıkmakla birlikte bu siyasi gazete başlangıçta Salı ve Cuma günleri yayımlanmış, daha sonra Çarşamba-Cuma, bir süre sonra da Çarşamba ve Cumartesi günleri çıkmıştır. İlk sayıda yayımlanan ”*Selçuk’un Tutacağı Yol*” yazısı gazetenin yol haritasını ifade etmekte ”yerel” olmanın mahiyeti ve gereğine yaptığı ve vurgu dikkate çekmektedir¹⁸⁴.

Türk basın tarihinde önemli gazetelerin yayımlandığı bir il olan Konya’da günümüzde ise toplam yedi gazete günlük olarak yayımlanmaktadır. Bunlar *Yeni Konya*, *Yeni Meram*, *Merhaba*, *Konya Postası*, *Anadolu Manşet*, *Hâkimiyet* ve *Memleket* gazeteleridir¹⁸⁵.

¹⁸² Seyit Küçükbezirci, “Konya’da Fikir ve Kültür Hareketleri”, *Yeni İpek Yolu*, II (Özel Sayı), 1999, s. 47.

¹⁸³ Ayhan-Demirsoy, *a.g.m.*, s. 139.

¹⁸⁴ Caner Arabacı ve diğerleri, *Konya Basın Tarihi*, Konya 2009, s. 231.

¹⁸⁵ Ayhan-Demirsoy, *a.g.m.*, s. 152-153.

3.4. 14 Mayıs 1950 Genel Seçiminin Konya Yerel Gazetelerinde Görünürlüğü

Türkiye’de uzun bir süre sonra iktidar değişikliğine sahne olacak 14 Mayıs 1950 seçimleri halkın büyük ilgi gösterdiği demokratik bir ortamda %89 civarında bir katılımla gerçekleştirilmiştir. Nitekim seçim sonuçları DP lehinde neticelenmiş, oyların %55,2’ini alan parti 487 sandalyeli meclisin 416’sını kazanarak büyük bir başarı elde etmiştir. Nitekim birçok yazara göre bu sonuçlar uzun süre ülkeyi yönetmeye çalışan yorgun bir iktidara karşı halkın birikmiş bir tepkisi olarak görülmektedir. DP tarafı kendisinin bile beklemediği kadar yüksek bir başarı elde ederken, CHP tarafında yaşanan sessizlik, tüm gayretlere rağmen engellenemeyen bu kötü sonucu gözler önüne sermektedir. DP’nin de seçim öncesi demokratik söylemleri halk tarafından artı puan olarak değerlendirilmiştir¹⁸⁶.

Kıyasıya coşkulu geçen propaganda döneminde, CHP’nin Konya’da aday listeleri emekli asker, bürokrat, avukat ve öğretmenlerden oluşurken, DP’nin aday listelerinde avukat, mühendis, doktor, veteriner, bilim insanı, tüccar, çiftçi, yargı mensubu ve gazetecilerden oluşan geniş dağılımlı bir meslek profiline yer verdiği görülmektedir. Nitekim seçim sonuçlarına göre Konya’daki 17 milletvekilliğinin tümünü DP kazanmış olup; Abdurrahman Fahri Ağaoğlu, Rifat Alabay, Hidayet Aydın, Kemal Ataman, Sıtkı Burçak, Abdi Çilingir, Ömer Rıza Doğrul, Ziyad Ebuzziya, Dr. Ziya Barlas, Remzi Birand, Ali Rıza Ercan, Saffet Gürol, Tarık Kozbek, Muammer Obuz, Himmet Ölçmen, Ümran Nazif Yiğiter ve Murat Ali Ülgen Konya milletvekili olarak meclise girmişlerdir¹⁸⁷.

Konya yerel gazetelerinin geneli, 14 Mayıs 1950 genel seçimine büyük ilgi göstermiş, partilerin seçim propagandaları uzun zaman gazete köşelerini süslemiştir. Bir hayli renkli geçen seçim kampanyalarının akabinde gerçekleştirilen seçimlerin

¹⁸⁶ Çağatay Benhür, "14 Mayıs 1950 Genel Seçimlerinde CHP ve DP’nin Seçim Kampanyalarının Ana Hatları", *S.Ü. Edebiyat Dergisi*, S.17 (2007), s. 72-74; Sinan Yıldırım, "1950 Seçimleri ve Propaganda", *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, S. 6 (2004), s. 148-149.

¹⁸⁷ Ömer Akdağ, *Konya’da Çok Partili Dönem Genel Seçimleri*, Konya 2011, s. 235-242.

sonuçları belli olmaya başladığında *Babalık*, *Ekekon*, *Selçuk*, *Yeni Meram*, *Yeni Konya* gazetelerinin yaklaşımları aşağıda ele alınmıştır.

3.4.1. Babalık Gazetesi

Konya'nın köklü yerel basın unsurlarından biri olan *Babalık*, CHP taraftarı olarak bilinmektedir. Bu sebeple seçim öncesinde sayfalarında CHP kampanyasına ağırlık veren gazetenin seçim sonrasında da bu tutumunu devam ettirdiği görülmektedir. 6 Ocak 1950 tarihli sayısında: “*Halk Partisi hükümeti, bir yandan da muhtelif halk tabakalarını yahut yurdun muhtelif bölgeler sakinlerini memnun edecek tedbirlere tevessül etmiş, gönül alıcı icraatın neşir ve ilânına da hususî bir itinâ gösterilmiştir. Halk Partisi yaz aylarından beri ele aldığı mevzular ardı arası kesilmeyen hücumlarını artırmış, şahsiyat da dâhil olmak üzere, her türlü propaganda tedbirine başvurulmuştur. CHP genelkurmayının, bu kampanyanın neticelerinden memnun olduğu seziliyor*”¹⁸⁸ ifadeleri ile CHP'nin seçim öncesi kampanyalarının hız kesmeden devam ettiğine ilişkin haberler yaptığı görülmektedir.

Babalık'ın 13 Ocak 1950 tarihli sayısında ise: “*CHP programında tadilat yapılıyor. Ankara Halk Komisyonu Büyük kurultay devam etmektedir. Halk Partisinin milletvekili seçiminde nizamnamesinde yapacağı bu tadilatın geniş akisler yapacak mahiyette olacağı bildirilmektedir. Bu hareket mahalli parti teşekküllerine %80 nisbetinde takdir hakkı kabul Demokrat Partiye karşı bir nevi ‘meydan okuma, şeklinde telâkki edilmiştir. Kararın, seçimi kazanma işinde Halk Partisi hesabına büyük bir yardım olacağı söylenmektedir. Komisyon, ‘millet kimi seçerse seçsin, fikri etrafında birleşmiş gibidir.*”¹⁸⁹ ifadeleri ile halkın CHP'nin icraatlarından memnun olduğuna dair haberlere ağırlık yaptığı tespit edilmektedir. Aynı tarihli sayısının ikinci sayfasındaki: “*Millet kimi isterse seçsin prensibinin komisyona hâkim olması ve bu kararın seçimlere gidileceği bildirilen bugünlerde ortaya atılması seçim mücadelesinde C.H.P hesabına ileri sürülmüş yeni bir koz olarak vasıflandırılmıştır. Karar, seçim kabiliyeti olan Halk Partisi milletvekilleri arasında ne kadar müsait*

¹⁸⁸ *Babalık*, 6 Ocak 1950, s. 2.

¹⁸⁹ *Babalık*, 13 Ocak 1950, s. 1.

*karşılanmışsa seçim kabiliyeti zayıf olan milletvekilleri arasında da o kadar nahış bir tesir yaratmıştır. Şimdiden kararın leh ve aleyhinde türlü şeyler söylenmektedir.”*¹⁹⁰ haber içeriğiyle de CHP’li milletvekillerinin seçim yasasında yapılacak olan değişikliklerle ilgili düşüncelerine yer verilmiştir. Gazete, milletvekili seçimlerinin öne alınacağıyla ilgili haberi ise 16 Ocak 1950 tarihinde şu şekilde vermiştir: *“Seçim için hazırlık-Muhtar, Belediye ve İl Meclisi seçimleri daha sonra yapılacak. Ankara- Milletvekilliği seçimi etrafında C.H.P. mehafilinde hazırlıklara başlanmıştır. Milletvekilliği seçimi, muhtar, Belediye ve Vilâyet meclisleri seçimlerinden evvel yapılacaktır. Halbuki şimdiye kadar milletvekilliği seçimi, Belediye, Vilâyet ve muhtar seçimlerinden sonra yapılmakta idi. Diğer taraftan milletvekilliği namzetlerinin ayrılması şekli de değiştirilmiş bulunmaktadır. Seçimlerin erken yapılması da aşağı yukarı tahakkuk etmiş gibidir.”*¹⁹¹ bu haberde milletvekili seçimlerinin alışlagelmişin dışında belediye seçimlerinden önce yapılacağına üzerinde durulmuştur.

Bu gazetenin 26 Ocak 1950 tarihli sayısında ise: *“Seçim Kurulu tarafından incelenecek. Seçim komisyonu yedi saatlik toplantısında mühim bir yenilik teşkil eden, yüksek seçim mahkemesi kurulması hakkındaki maddelerin müzakeresine başlamıştır. Hararetli münakaşalara sebep olan bu mevzuat prensibi üzerinde uzun konuşmalar yapılmıştır. Yüksek seçim mahkemesi hakkındaki müzakereler şu suretle neticelenmiştir: DP adına konuşan Nuri Özsan, Adnan Menderes, Fıkri Apaydın, Fuat Hulusi Demirrelli’nin ne hükümet tasarısına iltihak etmeleri üzerine Başbakan yardımcısı Nihat Erim söz almıştır. 7 saattir devam eden müzakerelerimizin sonunda Demokrat Partili arkadaşlarımızın da hükümet tasarısına iltihaketmiş olmalarını görmekten duyduğumuz memnuniyeti ifade etmek isterim. Demmiştir.”*¹⁹² ifadelerine yer vermiş, CHP’nin kanun düzenlenmelerinin DP’liler tarafından desteklendiğinin Başbakan yardımcısı Nihat Erim tarafından ifade edildiğine yönelik haber içeriği yapılmıştır.

¹⁹⁰ *Babalık*, 13 Ocak 1950, s. 2.

¹⁹¹ *Babalık*, 16 Ocak 1950, s. 1.

¹⁹² *Babalık*, 26 Ocak 1950, s. 1.

Buna karşın gazetenin CHP'ye eleştiri niteliğinde haberlere de zaman zaman yer verdiği görülmekte, 30 Ocak 1950 tarihli haberinde: *“Milletvekili seçimi yaklaşırken CHP'nin Konya'yı temsil eden simaları ister istemez gözlerimizin önünden geçiyor. CHP yeni seçiminde Konya'da yep yeni genç bir çehreyle görünmezse halk efkârını memnun edemeyecek hayal kırıklığına uğrayacaktır. Halk iradesini temsil vazifesini tapulamış görünenlerden başka, kendi bünyesi içinde kıymet bulamamak gafletine düşmemesini temenni edelim.”*¹⁹³ ifadeleri ile CHP iktidarını seçim öncesinde uyardığı görülmektedir.

Gazetenin 4 Şubat 1950 tarihli manşetinde ise: *“Halk Partisinin birinci plândaki bütün şahsiyetleri bu gaye uğrunda gece gündüz çalışmaktadır”*¹⁹⁴ ifadeleri ile CHP'nin seçim öncesi çalışmalarının yoğunluğuna ve milletvekillerinin özverisine işaret edilmektedir. 11 Şubat 1950 tarihinde de gazete şu ifadelerle: *“Seçimlerin arifesinde hatırlanan KONYA! Yıllar boyunca, kendi takat ve kudretine terkedilmiş, vaidlerle avutulmuş, kolu kanadı kalkmaz hale gelmiş bir Konya; muazzam bir belde!.. Seçimlerin arifesinde, Muhalefet karşısında ancak hatırlanan Konya haaa! Ne hazin şey, ne zoraki gayret!...”*¹⁹⁵ Konya'ya çok fazla yatırım yapılmadığını yalnız seçim zamanı akıllara gelen bir şehir olduğunu vurgulayarak iktidara ağır bir eleştiri yapmıştır.

Bununla birlikte *Babalık*, CHP gibi DP'nin haberlerine de manşetinde yer vermekte ancak bunların sunum tarzı incelendiğinde daha objektif bir üslup benimsediği görülmektedir. Örneğin 5 Ocak 1950 tarihli sayısında, DP ve MP'nin birleşeceği hakkındaki söylentilerin doğru olmadığını *“Birleşme yok! D.P. ile Millet Partisinin birleşecekleri hakkındaki haber ve söylentiler, her iki muhalif parti mahfillerince yalanlanmıştır.”*¹⁹⁶ ifadeleriyle okuyucularına aktarmıştır. 17 Şubat 1950 tarihli haberinde DP'nin İstanbul İl Kongresini manşetine taşıyan gazete, bu haberi: *“DP İstanbul İl Kongresi. Celal Bayar bir nutuk verecek. Kongre ile*

¹⁹³ *Babalık*, 30 Ocak 1950, s. 1.

¹⁹⁴ *Babalık*, 4 Şubat 1950, s. 2.

¹⁹⁵ *Babalık*, 11 Şubat 1950, s. 1.

¹⁹⁶ *Babalık*, 5 Ocak 1950, s. 1.

başlayacak olan seçim kampanyası münasebeti ile şehrimize gelecek bulunan Demokrat Parti başkanı Celal Bayar'ın mühim bir nutuk vereceği söylenmektedir. Kongrede Celal Bayar'ın söyleyeceği nutuk sesli filme alınacak ve 60 kopya bastırılarak Anadolu'daki teşkilata dağıtılacaktır."¹⁹⁷ ifadeleri ile vermiştir.

Babalık, "950 Seçimlerine nasıl hazırlanıyorlar?" manşetli 22 Şubat 1950 tarihli haberinde partilerin seçim hazırlıklarına yer vermiştir. Haberin içeriği: *"Seçim kanununun kabulünden sonra partiler arası seçim mücadelesi artık fiilen başlamış bulunmaktadır. Meclisin Martın ilk haftasında çalışmalarına son vererek yeni seçimleri ilân edeceği beklenmektedir. Muhalefetin seçim mevsimi hususundaki itirazlarına rağmen iktidarın evvelden tespit ettiği programında tadilat yapmak niyetinde olmadığı sezilmektedir. Yurdun mühim kısmının karla kapalı bulunuşu veya yolların çamurla geçilmez halde oluşu iktidarı alâkadar etmemektedir. Çünkü Halk Partisinin 950 seçimlerinde âdeta motorize kuvvetler halinde çalışacağı, seçmenlerini jipler ve kamyonlarla nakledeceği, bu uğurda her fedakârlığa katlanacağı anlaşılmaktadır. Demokrat Partiye gelince umumi İdare heyeti her gün toplanmakta ve hummalı bir şekilde çalışmaktadır. Demokrat Partinin elinde İktidarın malik bulunduğu maddi imkânlar yoktur. Fakat Demokrat Parti daha ziyade Türk milletini sevgi, fedakârlık ve vatanseverlik duygularına demokrasi severliğine güvenmekte ve seçimlere itimatla hazırlanmaktadır."*¹⁹⁸ şeklindedir. Haberde genel olarak tarafsız bir tutum sergilenmiş; fakat CHP'nin iktidar partisi olması sebebiyle elinde daha fazla imkân olduğu vurgusu da yapılmadan geçilmemiştir.

Gazete, MKP'yi de sayfasına taşımıştır. Partinin genel başkanı Nuri Demirağ'ın seçimlerle ilgili demecini 20 Şubat 1950'de *"Milli Kalkınması ve Seçimler"* başlığıyla altında vermiştir. Nuri Demirağ: *"Önümüzdeki aylar içinde umumî seçimlere gidildiği takdirde, muhalefet partilerinin durumuna bakacağız. Muhalefet partileri seçimlere iştirak ettiği takdirde biz de gireceğiz. Seçimlere girecek olursak, muhalefet partileri ile bir koalisyon yapılması fikrimce doğrudur.*

¹⁹⁷ *Babalık*, 17 Şubat 1950, s. 2.

¹⁹⁸ *Babalık*, 22 Şubat 1950, s. 1.

Listemize katiyen müstakiller almayacağız."¹⁹⁹ ifadelerini kullanmıştır. Demirağ, muhalefet partilerinin seçime bir ittifak şeklinde girmeleri görüşündedir.

Gazetenin 3 Mart 1950 tarihli manşetinde yer verdiği "*Muhalefet Cumhuriyetin gerçekleşmesidir. İktidarın canını sıkan bir muhalefet vatanın canını okur*" ifadeleriyle muhalefete yönelik eleştiri yaptığı dikkat çekmektedir. Yazının içeriğinde ise şu ifadelerle cumhuriyet için muhalefetin önemine vurgu yapmışlardır: "*Cumhuriyet kelimesi muhalefet sayesinde boş bir kelime olmaktan çıkıyor; elle tutulur gözle görünür bir hakikat olmağa başlıyor. Muhalefet CUMHURİYETİN GERÇEKLEŞMESİDİR. Muhalefetsiz bir cumhuriyete imkân yoktur. Müdafaaayı ezen bir iddia, iftiraya kaçabildiği gibi, muhalefeti ezen bir iktidar da gaspçılığa kaçabilir. Müdafasız bir adalet zulüm ise, muhalefetsiz bir iktidar da baskındır. Adalet, meşruiyetini muhalefette bulur. İktidarın canını sıkan muhalefet memleketin canına okur*"²⁰⁰

CHP'den DP'ye geçen milletvekilinin haberini 8 Mart 1950 tarihinde "*Ferit Ecer CHP'den DP'ye geçti*"²⁰¹ şeklinde vermiştir. *Babalık* gazetesinin 9 Mart 1950 tarihli manşetine bakıldığında: "*Korkmayan, Korkutmayan. Hem iktidara hem de millete kalp huzurunu ancak meşru bir seçimden doğan bir Meclis verebilir*"²⁰² ifadelerine yer vermiştir. 10 Mart 1950 manşeti ise "*Demokratik Rejim. Hangi hükümette hürriyet ve hakkaniyet düşmanlığı varsa, o hükümet keyfidir.*"²⁰³ şeklindedir. Bu manşet altında, Ord. Prof. Ali Fuat Başgil'in gerçek demokrasi için hükümetlerin kanunlara göre hareket etmesi gerektiğini anlatan konuşması yayımlanmıştır.

Gazetenin 14 Mayıs 1950 tarihinde yapılacak milletvekili genel seçimleri yaklaştıkça CHP'nin seçim propagandasına daha fazla yer verdiği görülmektedir. 17 Mart 1950 tarihli nüshasının ikinci sayfa haberinde "*Seçimi kazanmak için İktidarın*

¹⁹⁹ *Babalık*, 20 Şubat 1950, s.1

²⁰⁰ *Babalık*, 3 Mart 1950, s. 1.

²⁰¹ *Babalık*, 8 Mart 1950, s. 1.

²⁰² *Babalık*, 9 Mart 1950, s. 1.

²⁰³ *Babalık*, 10 Mart 1950, s. 1.

gayreti hızlanıyor” başlığı altında “İktidar partisinin pek yaklaşmış olan milletvekilleri seçimini kazanabilmek için çeşitli sahalardaki çalışmaları günden güne hızlanmaktadır. Hattâ Büyük Millet Meclis de son zamanlarda hemen hemen bu maksatla seferber olmuş gibidir. Parti sekizinci Meclisteki ezici çoğunluğuna dayanarak muhtelif zümreleri memnun edecek veya hoşnutsuzlukları giderecek kanunları birer ikişer çıkarıyor. Meclisin Martın 24 ünde seçimleri yenileme kararı vereceği muhakkak gibidir.”²⁰⁴ içeriğiyle CHP’nin yeniden iktidarı kazanmak için yaptığı seçim çalışmalarına yer vermiştir. Öte yandan 24 Mart 1950 tarihli sayısının ikinci sayfasında DP genel başkanı Celal Bayar’ın Konya’ya seçim çalışmaları için Konya’ya geleceği haberini “*Celal Bayar D.P. Başkanı yarın geliyor*” başlığı altında. “*D.P Genel Başkanı Celal Bayar ve arkadaşıyla bazı basın mümessilleri, yarın öğle üzeri otomobillerle, Ankara’dan şehrimize geleceklerdir. D.P. liler Başkanı Cihanbeyli’de karşılayacaklardır. D.P. İl Kongresi de yarın saat 9 da Şahin sinemasında toplanacaktır. C. Bayar’ın şehrimizde mühim bir konuşma yapacağı ve seçimlere temas edeceği anlaşılmaktadır.*”²⁰⁵ içeriğiyle vermiştir.

Babalık, Meclis’in fesih haberini 25 Mart 1950 tarihinde ilk sayfadan vermiştir. Haber, “*Meclis Dün Kendini feshetti*”²⁰⁶ başlığı ile okuyucularına duyurulmuştur. 28 Mart 1950 tarihli haberinde ise “*D.P. İl Kongresi Cumartesi günü açılmış, Pazar günü de devam etmiştir. Kongrede muhtelif hatipler söz almış. Genel Başkan Celal Bayar’da Pazar günü bir nutuk söylemiştir. D.P.’nin yeni il idare kuruluna şu vatandaşlar seçilmiştir: Başkanlığa avukat Fahri Ağaoğlu, ikinci başkanlığı Dr. Ziya Barlas, katipliğe avukat Muammer Obuz, muhasipliğe Dr. İsmail Işık, azalıklara avukat Kazım Gürel*”.²⁰⁷ ifadeleri ile DP’nin İl İdare kuruluna seçilen üyelerin isimlerini yayımlamıştır.

İnönü’nün 4 Nisan 1950 tarihinde Konya’ya gelişini *Babalık* aynı gün içerisinde manşetten duyurmuştur. Manşet, İnönü’nün fotoğrafı altına “*İnönü*

²⁰⁴ *Babalık*, 17 Mart 1950, s. 2.

²⁰⁵ *Babalık*, 24 Mart 1950, s. 2.

²⁰⁶ *Babalık*, 25 Mart 1950, s. 1.

²⁰⁷ *Babalık*, 28 Mart 1950, s. 2.

Geldiler” şeklindedir. Haberde ise İnönü’nün şehre gelişi ve şehirdeki seçim propagandası şu şekilde anlatılmıştır: “Cumhurbaşkanı İsmet İnönü bu sabah trenle Adanadan şehrimize gelmişler, istasyonda tezahüratla karşılanmışlardır- Devlet Reisi sıhhatli ve neş’eli görünüyörlardı. İsmet İnönü, altıncı seçim nutkunu bu sabah saat 10,30 da C.H.P. İl İdare Kurulu binasının balkonundan söylemişlerdir. Cumhurbaşkanın bu mühim konuşmasını yüzlerce vatandaş büyük bir alâka ve dikkatle dinlemiştir. Devlet Reisinin bugün şehrimizden ayrılacakları anlaşılmaktadır.”

Gazetenin 6 Nisan 1950 tarihli manşetinde “14 Mayıs tarihinden sonra hayal kırıklığına uğrayacaklar var” ifadelerine yer verilen haber içeriğinde, partilerin hazırlıklarının yetersiz olduğuna ve seçim sonrasında bazı adaylıkların lüzumsuz olduğuna vurgu yapıldığı görülmektedir. Gazete partiler tarafından belirlenen Konya milletvekili adaylarını da yayımlayarak okuyucularını bilgilendirmiştir. İlk olarak CHP’nin adaylarını 10 Nisan 1950 sayısının ikinci sayfasında “C.H.P. yoklama kurulu dün toplanmış, Konya teşkilâtının milletvekili adaylarını seçmiştir. Seçilenler şunlar: Tevfik Fikret Silay, Sedat Çumralı, Sadi Irmak, Aziz Perkün, Muhsin Âdil Binal, Hulki Karagülle, Nuri Karahüyük, Hükmət Tural, Râsim Erel, Şükrü Afacan, Emin Bilge, Ali Fuat Belgin. Geri Kalan beş adayı da bugünlerde Parti genel merkezi gösterecektir.”²⁰⁸ şeklinde yayımlamıştır. DP’ni adayları da 13 Nisan 1950 sayısının ikinci sayfasında yayımlanmıştır. İçerik, “D.P. ilimiz teşkilâtının %80 nispetindeki Konya milletvekilleri adayları belli olmuştur. Şu vatandaşların ekseriyet temin ettikleri anlaşılmıştı: Fahri Ağaoğlu (Avukat), Himmet Ölçmen (Y. Mühendis), Ziya Barlas (Doktor), Muammer Obuz (Avukat), Remzi Birant (Y. Mühendis), Kemal Ataman (Veteriner), Tarık Kozbek (Avukat), Alı Rıza Kırcan (Çiftçi), Ömer Rıza Doğrul (Gazeteci), Saffet Gürol (Hukukçu-Tüccar), Hidayet Aydın (Avukat), Sıtkı Burçak (Doktor), Rifat Alabay (Yargıtay Üyesi), Abdi Çilingir (Tüccar). Geri Kalan üç adayı da D.P. Genel merkezi gösterecektir.”²⁰⁹ şeklindedir. DP adaylarının meslekleri de yazılmıştır. Ayrıca iki partinin de bir kısım adaylarının parti genel merkezlerince belirleneceğinin bilgisi de verilmiştir.

²⁰⁸ Babalık, 10 Nisan 1950, s. 2.

²⁰⁹ Babalık, 13 Nisan 1950, s. 2.

Babalık'ın 8 Mayıs 1950 tarihli haberinde, “*CHP giriştiği taahhütleri millete arz ettiği halde, rakiplerin faaliyeti başarıları kötölemekten ibaret kalmıştır*” ifadeleriyle muhalif partilerin seçime yönelik kampanyalarını halka açıklamadıklarını belirtmiş ve sadece iktidarın açıkları üzerinden propaganda yaptıkları yönünde eleştiride bulunulmuştur. Aynı tarihli bir başka haberinde ise “*halkın refahı ve yurdun kalkınması için CHP milletin hizmetine hazır, en başta köylü ve çiftçi*” ifadeleri dikkat çekmektedir. Haberin devamında ise İsmet İnönü'nün: “*Ankara'dan İzmir'e kadar bir avuç kül halinde aldığımız Vatan parçasını eskisinden mamur bir hale getiren Milletimizin bu 27 sene zarfında hiçbir şey yapmadığını iddia etmek insafsız iftiralarlardır. Kadirbilir Büyük Milletimizin bu iftiralara iltifat etmesine ihtimal yoktur*”²¹⁰ cümlelerine yer verilmiştir.

Gazete'nin 9 Mayıs 1950 tarihli haberinde: “*Konya'da Demokrat Parti çöküyor. Çünkü Konya Halkı Atatürk'ün kurduğu CHP'ye karşı vefalıdır. Kadirşinas halkımız büyük siyaset ve devlet adamı CHP'nin Başkanı İsmet İnönü'yü sevmekte ve onu düşürmek isteyen D.P. 'yi haksız bulmaktadır*”²¹¹ ifadeleri ile Konya'da seçimin CHP tarafından kazanılacağına ve bu sonucu da CHP'nin hak ettiğine vurgu yapmaktadır.

Buna karşı seçim sonrası *Babalık* gazetesi manşetleri incelendiğinde gazetenin DP'nin zaferi ile neticelenen seçim sonuçlarına yer vermeyip farklı konuları manşetine taşıdığı görülmüştür. Yalnızca 23 Mayıs 1950 tarihli haberinde: “*Celal Bayar Cumhurbaşkanı. Dün toplanan BM Meclisi Celal Bayar'ı 387 oyla Cumhurbaşkanlığına seçti*”²¹² ifadeleri ile DP'den Cumhurbaşkanı Celal Bayar'la ilgili haberi küçük puntolarla ve abartıdan uzak bir üslupla verdiği görülmektedir.

Babalık'ın seçim sonrası yer verdiği haberler yine CHP ile ilgili haberlerdir. İnönü'nün Cumhurbaşkanlığı görevinin sona erdiğini, parti genel başkanı olarak çalışmalarına başladığını bildiren tebliği gazetenin 26 Mayıs 1950 tarihinde çıkan sayısında yayımlanmıştır. İnönü'nün tebliği, “*Cumhur Başkanlığı vazifesinin hitamı*

²¹⁰ *Babalık*, 8 Mayıs 1950, s. 8.

²¹¹ *Babalık*, 9 Mayıs 1950, s. 1.

²¹² *Babalık*, 23 Mayıs 1950, s. 1.

üzerine C.H.P. Genel Başkanlığını fi'ilen deruhte ettiğimi memlekete ilân ederim. Bizim partimiz bu memleketi ilerletmek, yükseltmek, kuvvetlendirmek idealleri üzerine kurulmuş, bu idealleri tatbik etmiş ve vatanımızın insaniyet ve medeniyet ailesinden kıymetli bir varlık olduğunu göstermesine hizmet etmiştir. Şimdi üzerimize düşen iktidarı murakabe etmek vazifesinde aynı idalleri takip ve müdafaa edeceğiz. Vatanımızda birlik ve düzenliğin muhafazası ve vatanımızın bütünlüğünün kurulması bizim için, bütün parti mülâhazalarının ve siyaset cerayanlarının üstündedir.”²¹³ cümlelerinden oluşmaktadır. Aynı tarihli bir diğer haber ise “C.H.P. Kurultayı Haziran sonunda toplanacak”dır²¹⁴. Bu haberlere bakıldığında, *Babalık*'ın CHP yanlısı yayın politikasına devam ettiği görülmektedir.

Yine 24 Mayıs 1950 tarihli haberde “*Halkevlerine yeni bir şekil verilecek*”²¹⁵ başlığı altında DP'nin icraatına eleştiri niteliğinde haber yapıldığı görülmektedir. 26 Mayıs 1950 günü ise ikinci sayfasında gazete, “*Yeni Hükümetin Programı*”²¹⁶ başlıklı haberinde Celal Bayar başkanlığında toplanan yeni hükümetin Parti Meclis Grubu toplantısında programını okuyacağı haber olarak yayımlanmıştır.

Babalık, CHP'nin 8. Kurultayı'nın toplanacağı haberini 29 Haziran 1950 tarihli sayısında: “*C.H.P. Kurultayı bugün toplanıyor-C.H.P. gündemi tespitten sonra çalışmalarını bitirdi.*” başlığıyla okuyucularına duyurmuştur. Haberin içeriğinde Kurultay'da belirlen gündem maddeleri şu şekilde verilmiştir: “*Halk Partisi Divanı, çalışmalarını bitirmiştir. 8'inci Halk Partisi Kurultayı yarın saat 10'da Ankara Halkevinde toplanacaktır. Gündem şöyle tespit olunmuştur: 1-Genel Başkan veya Vekil tarafından Kurultayın açılması, 2-İki Başkan ve kâtip seçilmesi, 3-Genel Başkan veya Vekilin söylevi, 4-Genel Sekreterin iki Kurultay arasındaki parti çalışmaları hakkındaki raporunun okunması, 6-30 kişilik, rapor Tetkik Komisyonu ile, 25 kişilik program tüzük, 35 kişilik dilek ve 15 üyelik Hesap Komisyonları seçimi, 6-Kurultaya sunulan tasarı ve tekliflerin Komisyon mazbataları üzerinde müzakere,*

²¹³ *Babalık*, 26 Mayıs 1950, s. 1.

²¹⁴ *Babalık*, 26 Mayıs 1950, s. 1.

²¹⁵ *Babalık*, 24 Mayıs 1950, s. 1.

²¹⁶ *Babalık*, 26 Mayıs 1950, s. 2.

7-Seçimler. *Halk Partisi Genel Sekreterliği neşrettiği bir tebliğde bir tebliğde Kurultayın müzakerelerini takip etmek isteyen basın mensuplarının kendilerine ayrılan dinlenme yerlerine, kapıda basın kartlarını gösterme suretiyle girebileceklerini, diğer vatandaşlardan isteyenlerin de dinlenme kartı almak üzere Genel Sekreterlik kâtiplerine müracaatlarını istemiştir.*"²¹⁷ . Kurultay'da tespit edilen gündem maddelerine kaybedilen seçimlerde CHP Kongre Divanı tarafından eklenmiştir.

Bu başlıktan sonra ilk sayfada *Vatan* gazetesi yazarı Ahmet Emin Yalman'ın içeriği demokrasi olan yazısına yer verilmiştir. Yalman, yazısında demokrasi için muhalefetin gerekliliğine değinmiş ve CHP kurultayının bu sebeple önemli olduğunu okuyucularına işaret etmiştir. Yalman'ın yazısının bir kısmı şöyledir: "...Siyasi muhalefet yaratacak başlıca inşa malzemesi diye karşımızda şimdilik hemen hemen yalnız *Halk Partisi* duruyor. Diğer parti, kendine bağlanabilecek ümitleri ilk hamlede yok etmeği iş edinmiştir. Eğer samimi surette demokrasi istiyorsak, Perşembe günü kongresini toplayacak ve mukadderatını tayin edecek olan *Halk Partisinin* bir prensip muhalefeti yapabilecek kuvvetli bir parti halini alması için, iktidar partisine mensup vatandaşlar da dâhil olduğu halde, hepimiz azami gayret ve alâkayı göstermeliyiz. Ortada bir *Halk Partisi* devam değil, bir memleket davası demokrasi cihazımızı tamamlamakla alakalı bir dava vardır."²¹⁸

3.4.2. Ekekon Gazetesi

Ekekon, 14 Mart 1935 tarihinde CHP il yönetimi tarafından yayımlanmaya başlanmıştır. 1950 yılına kadar faaliyetlerini devam ettiren gazetenin Sahibi Şevki Ergun, yazı işleri müdürü ise Ziya Çalık'tır²¹⁹.

Ekekon, yerel basında İttihatçı geleneğin devamı olan merkez parti yerel gazete çıkarma ilişkisinin Cumhuriyet dönemindeki örneğidir. CHP yerel yönetimi

²¹⁷ *Babalık*, 29 Haziren 1950, s. 1.

²¹⁸ *Babalık*, 29 Haziran 1950, s. 1.

²¹⁹ Rahime Hülya Öztürk, "1923-1938 Yılları Arasında Yerel Basında Konya Ekonomisi", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.33 (2015), s. 99.

tarafından yayınlanmış, toplumsal düşünce ve fikir hayatında önemli bir yere sahip olarak basın tarihindeki yerini almıştır.

Yukarıdaki açıklanan sebeple, seçim öncesinde CHP'ye desteği açıkça anlaşılan *Ekekon*, 2 Ocak 1950 tarihinde CHP genel sekreteri olan Tefvik Fikret Silay'ın il kongresinde yaptığı konuşmayı haber yapmıştır. Haberin son satırlarında yazar Suad Abanâzır konuşmayı : “*Hâdiselerin geçici çekiciliğine veya şöyle böyle kanaatlerin Pazar metaı haline getirilmesinden doğacak muvakkat heyecanın kuvvetine inanıp, istinada eden bu birliklerin, bir memleket icra organını gerektiği şekilde tenkit ve murakabe edemeyeceği pek tabidir. Bu bakımdan, Sayın Fikret Silay'ın görüşleri, memleketimizde gelişmesini dilediğimiz Demokrasinin nasıl ve ne şekilde disipline edilebileceğini de gösterebileceğini için enteresandır.*”²²⁰ şeklinde değerlendirmiştir. Suad Abanâzır, 16 Ocak 1950 tarihinde “*D.P. Tebliği*” başlığı altında DP'yi ağır bir şekilde eleştirmiş ve “*...Demokraside böyle çapraşık yollara ve tehditlere yer verilemez ve Bu, şarkvâri düşünceleri bırakalım. Sonra mükemmel bir seçim kanunu hazırlanmaktadır. Mevcut bir kanunu, kanunun maksat ve ruhuna uygun bir şekilde, tatbik etmemek, bu topraklar da hiç kimsenin ve hiçbir teşekkülün harcı değildir. Bunun dışında yaratılabilecek her hangi bir şüphe havası vatandaş rey ve takdirine karşı gösterebilecek en büyük D.P. acaba bunu mu yapmak işitiyor. Her zaman söylendiği gibi bir fikir ve prensibe istinat etmeyen her teşekkül, demokrasi de, ancak böyle şeylerin kavgasını edebilecektir. Fakat bu kavgalarda da kazanan yine halk olmayacaktır.*”²²¹ İfadelerini kullanmıştır.

CHP'nin il içinde yaptığı faaliyetleri haber yapmaya devam eden *Ekekon* 30 Ocak 1950 tarihli sayısında: “*C.H.P Karakurt Bucağı toplantısı. C.H.P Karakurt Bucağının Karakurt mahallesinin de yeni kiraladığı binasının da Cumartesi akşamı saat 20 de Bucağa bağlı bütün partililerin iştirakiyle bir toplantı yapılmıştır. Kalabalık bir partili kütlesinin bulunduğu bu toplantı Bucak Başkanı Mevlüt Doğanın kısa bir konuşmasıyla açılmış açılmış ve İl İdare Kurulu Başkanını avukat Vehbi Bilgin partililerle uzun bir hasbihalde bulunmuştur. Ayrıca (Selçuk*

²²⁰ *Ekekon*, 2 Ocak 1950, s. 1.

²²¹ *Ekekon*, 16 Ocak 1950, s. 1.

Üniversitesi) üzerinde sorulan bir suale de Vehbi Bilgin Maarif Cemiyeti mensuplarıyla birlikte Vali Şefik Soyerle konuşulduğunu, Vali Şefik Soyerin bu mevzu üzerinde hassasiyetle durduğunu, lâzım gelen bütün teşebbüslerin yapılacağını bildirdiğini söylemiş ve Selçuk Üniversitesinin şehrimiz için mühim bir kazanç olacağını açıklamıştır.”²²² haberine yer vermiştir.

Gazetenin 3 Şubat 1950 tarihli sayısında ise: “C.H.P’de basın mensuplarına bir çay verildi. C.H.P. İl idare kurulu Basın Bürosu tarafından dün akşam saat 18 de şehrimizdeki gazetecilere bir çay verilmiştir. Konya gazeteciliği, gazete yazıları, yazıların daima yapıcı olması Konyanın çeşitli davaları etrafında Parti İl İdare Kurulu Başkanı Vehbi Bilginin ve İdare Kurulu üyesi Suad Abanaârın görüşleri dinlenmiş, bundan sonra memleket davaları üzerinde gazetecilerin ileri sürdükleri mütalealar üzerinde durulmuştur. Konya Basının inkişafına tesir eden sebepler üzerinde görüşme yapılarak şehrimizde bir Basın Birliği teşkili lüzumu da ileri sürülmüş, görüşmelerin zaman zaman tekrarı kararı ile bundan sonraki konuşmalar bundan sonraki konuşmalar, yine memleket meseleleri üzerinde devam etmiştir.”²²³ ifadeleri ile CHP’nin basın mensuplarıyla olan irtibat ve ilişkilerine yönelik haber yapılmıştır. 6 Şubat tarihli sayısında ise: “C.H.P. Genel Başkan vekili Hilmi Uran İzmirde mühim bir nutuk söyledi C.H.P nin her yerde yeni bir ruh, yeni bir enerji ve hayatiyetle ayakta olduğunu belirten Genel Başkan vekili diyorki: Siyasi partiler için asıl olan kendi fikir ve kanaatlarının yurt içinde sağlamaktır. Bu seçime girmekle ve kazanmağa çalışmakla olur.” başlığı ve aynı sayfadaki: “C.H.P. İl merkezinde bir toplantı yapıldı. Dünkü toplantıda Başkan Vehbi Bilgin Milletvekili adaylık yönetmeliği hakkında geniş tafsilat verdi. Dünkü Pazar günü C.H.P. İl merkezinde il ve ilçe, Bucak ve Ocak İdare Kurulları üyeleri ile bir çok Partililerinden mürekkep önemli bir toplantı yapılmıştır.”²²⁴ ifadeleri ile 17 Şubat 1950 tarihli sayısındaki “D.P.’den istifa edenler. 14 şahıs Manastır D.P.den istifa ederek C.H.P ye girmişlerdir. İsmail Ufacık, Mehmet Çörcüoğlu, Ali Öz Tenekeci, Mehmet Çörcü, İsmail Çömlekçi, İsmail Aldemir, Hasan Divarçı, Mehmet Ali Toygan, Yusuf Solmaz,

²²² Ekekon, 30 Ocak 1950, s. 1.

²²³ Ekekon, 3 Şubat 1950, s. 1.

²²⁴ Ekekon, 6 Şubat 1950, s. 1.

Mustafa Çörcü, Mehmet Gök, Ali Aktitiz, Musa Aktitiz, Ali Kabakçı".²²⁵ ifadeleriyle CHP'nin seçim öncesi faaliyetlerinin ve DP'de yaşanan olumsuz gelişmelerin bu gazetede sıklıkla yer aldığı anlaşılmaktadır.

Ekekon'un CHP hakkında seçim öncesi yaptığı bazı farklı tarihlerdeki haberler ise şöyledir:

- *"C.H.P. Müfettişi değişti. Sedat Çumralı da Mardine nakledildi. C.H.P. Müfettişlikleri arasında son bir değişiklik yapılmış, uzun zamandan beri Konya bölgesi C.H.P. müfettişliğini yapmakta olan Muhtar Ertan İlimizden Niğde mıntıkasına nakledilmiştir. Bitlis Milletvekili Muhtar Ertanın yerine İlimiz bölgesi C.H.P. müfettişliğine Ankara Milletvekillerinden Hıfzı Oğuz Bekata getirilmiştir. Bu arada Milletvekillerimizden Sedat Çumralı da Mardin Bölgesi müfettişliğine nakledilmiştir."*²²⁶
- *"Dün İnönü Konya heyetini kabul buyurdular, Reisi Cumhur İsmet İnönü bugün Çankayada Konya milletvekilleri M. Adil Binal, Şevki Egun, Mithat Şakir Altan, Sedat Çumralı, Dr. Faik Dünder, Rasim Eral, Fatin Gökmen, Hulki Karagülle, N. Hazım Onat, Halis Ulusan'la beraber Konya CHP, Başkanı Vehbi Bilginin başkanlığında Konya, ili idare kurulu Başkan ve üyeleri, Ticaret ve Etibba odaları odaları üyeleri, Belediye meclisi ve İl daimi encümen üyeleriyle Konyanın 14 İlçe idare kurulu üyelerinden mürekkep bir heyeti kabul buyurmuşlardır."*²²⁷
- *"Cumhurbaşkanına Konya'dan milletvekili olmasını teklif etti. Reis cumhur cevabında: Konya'dan milletvekili olarak çıkmaktan büyük haz duyacağım demiştir Cumhurbaşkanı İnönünün Konyadan Milletvekili adayı gösterilmesini rica etmek maksadile Ankaraya giden C.H.P. İl İdare*

²²⁵ *Ekekon*, 17 Şubat 1950, s. 1.

²²⁶ *Ekekon*, 18 Şubat 1950, s. 1.

²²⁷ *Ekekon*, 18 Şubat 1950, s. 1.

Kurulu Başkanı Bilginin Başkanlığındaki 30 kişilik heyet Cumartesi akşamı şehrimize dönmüştür.”²²⁸

- *“İnönü’ye Konyadan adaylık teklifi, Şehrimizde memnuniyet uyandırdı, Reisi Cumhurbaşumuzun Konyaya ait konuşması, (...Konya’yı ve Konyalıları yakından tanırım. Asil Konyalıların gösterdikleri necip duygularından pek minnettar ve müteşekkirim. Konya ve Konyalıların, bütün memleket ufkunda kendilerini temayüz ettirecek vasıfları vardır. İnsanları fert olarak, muhit ve cemiyet olarak yurdumuzun en saf, en temiz ve mert yerlerindedir. Konyalıların her birinde eski bir mazinin asil eseri müşahede olunur. Ben, Konya’yı ve Konyalıları candan severim. Bu asli alâkaya minnettarane müteşekkir olduğumu bütün Konyalılara selam ve sevgilerimle birlikte bildirmenizi rica ederim.)*”²²⁹
- *“C.H.P. yeni müfettişi bugün geliyor. C.H.P. Konya Bölgesi müfettişliğine tayin edilen Ankara Milletvekili Hıfzı Oğuz Beketa bugün Cihanbeyli yoluyla şehrimize geleceği haber alınmıştır”-“Dr. Hulki Âmil Keymen adaylığını koyacak Şehrimizin askeri hastanesi sağlık kurulu başkanı ve göz mütehassısı hemşehrimiz Dr. Albay Hulki Âmil Keymen’in emekliliğe ayrılmak üzere müracaatta bulunduğu öğrenilmiştir. Dr. Hulki Âmil Keymen CHP sine kaydolunacak ve milletvekilliği için İlimizden adaylığını koyacaktır.*”²³⁰
- *“C.H.P. müfettişi geldi Bölgemiz C.H.P. müfettişi ve Anakara milletvekili Hıfzı Oğuz Beketa Cumartesi günü Ankaradan şehrimize gelmiştir. Parti müfettişi ilimizde 15 gün kalacaktır.”-“Sedat Çumralı şehrimizde C.H.P. Afyon Bölge müfettişi Milletvekilimiz Sedat Çumralı da şehrimize gelmiştir.*”²³¹
- *“İl ve İlçe seçim kurulları kuruldu Kurullar, yargıçların başkanlığında sık sık toplanacaklar”-“Dr. Aziz Perkün şehrimizde Milletvekilimiz ve Antep C.H.P. Bölge müfettişi Aziz Perkün dün Ankaradan şehrimize gelmiştir”-*

²²⁸ Ekekon, 20 Şubat 1950, s. 1.

²²⁹ Ekekon, 21 Şubat 1950, s. 1

²³⁰ Ekekon, 27 Şubat 1950, s. 1.

²³¹ Ekekon, 8 Mart 1950, s. 1.

“Sıraç Aydın Taşbaş adaylığını koyacak Merkez İsmetpaşa İlkokulu Başöğretmeni hemşehrimiz Sıraç Aydın Taşbaş’ın Milletvekilliği için ilimizden aday gösterilmek üzere C.H. Partisine müracaatta bulunacağı öğrenilmiştir.”²³²

- “Seçim kütükleri şehrin her yerine asıldı.”²³³
- “Seçim tarihi belli oldu. Meclis 24 Martta fesih kararı verecek. Seçimler 14 Mayıs’ta yapılıyor Ankaradan, bu sabah aldığımız haberde Büyük Millet Meclisinin 24 Mart tarihinde yapacağı toplantıda fesih kararı alacağı bildirilmiştir. Yeni seçim kesin olarak 14 Mayıs 1950 Pazar günü yapılacaktır.”²³⁴
- “İnönü dün Polıtlada mühim bir nutuk söyledi. Önümüzdeki devrede çalışmamızın ana istikameti memlekette demokratik rejimin inkişafını temine gayret olacaktır.”²³⁵
- “Seçim yenileme kararı. Milletvekillerimiz önümüzdeki hafta şehrimize gelecekler. Büyük Millet Meclisi bugün seçim devresinin son toplantısını yapacak ve seçimi yenileme kararını verecektir. Seçimler 14 Mayıs 1950 Pazar günü yapılacaktır.”²³⁶
- “Beypazarında Cumhur Başkanın üçüncü nutku Vazifemiz, demokratik rejimi huzur ve istikrar içinde tekâmüle doğru götürmektir.”²³⁷
- “Aziz Cumhurbaşkanımız İsmet İnönü şehrimize gelecekler. Hepimizi sonsuz derecede sevindiren ve heyecanlandıran bu güzel müjde üzerine bütün Konyalılar Sayın Cumhurbaşkanımız Aziz İnönü’nün yolunu sabırsızlıkla beklemektedirler.”²³⁸

²³² Ekekon, 8 Mart 1950, s. 1.

²³³ Ekekon, 13 Mart 1950, s. 2.

²³⁴ Ekekon, 16 Mart 1950, s. 1.

²³⁵ Ekekon, 20 Mart 1950, s. 1.

²³⁶ Ekekon, 24 Mart 1950, s. 1.

²³⁷ Ekekon, 27 Mart 1950, s. 1.

²³⁸ Ekekon, 30 Mart 1950, s. 1.

- “487 Milletvekili seçilecek. İstanbul 27, Ankara 18, Konya 17 Milletvekili çıkaracak.”²³⁹
- “Konya Pazartesi günü İnönüye kavuşuyor. Cumhurbaşkanı şehrimizde tarihi bir nutuk verecek. İnönü, Halk mümessillerini de kabul buyuracaklar.”²⁴⁰
- “Milletim makus talihini yenen Büyük İnönü şehrimizde. Konya bugün, memleketin en büyük evlâdına ve sevgili Cumhurbaşkanıya kavuşmakla pek derin bir bahtıyarlık içindedir. İnönü, bu sabah istasyonda karşılanacaklar ve hükümet alanında tarihi bir nutuk vereceklerdir. Bütün Konyalılar, büyük misafirlerine kavuşmanın sevincini, heyecanı ile bir bayram havası içindeler.”²⁴¹
- “Konya dün sayılı günlerinden birini yaşadı. 4 Nisan 1950 Konya'nın Aziz İnönü'ye karşı beslediği büyük sevginin yeni bir tezahürü olarak tarihe mal olacaktır. İstasyondan Alana kadar uzun bir yolu dolduran halk: (Yaşa İnönü.. Hoş geldin!) diye bağıyordu”-“İnönü'nün dünkü hitabesi. Konya'ya yapabileceğim hizmetleri, yine Konya'lıları memnun edebilecek surette ifa etmeğe bütün gayretimle çalışacağım. Memleketin Bünyesini sâlim demokrasi teşkilatına bağlamak için hiçbir gayrettengeri durmayacağız...”²⁴²
- “C.H.P.'nin Konya adayları. Mahalli teşkilâtın seçeceği kısım dün belli oldu. Tevfik Fikret Sılay, Prof. Dr. Sadi Irmak, Muhsin Adil Binal, Sedat Çumralı, Hulki Karagülle, Dr.Aziz Pergün, Avukat Emin Bilge, Ali Fuat Belgin, Prof. Nuri Karahüyüküklü, Y. Müh. Hikmet Turat, Rasim Erel, Şükrü Afacan.”²⁴³
- “Başbakan Zonguldakta söylediği nutuk. Bir parti diğer bir partiyi düşman olarak gördüğü anda bu parti bir nevi aşirete döner. Demokrasi mefhumunu hakiki manasiyle anlamalıyız. Demokrasiyi hudutsuz hürriyet

²³⁹ Ekekon, 31 Mart 1950, s. 1.

²⁴⁰ Ekekon, 1 Nisan 1950, s. 1.

²⁴¹ Ekekon, 4 Nisan 1950, s. 1.

²⁴² Ekekon, 5 Nisan 1950, s. 1.

²⁴³ Ekekon, 10 Nisan 1950, s. 1.

olarak telakki etmek zihniyeti anarşiye yol açar. Demokrasi dediğimiz şey kültürlü cemiyetlerin hazmedeceği bir rejimdir.”²⁴⁴

- “C.H.P. adaylarının çoğu gençlerden müteşekkil. 296 adayın 171’inin 50’den aşağıdır. C.H.P. mahalli teşkilatının Milletvekili adaylarını seçerken şuurla hareket ederek önümüzdeki Meclis kalitesini yüksek tutmağa bilhassa dikkat ettiği memnurlukla görülmektedir. İlk tasniplere göre 296 adaydan 171 inin yaşı elliden aşağıdır. Bu adaylardan 73 Hukukçu, 8 yüksek mühendis, 35 Hekim, 8 Eczacı, 1 Baytar, 1 Kimyager, 1 Diş tabibi, 45 Vali, Kaymakam, Belediye reisi, 3 İşçi, 17 Maarifçi, 9 Muharrir, 29 İktisatçı, Maliyeci, 100 Ziraat mütehassısı, 6 General, 5 çeşitli rütbelerde Subay, 37 Tüccar, Çiftçidir.”²⁴⁵
- “C.H.P. Divanı çalışmalarına ara verdi. Yüzde otuz milletvekili adayları tesbit edildi. Ankara C.H.P. Genel Başkanvekilliğinden bildirilmiştir. Partimiz divanı 16 ve 17 Nisan 1950 Pazar ve Pazartesi günleri toplanarak gündemdeki işleri görüşmüş ve icabeden konuları inceleyerek karara bağlamış ve bu arada önümüzdeki milletvekilliği seçimleri için tüzük gereğince tesbiti kendisine bırakılmış bulunan yüzde otuz nisbetindeki milletvekili adaylarını seçerek 26 Mayıs Cuma günü saat 10 da toplanmak üzere çalışmalarına son vermiştir”²⁴⁶
- “C.H.P adayları. Adayların 261 nin yaşı 50 den az, 382 si yüksek tahsilli. 54 ü avukat, 233 ünün yaşı 50 den fazla, 98 i orta ve lise, 382 si yüksek tahsil görmüştür”²⁴⁷

Yukarıda yer verilen bir kısım seçim öncesi gazete manşetleri incelendiğinde *Ekekon Gazetesi*’nin CHP’nin resmî basın yayın organı gibi çalıştığı görülmektedir. Gazetenin DP hakkında seçim öncesi yaptığı bazı haberler ise şöyledir:

²⁴⁴ *Ekekon*, 13 Nisan 1950, s. 1.

²⁴⁵ *Ekekon*, 13 Nisan 1950, s. 1.

²⁴⁶ *Ekekon*, 18 Nisan 1950, s. 1.

²⁴⁷ *Ekekon*, 25 Nisan 1950, s. 1.

- “Şehrimiz D. Parti teşkilatında büyük ihtilaf. F.Ağaoğlu ile M. Obuz arasındaki ihtilaf had safhaya girdi.”²⁴⁸
- “Karaman Demokrat Partilileri mahkemede Kendi meskenlerinin masuniyetini korumasını bilmeyenlerden bir seçim masuniyeti beklenebilecek midir?”²⁴⁹
- “Demokrat Partiden istifalar. Ayrancı da on yedi vatandaş D. Partiden istifa ederek C.H.P’ye kaydolanmıştır. Aşağıda isimleri yazılı onyedii vatandaş D. Partiden istifa ederek C.H.P. sine kaydolanmışlardır: Nurettin Sezer, Şefika Sezer, Hikmet Totaysalgır, Mehmet Genç, Fatma Genç, Habibullah Ünlü, Hatice Ünlü, Hasan Kurt, Fatma Kurt, Azize Kurt, Faik Yalcın, Teyfik Demir, Gaffar Erdem, Nuriye Erdem, Saniye Sezer, Sadettin Kayacık, Zekiye Kayacık.”²⁵⁰
- “Tepe taklak... Meram gazetesi Seydişehir Demokrat Parti İlçe kongresi haberlerini yayınlarken D.P. rumuzunu P.D. diye yazmış. Bir mürettip hatası mıdır diye çok düşündük; fakat böyle mürettip hatası musahhihlerinin gözünden kaçmayacağına göre; [P.D.], Demokrat Partinin tepe taklak geldiğine işaret olsa gerek., Seçime daha iki ay var, aceleye lüzum yok ki...”²⁵¹
- “Demokrat Parti Karaman teşkilâtında çözüntü Habersizce kayıtlar da yapılmıyormuş!”²⁵²
- “Vızıltı... Meram’ın Balarısı (!) Vızıltıları arasında C.H.P. uçan daire uçurduğundan bahsediyor. Kehânetine maşallah... Bir diyeceğimiz yok. Fakat acaba kendilerinin her gün balon uçurduklarının farkındılar mı? Evet, bir avuç sinekten bir arı iyidir ama hani böyle bal arıları (?) değil. Vallahi böylesine bir sineği değışmem.”²⁵³

²⁴⁸ Ekekon, 14 Mart 1950, s. 1.

²⁴⁹ Ekekon, 15 Mart 1950, s. 1

²⁵⁰ Ekekon, 15 Mart 1950, s. 1.

²⁵¹ Ekekon, 20 Mart 1950, s. 1.

²⁵² Ekekon, 27 Mart 1950, s. 1

²⁵³ Ekekon, 31 Mart 1950, s. 1.

- “Ereğli’de D.P. den istifalar. Dahiliye mütehasısı Dr. Remzi Kocagilin C.H.P. de M. Vekilliğine adaylığını koyması, ilçemize bağlı Bulgurlu ve Çiller köylerinden 76 vatandaşın D.P. den ayrılarak C.H.P. ye kaydolmalarına sebep olmuştur. Edindiğim malûmata göre bugünlerde birçok köylerden de aynı aynı istifalar beklenmektedir. NOT: 75 vatandaşın isimleri istidaları ile ilçemiz C.H.P. kurulunda bulunmaktadır.”²⁵⁴
- “Demokrat Parti idarecileri saygısızlık yaptılar. Vilayetçe devlet reisimizin Konya’ya teşrifleri münasebeti ile hazırlanan programda Demokrat Parti temsilcilerinin de Cumhurbaşkanı sıfatı ile sayın İnönü’yü ziyaretleri yazılı olmasına ve keyfiyeten Demokrat Parti idare heyetine bildirilmiş bulunmasına rağmen bütün demokrat dünyasında devlet reislerine karşı bir vazife olan bu ziyaret Demokrat Parti idare heyeti tarafından yapılmamıştır.”²⁵⁵
- “Dünkü miting büyük fiyasko oldu. Demokrat Parti’nin Konya adayları birbirine girdi. Bu durumda D.P. Konya seçimlerine girmekten sarfınazar etmek üzeredir. Demokrat Parti’nin yüzde 80’ine giren Konya adayları tesbit edilirken Konya İl İdare Kurulu üyeleri kendilerini ve yakınlarını sokmak için her İlçede akla gelmeyen yolsuzluklara başvurmuşlar ve bu suretle her tarafta büyük hoşnutsuzluklar ve çözüntülere sebebiyet vermişlerdir. Konya Demokrat parti teşkilâtının pek zaif ve yüzde seksene giren adaylarının çoğu yabancı ve Konyanın tanımadığı kimseler bulunması yanında Konyadan ümidini kesen Celâl Bayar yüzde yirmileri de hiç seçim kabiliyeti ve alakası olmayan ve Konya da ancak hayretle karşılanan kimselerden seçmiştir...”²⁵⁶

Ekekon’un DP ile ilgili seçim öncesi yer verdiği haber içeriklerine bakıldığında DP tarafına olumsuz bir tavır aldığı görülmektedir. DP’nin bu haber içerikleriyle sürekli eleştirilerek yıpratılmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır.

²⁵⁴ Ekekon, 1 Nisan 1950, s. 1.

²⁵⁵ Ekekon, 7 Nisan 1950, s. 1.

²⁵⁶ Ekekon, 1 Mayıs 1950, s. 1.

Ekekon, 1 Mayıs 1950 tarihinde yayımlanan son nüshasıyla 14 Mayıs 1950 seçimi öncesi yayın hayatını noktalamıştır. M. Fahri Nedim 19 Eylül 1950 tarihli *Yeni Konya* sayısında *Ekekon*'un kapanış nedenini, DP ileri gelenlerine ilişkin CHP'li yöneticilerin isteklerinin, Besim Ergun tarafından kabul edilmemesinin bir sonucu olduğunu açıklamıştır²⁵⁷.

3.4.3. Selçuk Gazetesi

Selçuk Gazetesi, Mehmet Muhlis Koner tarafından 6 Kasım 1945 tarihinden itibaren başlangıçta Salı ve Cuma, sonra Çarşamba-Cuma, bir süre sonra da Çarşamba ve Cumartesi günleri, 27 Şubat 1946 tarihli 32. sayısından itibaren ise haftada iki gün yayımlanmaya başlamıştır.

Gazetenin yayım politikasını, ilk sayıda yayımlanan “*Selçuk'un Tutacağı Yol*” adlı yazı ortaya koymaktadır. Bu yazının ilgi çeken bir yönü de, “yerel” olmanın mahiyeti ve gereğine vurgu yapılmış olmasıdır²⁵⁸.

Seçim öncesi daha çok CHP'nin siyasi faaliyetlerine yer veren gazete, 7 Şubat 1950 tarihli baskısında; “*C.H.P Partisinde Tüccarlarla yapılan toplantı. Pazar günü saat 15.30 da C.H.P. İl İdare Kurulu binasında şehrimiz tüccar ve ileri gelenleriyle bir toplantı yapılmıştır. Toplantıda Parti Başkanı Vehbi Bilgin, memleket işlerini karşılıklı konuşmak maksadı ile bu toplantıyı tesbit ettiğini söylemiş ve davetlilere dileklerini sormuştur. Parti Başkanı önümüzdeki seçimlerin nasıl yapılacağını açıklamış ve bu devrede Konya'dan 17 Milletvekili seçileceğini söylemiştir*”²⁵⁹ 21 Şubat 1950 tarihli yazısında ise; “*Ankaraya giden Konya Heyeti. İsmet İnönü Konya'dan aday gösterilecek. Cumhurbaşkanı Konyalıların bu arzusundan çok memnun olduğunu söylediler*”²⁶⁰ denmesi ve ardından 24 Şubat 1950 sayısında da “*Doktor Sadi Irmak bir demeç verdi. C.H.P. önümüzdeki seçimi kazanmaya her zamandan daha azimli bulunuyor. C.H.P. İstanbul Bölge Müfettişi*

²⁵⁷ Arabacı ve diğerleri, *a.g.e.*, s. 230-231.

²⁵⁸ Arabacı ve diğerleri, *a.g.e.*, s. 231.

²⁵⁹ *Selçuk*, 7 Şubat 1950, s. 2.

²⁶⁰ *Selçuk*, 21 Şubat 1950, s. 1.

Konya Milletvekili Dr. Sadi Irmak kendisiyle konuşan ve partisinin adaylarının kimlerden müteşekkil olacağını soran gazetecilere şunu söylemiştir: ‘Henüz isimler taayyün etmiş değildir. Yalnız Cumhuriyet Halk Partisi önümüzdeki seçimi kazanmaya her zamandan daha azimli olduğundan ve bu zaferinin kuvvetli listelerle mümkün olacağını bildiğinden kamu efkârını tatmin edecek isimlerin ortaya konacağından şüphe edilmemelidir. Bu mevzuda memlekete büyük hizmetleri geçmiş zevatla birlikte genç enerjiler, mesleki teşekküllerin kıymetli mümessilleri ve muhtelif sahaların mütehassısları, iş adamları listemizde yer alacaktır. Umumi temayül birdir. İsimler ancak seçim kurulları toplandıktan sonra belli olacaktır.’”²⁶¹ haberine yer vermesi seçim öncesi CHP çalışmalarına vurgu yaptığını göstermesi bakımından önem arz etmektedir.

Gazetenin başyazılarında il ve ilçe seçim kurullarının üyelerine de yer verdiği görülmektedir. Örneğin 28 Şubat 1950 tarihli yazısında: “*İlçelerin Seçim Kurulu Başkanları belli oldu. Yeni seçim kanunu gereğince Adalet Bakanlığı tarafından İlimiz içinde seçim kurulu Başkanlıklarına seçilenlere Valilik tarafından gerekli tebligat yapılmıştır. Kurul başkanlıklarının yerlerini ve isimlerini bildiriyoruz: İl seçim kurulu başkanlığına Ceza Yargıcı Mithat Şahingil, merkez ilçesi Konya Ağır Ceza Yargıcı Nuri Özkök, Akşehir Ağır Ceza Yargıcı Kadri Şener, Ilgın Yargıcı Turgut Erten Karaman Ağır Ceza Yargıcı Cevdet Karaağaç, Ereğli Hukuk Yargıcı Saim Önsöz, Karapınar Yargıcı Zâkir Durumeriç, Ermenek Yargıcı Şükrü Ereğli, Beyşehir H. Yargıcı Rasim Teoaman, Bozkır Ceza Yargıcı İzzettin Arıkan, Seydişehir H. Yargıcı F. Simav, Çumra H Yargıcı Hayati Şener, Kadınhanı Yargıcı Hüsnü Erdem, Cihanbeyl, Yargıcı Yılmaz Çağla, Hadim Yargıcı Reşat Sungur, adı geçen ilçelerin seçim kurulları Başkanlığı ödevini ifa edeceklerdir”.*²⁶² ifadeleriyle 24 Mart 1950 tarihli sayısında ise; “*İl Seçim Kurulu Çarşamba günü And içti. Kalabalık bir dinleyici Kütlesi Töreni heyecanla takip etti. 22 Mart 1950 Çarşamba günü İl Seçim Kurulu Asliye Hukuk Salonunda, saat 15 de and içmiştir. Töreni İl Seçim Kurulu Başkanı Yargıç Mithat Şahingil açmış ve asil ve yedek üyeler, başkanın andından sonra, sıra ile and içmişlerdir. Töreni kalabalık bir dinleyici kütlesi heyecanla takip*

²⁶¹ *Selçuk*, 24 Şubat 1950, s. 1.

²⁶² *Selçuk*, 28 Şubat 1950, s. 2.

etmiştir. Saat 15,15 de tutanak tutulmuş ve başkan törene şu sözlerle son vermiştir: *Memleket ve millet için, İnşallah hayırlı işler yapacağız. Demiştir.*”²⁶³ ifadeleriyle il ilçe seçim kurullarının temsilcileri ve faaliyetleri haber yapılmıştır.

Selçuk Gazetesi, 31 Mart 1950 ve 4 Nisan 1950 tarihli sayılarında: “C. Başkanı İnönü’nün Konya’ya geleceği haberi doğrulaştı.”²⁶⁴, “Cumhurbaşkanı İsmet İnönü bugün saat 9.30 da şehrimize şeref verecekler”²⁶⁵ ifadeleriyle yine CHP’nin seçim çalışmasına yer verirken; “D.P. kongresinde bulunmak üzere Celâl Bayar Cumartesi günü şehrimize geldi” ve “D. Parti il kongresi Parti lideri Celâl Bayar’ın ve ilçelerden gelen delege ve partililerin iştirâkiyle yapıldı”²⁶⁶ 28 Mart 1950 tarihli iki ayrı başlıkla DP’nin ildeki çalışmalarına da yer vermiştir. DP’nin seçim programına ise: “D.P. ilk seçim mitingi. 30 Nisan Pazar günü Konya Demokratları Şerafeddin cami önündeki alanda bir seçim mitingi tertip etmiş, kalabalık bir halk kütlesi mitingi takip etmiştir. Mitingi D.P. Konya İl İdare kurulu başkanı Fahri Ağaoğlu açmış ve D.P. yi programsızlıkla itham edenlere cevap vermiştir ve D.P. nin programının tatbikten ziyade hürriyet ve demokrasi mücadelesi yaptığını söylemiştir. Fahri Ağaoğlu’nun konuşmasından sonra Hasan Ulupınar, Naci Şahin, D.r. İsmail Işık ve Dr. Ziya Barlas konuşmuşlar, C.H.P. nin muhtelif cephelerini tenkit etmişlerdir. Bu hatiplerden sonra, şehrimizde bulunan D.P. Konya adaylarından olan, İstanbul Avukatlarından Ümran Nazif konuşmuştur. Ümran Nazif’ten sonra kürsiye gelen Himmet Ölçmen ateşli bir konuşma yapmıştır. Son olarak, Tekrar kürsiye gelen Fahri Ağaoğlu seçime dair bazı açıklamalarda bulunmuş ve bu suretle mitinge son verilmiştir.”²⁶⁷ şeklindeki haberiyle 2 Mayıs 1950 tarihli manşetinde yer verdiği görülmektedir.

Gazetenin yazarlarından Saib Ragıp Atademir “Nereye Gideceğiz?” başlıklı yazısında: 1950 seçimleri öncesi propaganda döneminde nasıl bir milletvekili seçecekleri, ülkenin nasıl kalkınacağı ve kalkınmada aydınların rolü üzerine yazılar

²⁶³ *Selçuk*, 24 Mart 1950, s. 2.

²⁶⁴ *Selçuk*, 31 Mart 1950, s. 1.

²⁶⁵ *Selçuk*, 4 Nisan 1950, s. 1.

²⁶⁶ *Selçuk*, 28 Mart 1950, s. 1.

²⁶⁷ *Selçuk*, 2 Mayıs 1950, s. 2.

yazarak halkı aydınlatmaya çalışmıştır. Ancak halkın pek azının okur-yazar olduğu için yazının ne kadar kişiye ulaştığı konusunda endişeli olduğunu belirtmiştir²⁶⁸.

Selçuk Gazetesi, 14 Mayıs milletvekili seçimleri öncesi propaganda dönemindeki ilgisini seçim sonrasında da devam ettirmiş, seçim haftası boyunca çeşitli yazı, makale ve haberlerle seçim gündemini takip etmiştir. Bununla birlikte bu gazetenin 16 Mayıs 1950 tarihli sayısında seçim sonuçlarını okuyucularına: “1950 Milletvekili Seçimi Yurdun Her tarafında büyük Bir Sükûn İçinde Sona Erdi” manşetiyle duyurmuş, seçimlerle ilgili yurt genelinde yaşananları herhangi bir yorum katmadan vermeyi tercih etmiştir²⁶⁹. Gazetenin 16 Mayıs 1950 tarihli yazıları incelendiğinde ilk sayfada: “1950 Milletvekili Seçimi. Yurdun her tarafında büyük bir sükûn içinde sona erdi. Her yerde D. Parti üstün bir ekseriyet kazandı. Kazalardan seçim neticeleri henüz gelmemiştir. Hususi haberlere göre kazalarımızda da D.P. büyük bir ekseriyet kazanmıştır”.²⁷⁰ ifadeleri ile üçüncü sayfadaki “... Konya-Merkez ilçesinin 199 sandığından 106 sı tasnif edilmiştir. Netice şöyledir: Demokrat Parti 20127, C.H.P. 6560 oy almıştır. Şiddetli yağmurlar yüzünden diğer ilçelerden hiçbir haber alınamamıştır. Ankara ulus gazetesinin yazdığına göre seçim neticelerine dair sabaha karşı gelen haberlere nazaran bazı illerde Demokrat Parti kazanmıştır. İstanbul, Bursa, Kırklareli, Bolu, Rize ve Zonguldak seçimini Demokrat Parti'nin kazandığı haber alınmıştır. Zafer gazetesi de demokrat partinin altı ilde kazandığını yirmi beş ilde de Demokrat Partinin başta geldiğini yazmaktadır”.²⁷¹ ifadeleri ile DP'nin seçim zaferi haberini sayfalarına taşımıştır.

Gazete, 19 Mayıs 1950 tarihli haberinde: “14 Mayıs Yıkılışının Manâsı” başlıklı yazı ile önceki iktidarı eleştirerek vatandaşın çok büyük sıkıntılarının olduğunu belirtmiş, seçim sonuçlarını vatandaşın çektiği ızdırabın sandıklara yansımaları olarak nitelendirmiştir.²⁷²

²⁶⁸ *Selçuk*, 16 Mayıs 1950, s. 1.

²⁶⁹ *Selçuk*, 16 Mayıs 1950, s. 1.

²⁷⁰ *Selçuk*, 16 Mayıs 1950, s. 1.

²⁷¹ *Selçuk*, 16 Mayıs 1950, s. 1-3.

²⁷² *Selçuk*, 19 Mayıs 1950, s. 3.

Seçim sonrası siyasi gelişmeleri *Selçuk Gazetesi*, 23 Mayıs 1950 tarihli sayısında: “ 9 uncu büyük Millet Meclisi Dün Açıldı-3 cü Cumhurbaşkanlığına D.p. başkanı C. Bayar Seçildi-Yeni kabine Menderes’in başkanlığında kuruldu-Büyük Millet Meclisi Başkanı Refik Koraltan oldu-Cumhurbaşkanı seçimi, şehrimizde 101 pare topla selamlanmış ve gece tenvirat yapılmıştır”²⁷³ sözlerini büyük puntolarla manşetten vermiştir. *Selçuk*’un 26 Mayıs 1950 tarihli sayısında ise: “A. Menderes kabinesi Programını hazırladı. Pazartesi günü Meclisten Güven oyu isteyecek. Menderes Kabinesi Büyük Millet Meclisinde okuyacağı programını hazırlamış ve dün toplanan Bakanlar Kurulunda gözden geçirilmiştir. Program son şeklini aldıktan sonra D.P. Meclis grubunda müzakere edilecek ve Pazartesi günü Büyük Millet Meclisine sunulacak ve Kabine Meclisten güven oyu isteyecektir. Menderes Kabinesi diğer taraftan hükümet masraflarında tasarrufu sağlayacak tetbirler üzerinde de çalışmalara başlamış bulunmaktadır”²⁷⁴ haberi görülmektedir. Yazar Atademir, 30 Mayıs 1950’de “Demokratların ilk kabinesi” başlığı altında DP’nin ilk hükümetindeki bakanları tanıtarak ve onlara övgülerde bulunarak okuyucularına anlatmıştır.²⁷⁵

Selçuk’un 1950 yılı Haziran ayındaki sayılarına bakıldığında, 2 Haziran 1950 tarihinde Cumhurbaşkanı ve Başbakan’ın DP Konya Merkez İlçe İdare Kurulu tarafından kendilerine gönderilen tebrik telgraflarına verdikleri cevapların yayımlandığı görülmektedir²⁷⁶. Gazetenin 6 Haziran 1950 tarihli sayısında seçim sonrası gündeme gelen ezanın Arapça okunmasıyla ilgili Başbakan Adnan Menderes’in görüşünü manşetten şu şekilde vermiştir: “Ezanının din dilinde okunabilmesi için M. Faik Fenik’in sualine Başbakan Adnan Menderes-Taassupla mücadele maksadı ile ezanın Türkçe okunması için alınan tedbire bugün ihtiyaç kalmadıktan sonra bunda ısrar, bu sefer vicdan hürriyetine karşı bir taassup teşkil eder, dedi”²⁷⁷. *Selçuk*, CHP’nin Büyük Kurultayı’nı “C.H.P. Kurultayı çalışmalarını

²⁷³ *Selçuk*, 23 Mayıs 1950, s. 1.

²⁷⁴ *Selçuk*, 26 Mayıs 1950, s. 1.

²⁷⁵ *Selçuk*, 30 Mayıs 1950, s. 1.

²⁷⁶ *Selçuk*, 2 Haziran 1950, s. 1.

²⁷⁷ *Selçuk*, 6 Haziran 1950, s. 1.

*bitirirken” başlığı altında, “C.H.P. Büyük Kurultayı, geceli, gündüzlü dört gün devam eden çalışmasını bitirdi. Netice, arzu edilen şekilde değil, tahmin olunan bir mahiyette tecelli etti. Yani, gereken bünyevi tasfiye ve değişiklik yapılamadı, gene aşağı yukarı parti aynı parti olarak kaldı. Halbuki, onu İstikbali için bir zaruret halinde kendisini belirten bu değişiklik yapılmalıydı; çünkü bu takdirde, memleketten bir muhalefet partisine kavuşacak ve bu mesut vaziyet, büyük ve hayırlı işler için bir ümit kaynağı olacaktı.”*²⁷⁸ İfadeleriyle değerlendirmiştir. CHP’de seçim sonrası yaşanan gelişmelerden gazete yönetiminin memnun olmadığı görülmektedir.

3.4.4. Yeni Konya

Yeni Konya, Mustafa Naci Gücüyener tarafından 1 Haziran 1949’da yayımlanmaya başlayan ve günümüzde de yayın hayatını başka bir sermaye yapısıyla sürdüren Konya’nın en uzun ömürlü günlük siyasi gazetesidir. Gücüyener, gazetenin çıkarılması ve isminin belirlenmesi konusunda şunları yazmıştır:

“Gazetemize isim vermek üzere kıymetli üstadımız Mithat Şakir Altan Bey ve Osman Çokuslu arkadaşımızla saatlerce meşgul olmuştuk. Yeni Konya ile Konya Postası isimleri üzerinde karara varmak için para-tura atmaktan başka çare olmadığına kanaat getirmiştik. Nihayet Osman Çokuslu’nun fırlattığı paranın turasına Yeni Konya düşmüştü.”

İlk çıktığında dört sayfa, beş sütun, küçük boy olan gazete, sütun sayısını 1 Haziran 1950’de altıya, 27 Eylül 1967’de sekize, 5 Mayıs 1987’de de dokuza yükselmiştir. Satış fiyatı ise 5 kuruştur. 1 Haziran 1960 tarihinde ilk defa dörtten altıya yükseltilen sayfa sayısı 23 Ağustos tarihinden itibaren tekrar dörde düşer ama boyutları büyütülür. 29 Ekim 1966’dan itibaren sürekli olarak altı sayfa yayımlanmaya başlayan gazete, 1 Nisan 1975-9 Ekim 1975 tarihleri arasında sekiz sayfa çıkar. Grev nedeniyle iki gün zorunlu olarak dört sayfa yayımlanabilen gazete, 11 Ekim 1975 tarihinden itibaren tekrar altı sayfa çıkmaya başlar. Bundan sonra

²⁷⁸ *Selçuk*, 7 Temmuz 1950, s. 1.

gazetenin sayfa sayıları, haber ve ilanların yoğunluğuna göre 6-12 sayfa arasında değişkenlik göstermiştir²⁷⁹.

Türkiye'deki değişen yeni siyasi atmosfere olumlu yaklaşımlarıyla dikkat çeken *Yeni Konya*'da, seçim öncesinde DP'ye övgü üzerine yazılar kaleme alındığı görülmektedir. Bunun dışında CHP'nin seçim çalışmaları ile ilgili haberlerine de yer verilmiştir. Seçim öncesi *Yeni Konya*'nın haber içeriklerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

- *“Fertlerde Parti Sevgisi. Bu şekilde halkın geçici ihtiralarını değil de, sağ duyusunu kazanan herhangi bir Parti, belki iktidarı kaçıtır; fakat ilerde halkın sevgisi de, iktidar onudur.”*²⁸⁰
- *“Adana D.P. Kongresinde. Celâl Bayar'ın önemli nutku. Adnan Menderes te bir konuşma yaptı D.P. lideri dedi ki: Millet susamış halde hükûmetten müsbet icraat bekliyor. Biz, memleketin bunca ihtiyacına cevap vermek mecburiyetindeyiz.”*²⁸¹
- *“Celal Bayar bugün şehrimize geliyor. D.P İl Kongresine iştirak edecek olan İlçe delegeleri dün, bir bayram havası içinde Konya'ya geldiler. Yalnız Akşehir 'den 80 den fazla delege var. Demokrat Partinin senelik İl Kongresi bugün saat 9 da Şahin Sinemasında başlayacaktır. Bu kongrede hazır bulunmak üzere, D.P. lideri muhterem Celâl Bayar ve arkadaşları bugün saat 11.30 sıralarında şehrimize gelmiş olacaklardır. Kendilerine basın mensupları da refakat etmektedir. Celâl Bayarı karşılamak üzere D.P. Büyük bir istiklâl programı tertip etmiştir. Buna göre kongreye saat 11 de ara verilecek ve Bayar 4 yerden karşılanacaktır. Bir heyet Tutup beline kadar giderek, Bir heyet Cihanbeylide, bir heyet Konya şehir hududunda diğer delegeler de şehir methalinde D.P. liderini karşılayacaktır. Öğleden sonra kongre devam edecektir. Bu kongrede*

²⁷⁹ Arabacı ve diğerleri, a.g.e., s. 244-245.

²⁸⁰ *Yeni Konya*, 1 Mart 1950, s. 1.

²⁸¹ *Yeni Konya*, 7 Mart 1950, s. 1.

bulunmak üzere gelen ve merkezden iştirak eden delege sayısı 556'dır yalnız 80 kişi Akşehirden gelmiştir."²⁸²

- *"Celal Bayar'ın nutku. Büyük bir imtihan karşısındayız. Hâkimiyeti milliyenin temeli atılmıştır. Bayar sözlerini şöyle bitirdi: Büyük Türk Sülâlelerine payitahtlık yapmış mübarek bir diyarın evlâtlarısınız, Asil ve necip milletimizin istikbalde de muvaffak olacağına şüphe etmiyorum. Allah bizleri muvaffak etsin. D.P. kongresinin dünkü oturumunda Genel Başkan Celâl Bayar aşağıdaki nutku söylemiştir: Çok Sevgili Konyalı vatandaşlarım, delege arkadaşlarım, Çok yüksek seviyeli bir kongrenin huzurunda bulunuyorum. Konyalıların davamıza ne kadar bağlı olduğunu bilmekteydim. Buradaki müşahedem, bendeki itimadı kuvvetlendirdi. Davamız Konya'da tamamen sahibini bulmuş, dava, davaya bağlı olan fedakârların ellerine geçmiştir. Demokrasi bayrağını ellerine alan sizlerin gayretinizle gayenin zaferle neticeleneceğinden şüphe etmek büyük bir hata olur. Aranızla bulunmakla kuvvetle edindiğim bu intibadan dolayı kendimi bahtiyar sayıyorum... Burada benim naçiz şahsımdan bahsedildi ve aynı zamanda Konya'ya gelirken havanın bozuk olmasına rağmen bana ve arkadaşlarıma karşı gösterilen sıcak ve samimi hüsnü kabulden dolayı fevkalâde mütehasıs oldum.."*²⁸³
- *"D.P İl Kongresi sona erdi. D.P İl Kongresine dün sabah saat 9 da Saffet Gürol'un başkanlığında devam edildi. Saat 10.15 de Celal Bayar da toplantıya katıldı."*²⁸⁴
- *"Seçim Kampanyası başlıyor. Milletvekillerimiz de yakında geliyorlar. Meclisin yeni seçimlere karar vermesi dolayısıyla hemen bütün milletvekilleri seçim bölgelerine hareket etmiş bulunmaktadır."*²⁸⁵
- *İnönü Konyaya geliyor. Cumhurbaşkanımız Nisan ayı içinde Konya'ya gelecek. İnönü Konyadan evvel Malatya ve Adanayı da ziyaret edecek."*²⁸⁶

²⁸² *Yeni Konya*, 25 Mart 1950, s. 1.

²⁸³ *Yeni Konya*, 27 Mart 1950, s. 1.

²⁸⁴ *Yeni Konya*, 27 Mart 1950, s. 1.

²⁸⁵ *Yeni Konya*, 28 Mart 1950, s. 1.

- “C.H. Parti divanı toplandı. Bu toplantıda, Aday konusunda kararlar alındığı sanılıyor. Bugün C.H.P. Divanı saat dörtte fevkalâde bir toplantıya çağırılmıştır. Bu toplantıda adaylar hususunda mühim kararlar alınacağı söylenti halindedir.”²⁸⁷
- “A. Fuat Cebesoy C.H.P den istifa etti. Konya Milletvekili Ali Fuat Cebesoy C.H.P den istifa etmiştir. Öğrendiğimize göre, Ali Fuat Cebesoy Parti Genel Merkezine gönderdiği mektupta istifa sebeplerine hiç temas etmemiş, sadece C.H.P. den ayrıldığını kaydetmekle yetinmiştir.”²⁸⁸
- “Cumhurbaşkanımız İsmet İnönünün Konya geleceği haberi tahakkuk etti. İnönü, pek yakında şehrimizde olacaklar. Büyük Millet Meclisinin son toplantısında bulunmak üzere Ankaraya giden C.H.P. Konya bölgesi müfettişi Hıfzı Oğuz Beketa, İnönünün Konya’ya geleceğine dair iki evvel vermiş olduğumuz haberi teyit etmiştir. İsmet İnönü pek yakında ve çok muhtemel olarak ta Nisanın ilk günlerinde şehrimize gelmiş olacaklardır.”²⁸⁹
- “Parti çözümleri. Böyle hadiseler parti bünyesini zayıflatmaz, bilâkis kuvvetlendiği fırsat avcılarını meydanı terk edecek, hakiki partiler idealist insanlar kalacak o zaman da söz hak ve hakikatin olacaktır.”²⁹⁰
- “İnönü şehrimize geliyor. Cumhurbaşkanı Seçim nutuklarından birine de şehrimizde verecek. Bir müddetten beri seyahatte bulunan Cumhurbaşkanımız İsmet İnönü Adana yolu ile pek yakında şehrimize geleceği haber alınmıştır. İnönü, seçim nutuklarından birini de şehrimizde söyleyeceklerdir.”²⁹¹
- “C. Bayar İstanbul D.P. İl Kongresinde konuştu. Genel Başkan D.P. muhtelif işlerdeki görüşlerini açıkladı. D.P. İstanbul il kongresi dün bütçeyi incelemiş ve gündemindeki hususları görüşükten sonra, idare

²⁸⁶ Yeni Konya, 28 Mart 1950, s. 1.

²⁸⁷ Yeni Konya, 28 Mart 1950, s. 1.

²⁸⁸ Yeni Konya, 28 Mart 1950, s. 1.

²⁸⁹ Yeni Konya, 30 Mart 1950, s. 1.

²⁹⁰ Yeni Konya, 31 Mart 1950, s. 1.

²⁹¹ Yeni Konya, 2 Nisan 1950, s. 1.

kurulu. Haysiyet Divanı ve partinin büyük kongresine gönderilecek delegelerin seçimini yapmıştır. Dün Celâl Bayar, D.P. nin muhtelif işleri üzerinde görüşlerini belirten bir nutuk söylemiştir."²⁹²

- *"Cumhurbaşkanı İnönü Yarın Geliyor. İsmet İnönü Konya'da da tarihi bir konuşma yapacak. Yurt gezisine çıkan Cumhurbaşkanı İnönü, 4 Nisan Salı günü saat 10 da şehrimize gelecektir. İnönü Konyada da tarihi bir konuşma yapacak ve halk mümessillerini kabul edeceklerdir."*²⁹³
- *"Cumhurbaşkanımız İnönü Şehrimizde. İnönü, istasyonda binlerce halkın coşkun tezahüratı ile karşılandı. C.H.P. balkonda tarihi nutkunu veren Cumhurbaşkanı on binden fazla halk tarafından alkışlandı."*²⁹⁴
- *"İnönü'nün Dünkü Nutku: 'Konyalılar bana müstesna bir muhabbet göstermişlerdir. Kendilerine minnettarım'. İnönü, vatandaşların, şiddet politikası takip etmemeleri lâzım geldiğine işaret etti."*²⁹⁵
- *"Yeni seçim karşısında yurttaş. Seçim, şahsi ihtirasların, menfaatlerin istihsaline yarayan bir ameliye değildir. Onun neticeleriyle, bütün bir milletin mukadderatı ve bütün bir memleketin hayat ve istikbali sıkı sıkıya ilgilidir."*²⁹⁶
- *"Şiddet ve Baskı. Baskı şiddet doğurur, zararı memleket çeker. Hükümet erkânın baskı yapmayacağına dair defalarca verdikleri sözlere inanmak isteriz. Bu sözlerin peşini hakikatler takip etmezse, en büyük zararı dâva kadar, memleket kadar iktidar da görecektir."*²⁹⁷
- *"C.H.P. Delegelerine. Bir milletin olduğunu, fertlerin olgunluğuna, anlayış ve görüş seviyelerine bağlıdır. Deruhte ettiğiniz vazifede, bir an için dahi olsa, vicdanınız tarafından kontrol edildiğiniz farkında olduğunuza inanıyoruz."*²⁹⁸

²⁹² *Yeni Konya*, 2 Nisan 1950, s. 1.

²⁹³ *Yeni Konya*, 3 Nisan 1950, s. 1.

²⁹⁴ *Yeni Konya*, 4 Nisan 1950, s. 1.

²⁹⁵ *Yeni Konya*, 5 Nisan 1950, s. 1.

²⁹⁶ *Yeni Konya*, 6 Nisan 1950, s. 1.

²⁹⁷ *Yeni Konya*, 7 Nisan 1950, s. 1.

²⁹⁸ *Yeni Konya*, 9 Nisan 1950, s. 1.

- “Yüzde Yetmiş Nisbetinde C.H.P Milletvekili adayları bugün tesbit ediliyor. İlçelerden gelen delege adedi 300 ü geçti. Bugün saat 16 da toplanıp adayları tespit edecek olan delegeler son ana kadar kat’i bir karara varamamışlardır. Ankara da 349 Delege toplandı; bugün adaylar seçiliyor.”²⁹⁹
- “C.H.P Milletvekili adayları belli oldu. Yoklama kurulunun toplantısı gece saat 1 e kadar devam etti. Sabah 8.30 da Parti binasında istişari mahiyetle 40 küsür delegenin iştirakiyle bir toplantı yapılarak adayların isimleri bir liste hâlinde tesbit edildi. Bu listedeki isimler, yoklama kurulunda tek bir farkla kabul edildi.”³⁰⁰
- “İl teşkilâtı tarafından gösterilecek olan D.P. Konya Milletvekili adayları tesbit edildi. Listede, Ömer Rıza Doğrul, Hidayet Aydın ve Remzi Birant’ın adları da var. Evvelce üzerlerinde ısrarla durulan Keramettin Kocaman ve Ali Rıza Gürcan aday seçilemediler. D.P. İl merkezinde dün saat 19 dan 21 e kadar süren bir toplantıda Konya D.P. milletvekilleri adayları tesbit edilmiştir. İlçelerden gelen oyların tasnifiyle başlayan bu toplantıda, merkez delegeleri de gizli oyla adayları seçmişlerdir.”³⁰¹
- “Yüzde otuz nisbetindeki Konya adayları belli oldu. Tahsin Banguoğlu Konya Milletvekili adayı. Partimiz divanı 16-17 Nisan günleri toplanarak gündemindeki işleri görüşmüş ve icabeden konuları incelemiş ve bu arada önümüzdeki milletvekilleri seçimi için tüzük gereğince tesbiti kendisine bırakılan %80 nisbetindeki milletvekilleri adaylarını seçerek 25 Mayıs Cuma günü saat 10 da toplanmak üzere çalışmalarına son vermiştir.”³⁰²
- “Celal Bayar’ın mühim beyanatı. 1950 seçimleri ya hür bir idare yaratacak veya memleketi buhrana sürükleyecektir. D.P. lideri adi politika oyunlarını ve zararlı ceryanları şiddetle takbih etti. Bayar diyor ki: Partimiz, tehlikeli ceryanları önleyerek seçimlerin kanun hudutları

²⁹⁹ Yeni Konya, 9 Nisan 1950, s. 1.

³⁰⁰ Yeni Konya, 10 Nisan 1950, s. 1.

³⁰¹ Yeni Konya, 13 Nisan 1950, s. 1.

³⁰² Yeni Konya, 18 Nisan 1950, s. 1.

içinde sükûn ve emniyetle yapılmasını temin yolunda hükümete müzaheret edecektir."³⁰³

- "C.H.P milletvekili adayları şehrimize geldi. C.H.P'nin gerek mahalli teşkilât ve gerek merkez teşkilâtı tarafından seçilmiş milletvekili adaylarından Sadi Irmak, Sedat Çumralı, Sait Süslü ve Galip Gültekin dün öğleden sonra Ankara'dan şehrimize gelmişlerdir."³⁰⁴
- "C.H.P. Konya adaylarının tam kat' i listesi. Listeyi yüzde otuzlar dâhil tam olarak veriyoruz. C.H.P. Milletvekilleri aday listesi dün resmen ilân edilmiştir. Konya C.H.P. adaylarının da tam ve kat' i listesi de belli olmuştur. 17 kişiden teşekkül eden bu listeyi veriyoruz: Muhsin Adil Binal, Sedat Çumralı, Rasim Erel, Aziz Perkûn, Hulki Karagülle, Dr. Sadi Irmak, Teyfik Fikret Silay, Ali Rıza Türel, Emin Bilge, Vehbi Bilgin, Ali Fuat Belgil, Galip Gültekin, Nuri Karahüyük, Hikmet Tural, Sait Süslü, hüsnü Oğuz Sönmez, Şükrü Afacan."³⁰⁵
- "D.P. Milletvekili adayları Yarma'da konuşmalar yaptılar. D.P. Milletvekilleri propaganda mitinglerine başlamışlardır. Bunlardan ikincisi bugün Merkeze bağlı Yarma bucağında yüzlerce demokratın iştirakiyle yapılmış çeşitli konular üzerinde Fahri Ağaoğlu, Hidayet Aydın, Himmet Ölçmen, Tarık Kozbek, İsmail Işık ve Ömer Rıza Doğrul birer konuşma yapmışlardır. Bu münasebetle D.P. Yarma bucak teşkilâtı da kurulmuş ve bir hayli aza kaydedilmiştir. Bucak İdare kurulu şu zevattan teşekkül etmiştir: Mustafa Karanfil, Hamit Polat, Mevlüt Aktan, Hasan Bilir, İbrahim, Seyit, Ahmet."³⁰⁶
- "D.P. Milletvekili adayları dün ilân edildi. Merkez teşkilâtı tarafından ZiyetEbuziyya, Dr.Kamil Şakir İlhan ve Umran Nazif aday olarak gösterildi. D.P. Milletvekili adayları dün ilân edilmiştir. Şehrimiz D.P. adaylarının, Merkez teşkilâtı tarafından gösterilenler de dâhil olmak üzere tam listesini veriyoruz: A.Fahri Ağaoğlu, Dr. Kamil Şakir İlhan,

³⁰³ Yeni Konya, 21 Nisan 1950, s. 1.

³⁰⁴ Yeni Konya, 22 Nisan 1950, s. 2.

³⁰⁵ Yeni Konya, 23 Nisan 1950, s. 1.

³⁰⁶ Yeni Konya, 24 Nisan 1950, s. 2.

Himmet Ölçmen, Remzi Birant, Muammer Obuz, Kemal Ataman, Tarık Kozbek, Ali Rıza Ercan, Ömer Rıza Doğrul, Saffet Gürol, Hidayet Aydın, Dr. Sıtkı Burçak, Rifat Alabay, Dr. Ziya Barlas, ZiyatEbuziyya, Abdi Çilingir, Umran Nazif."³⁰⁷

- *"Konya'nın Partili ve Bağımsız Milletvekili adayları. 17 D.P., 17 C.H.P, 2 M.K.P.ve 10 Bağımsız olmak üzere 46 aday var."*³⁰⁸
- *"Ereğli'den C.H.P başkanı ve iki üye istifa etti."*³⁰⁹
- *"Mukayese fırsatı, Senelerden beri bol vaatlere de, yerli yersiz tenkitlere de doymuş bulunuyoruz. Bu konuşmaları, her vatandaş dikkatle dinlemeli; hislerine mağlup olmadan mukayese etmelidir."*³¹⁰
- *"Demokrat Parti'nin ilk seçim mitinginde 4000-5000 kişinin hazır bulunduğu mitingde bir çok hatiplar konuştular. D.P. yi programsızlıkla itham edenlere karşı Fahri Açoğlu dedi ki: D.P. bu müddet içinde vazih olan Programını tatbik etmekten ziyade hürriyet ve demokrasi mücadelesi yapmıştır."*³¹¹
- *"Seçimlerin ilk tevkif hadisesi. D.P. Kayseri İl propaganda neşriyatını yapan bir genç tevkif edildi. Hatibin Hükümetin manevi şahsiyetine tecavüz ettiği iddia ediliyor."*³¹²
- *"D.P. 'nin son seçim mitingi. Bugün saat 15 te yapılacak mitingde birçok D.P.liler konuşacak. D.P. bugün saat 15 te Hükümet alanında, Şerafettin Camii önünde son seçim mitingini yapacaktır. Bu mitingte D.P nin ileri gelen hatipleri söz alacaklardır. Mitingte seçimlere dair mühim konuşmalar yapılacak ve D.P. nin seçimler hakkında en son görüşü açıklanacaktır. Şehrimiz siyasi çevrelerinde bu toplantıya fazla ehemmiyet verilmektedir."*³¹³

³⁰⁷ *Yeni Konya*, 25 Nisan 1950, s. 1.

³⁰⁸ *Yeni Konya*, 26 Nisan 1950, s. 1.

³⁰⁹ *Yeni Konya*, 27 Nisan 1950, s. 2.

³¹⁰ *Yeni Konya*, 30 Nisan 1950, s. 1.

³¹¹ *Yeni Konya*, 1 Mayıs 1950, s. 1.

³¹² *Yeni Konya*, 5 Mayıs 1950, s. 1.

³¹³ *Yeni Konya*, 10 Mayıs 1950, s. 1.

- “Giresun’da C.H.P. ve D.P. Mitingleri. Dün şehrin en kalabalık günü olması sebebiyle partilerin mutlak açık hava propaganda saatlerinde her iki parti de, bütün imkânlarıyla halkın huzuruna çıkmışlardır.”³¹⁴,
- “Seçim yarın yapılıyor. Halkımız tam bir sükûn ve emniyetle yarınki büyük imtihana hazırlanmıştır.”³¹⁵

Seçim günü ise, “Bugün milletvekillerimizi seçiyoruz: milletin iradesi bugün tecelli ediyor! Bütün vatandaşlarımız reylerini kullanmaya davet ederken, seçimlerin huzur ve sükûn içinde geçmesini temennimizi tekrarlarız. Bugün her vatandaş saat 8 den akşam 17 ye kadar oylarını kullanacaktır.” başlığıyla kalın puntolarla, manşetten verilen ve neredeyse tüm sayfanın yarısını kaplayan ve her halinden seçimlere önem ve coşku verildiği hissedilen yazıda demokrasiye vurgu yapılarak düzenlenen yeni seçim kanunuyla, milletin iradesinin demokratik bir ortamda tecelli edeceği belirtilmiştir. Söz konusu yazıda devamla Konya ve yöresine ait seçime ilişkin bilgiler de verilmiştir³¹⁶.

Seçim sonrasında DP’nin zaferine önemli yer veren gazete, Seçimin hemen ertesinde, “Milletvekili seçimleri dün yapıldı. Seçim şehrimizde ümidin fevkinde bir huzur ve sükûn içinde cereyan etti ve sona erdi. Sabahın 4.30 una kadar gelen 103 sandıkta D.P. kahir bir ekseriyet temin ediyor. Konya’da beklenmeyen bir netice doğmak üzeredir. Halen D.P. 19194 ve C.H.P. de 6222 Oy kazanmış vaziyette tasnif devam etmektedir.”³¹⁷ şeklindeki haberlerle DP’nin seçim başarısını yerel halka sıcağı sıcağına aktardığı görülmektedir. Kalın puntolarla manşetten verilen ve sayfanın yarısını kaplayan dolgun içerikli haberde; seçimin huzur içinde herhangi bir olay yaşanmadan sonuçlandığı belirtilmiş, sandık sayılarına dair bazı bilgiler verilmiştir. *Yeni Konya*, o gün öğleden sonra ikinci baskısını yapacağını okuyucularına duyurarak seçime verdiği önemi göstermiştir. Aynı gün içinde yaptığı ikinci baskısında ise; “DP her yerde kazanıyor, İktidar el değiştirmek üzere!

³¹⁴ *Yeni Konya*, 10 Mayıs 1950, s. 1.

³¹⁵ *Yeni Konya*, 13 Mayıs 1950, s. 1.

³¹⁶ *Yeni Konya*, 14 Mayıs 1950, s. 1.

³¹⁷ *Yeni Konya*, 15 Mayıs 1950, s. 1.

Şehrimizde kat'i netice alınamamıştır. 199 sandıktan 183 ünde D.P. 30335 ve C.H.P. 14054 oy almış olup 16000 gibi bir fark husule gelmiştir. İlçelerden seçim neticeleri daha gelmedi yalnız gayri resmi haberlere göre bütün ilçelerde oy farkı D.P. nin lehindedir"³¹⁸ başlığıyla manşetten ve neredeyse tüm sayfayı kaplayacak şekilde kalın puntolarla verilen haberde seçime dair gelen ilk sonuçlar değerlendirilmiştir.

Yeni Konya, her gün yeni bir başlıkla manşetten verdiği seçim haberlerine 16 Mayıs 1950 tarihli sayısında da devam etmiş; "*Tasnif Neticelerine Göre Bütün Yurtta D. Parti Başta Gidiyor*"³¹⁹ başlığını atmıştır. Haber içeriğinde seçim sonuçlarının büyük oranda belli olduğu ve DP lehine tecelli ettiği bildirilmiştir.

Yeni Konya, 17 Mayıs 1950 tarihli sayısında da seçim haberlerine devam etmiş , "*Bütün yurttaki ekseriyetle olduğu gibi seçimleri şehrimizde de DP kazandı*"³²⁰ başlığını atmıştır. Diğer yandan manşetten verdiği haberin altında kalın puntolarla verdiği: "*Malatya'da İnönü'nün kazandığı haberi halkımız arasında bir memnuniyet ve ferahlık havası yarattı*"³²¹ başlıklı haberle gazete, CHP'li okuyucularına tarafını göstermeyi ihmal etmemiştir. Seçimin kesin sonuçlarını 18 Mayıs 1950'de "*Seçimin kat'i neticesi D.P. 435, C.H.P. 51 ve M.P. 1 milletvekili elde ettiler.*"³²² başlığıyla okuyucularına duyurmuştur.

Gazete, seçim sonrası siyasi gelişmelere de yer vermiştir. 30 Mayıs 1950 tarihli sayısına bakıldığında yeni hükümetin programının mecliste okunması haberini; "*Dün B.M.M de yapılan toplantıda. Başbakan hükümet programını okudu. Bütçede gereken tasarrufun yapılması ön plânda tutuluyor.*" başlığı ve Adnan Menderes'in fotoğrafıyla gazetenin ilk sayfasından okuyucularına duyurmuştur.³²³

Yeni Konya yazarlarından Sofu Tuğrul'un 14 Mayıs seçimlerinin Konya'daki panoramasını akıcı bir üslupla anlattığı, "*Seçim Gününün Hoş Tarafları*" başlıklı

³¹⁸ *Yeni Konya*, 15 Mayıs 1950, s. 1.

³¹⁹ *Yeni Konya*, 16 Mayıs 1950, s. 1.

³²⁰ *Yeni Konya*, 17 Mayıs 1950, s. 1.

³²¹ *Yeni Konya*, 17 Mayıs 1950, s. 1.

³²² *Yeni Konya*, 18 Mayıs 1950, s. 1.

³²³ *Yeni Konya*, 30 Mayıs 1950, s. 1.

yazısında; “o gün gerçek demokrasinin meyvesinin alındığı ve hâkimiyetin tadına milletin o gün varabildiği“ tespitini yapmıştır. Kentte seçimin büyük bir huşu, huzur ve olgunlukla geçtiğini belirten yazar; kime sordularsa oylarını DP’ye verdiklerine dair cevap aldıklarını hatta CHP rozetlilerin bile DP’ye oy verdiklerini gördüklerini söylemiştir³²⁴.

3.4.5. Yeni Meram

Konya basın tarihinde, uzun soluklu gazetelerden biri olan *Yeni Meram*, 28 Ağustos 1950’ de Ülkü Basımevi sahibi Ahmet Bahçivan (Takva) tarafından yayınlanmaya başlanmıştır. İlk olarak *Meram* adı ile çıkmış; daha sonra *Yeni Meram* adını almıştır. İlk yazı işleri müdürü Muhittin Güzelkılıç’tır. Gazete logosunun altında “*Sabahları Çıkar Demokrat Gazete*” yazısı yer almaktadır. Başlangıç yıllarında dört sayfadır. Son sayfa reklam ve ilanlara ayrılmış, diğer sayfalar ise haber konularına göre değişkenlik göstermiştir. Gazetenin ilk sayısında “*İşte Hak ve Halkın gazetesi Yeni Meram*” başlıklı yazıda gazetenin amacı belirtilir³²⁵.

DP yanlısı olan gazete, bunun yansımasını yazar Saffet Gürol’un Celal Bayar ile İstanbul’da yaptığı görüşmeyi gazetenin 15 Mart 1950 tarihli sayısındaki; “*Bayarın Konyalılara mesajı-Demokrat Partinin kuruluşunda ve demokrasinin memleketimizde gelişmesi gayretlerinde Konya halkının büyük hissesi vardır-Konyalılara selam ve sevgilerimi sunarım.*”³²⁶ manşetiyle göstermektedir. Bunu ilerleyen sayılarında da göstermiştir. CHP’nin de sert bir üslupla eleştirildiği haber içerikleri şöyledir:

- “*C. Bayar Konya İl Kongresine geliyor. Konya İl kongresinin 25 Martta yapılması taharrur etmiştir. Bu bakımdan İl kurulunda hararetili bir faaliyet başlamış bulunmuyor. Kongrede birçok meselelerin mevzuu bahsedileceği, bu arada parti faaliyetini felce uğratmak isteyen makam ve şahıslar hakkında açıklamalarda bulunacağı anlaşılmaktadır. Haber*

³²⁴ *Yeni Konya*, 1 Haziran 1950, s. 1.

³²⁵ Arabacı ve diğerleri, *a.g.e.*, s. 257-258.

³²⁶ *Meram*, 15 Mart 1950, s. 1.

adlığımıza göre, Konya demokratlarının bu kere yapacakları il kongresine büyük ehemmiyet verilmektedir."³²⁷

- *"Seydişehir D. Parti Kongresi yapıldı. Konyadan giden delegeler tezahürle karşılandı."*³²⁸
- *"Halk Partisinde çözümler. Kodamanlara mensup Konya'daki hizipler birbirlerine girdiler. Sılay ve Karagülle kutuplarını temsil eden bu hiziplerin mücadeleleri neticesinde, C.H.P. nin saflarında seçimlerden evvel çöküntü başlayacağı anlaşılıyor. Karaman C.H.P. nden 60 vatandaş istifa ederek Demokrat Partiye geçtiler."*³²⁹
- *"C. Bayar Dün Antebe hareket etti. 'Seçimler ancak bir koalisyon kabinesi ile dürüst mahiyet alabilir'."*³³⁰
- *"C.H.P. kesenin ağzını açtı. Akşehir Halk Partisi ilçe başkanı emrine oy toplamak için 45 bin lira verildi."*³³¹
- *"D.P. il başkanı ve bölge müfettişinin demeçleri. Halk Partisinden yeni istifalar."*³³²
- *"Konya Demokrat Parti İl kongresi Yarın Toplanacak. Celâl Bayar yarın geliyor. Genel Başkanı Karşılama üzere Şehrimizdeki Demokratlar Muhteşem Bir Program Hazırladılar. Karşılama otomobil ve otobüslerle Cihanbeyliye kadar gidecekler."*³³³
- *"Demokrat Parti başkanı Celâl Bayar bugün şehrimize geliyor. Sayın Bayar Hoş Geldin. Bayar Bugün İl Kongresinde Mühim Bir Nutuk Verecek."*³³⁴
- *"Binlerce Demokrat, başkanı karşılamak üzere köylerden akın akın şehrimize geliyorlar. Konya Demokrat Parti İl Kongresinde hazır*

³²⁷ Meram, 16 Mart 1950, s. 1.

³²⁸ Meram, 17 Mart 1950, s. 1.

³²⁹ Meram, 20 Mart 1950, s. 1.

³³⁰ Meram, 20 Mart 1950, s. 1.

³³¹ Meram, 21 Mart 1950, s. 1.

³³² Meram, 21 Mart 1950, s. 1.

³³³ Meram, 24 Mart 1950, s. 1.

³³⁴ Meram, 25 Mart 1950, s. 1.

bulunmak üzere Demokrat Parti Başkanı Celâl Bayar bugün şehrimize gelecektir. Bu hem bir prensip itibariyle Demokrasiye bağlı bulunan ve bu gayelerin ancak (Demokrat Parti) iktidara geçtiği takdirde tahakkuk edebileceğine iman eden Konyalılar dört yıldan beri maddi ve manevi mücadele halindedirler. Konyalılar, Celâl Bayar'ı bu bakımdan candan bir alâka ile beklemektedirler. Ve onun şahsında Demokrasi inkılabını selamlamaktan zevk duymaktadırlar."³³⁵

- *"Konya D.P. İl Kongresi bugün toplanıyor. Delegeler Parti ve memleket meselelerini münakaşa ve müzakere edecekler."*³³⁶
- *"Celâl Bayar Konya D.P. il Kongresine iştirak etti. Başkan beklenen mühim nutkunu bugün irada edecek. 'Bayar'a ve onun etrafında toplanan milyonlarca insana Allahın yardım ve inayetini niyaz ederim!'. Bayar dün Konyada tezahüratla karşılandı. Halk Yaşa varol avazeleri arasında Başkanı alkışladı."*³³⁷
- *"Celâl Bayar'ın Tarihî nutku. Demokrat Parti Başkanı dün Konyadan bütün demokratlara hitap ederek seçim mücadelesinin başladığını ilan etti."*³³⁸
- *"Büyük Millet Meclisi Eski başkanı ve Konya Milletvekili General Ali Fuat Cebesoy Halk Partisinden istifa etti. General Refet Bele ile Sinan Tekelioğlu nun da bugünlerde istifa etmeleri beklenmektedir."*³³⁹
- *"Demokratlara İdarî Baskılar başladı. Akşehir İlçe Jandarma komutanı bir Demokrati Halk Partisine geçmesi için zorlamış-Bir Nahiye müdürü de köy köy dolaşarak Halk Partisi propagandası yapıyor."*³⁴⁰
- *"Seyhan Milletvekili Tekelioğlu da C.H.P. den istifa etti. Hilmi Uran General Cebesoyun ayrılmasından dolayı duyduğu teessürü belirtiyor."*³⁴¹

³³⁵ Meram, 25 Mart 1950, s. 1.

³³⁶ Meram, 25 Mart 1950, s. 1.

³³⁷ Meram, 26 Mart 1950, s. 1.

³³⁸ Meram, 27 Mart 1950, s. 1.

³³⁹ Meram, 28 Mart 1950, s. 1.

³⁴⁰ Meram, 28 Mart 1950, s. 1.

- *“Halk Partisinin Seçim tabyaları. İş Bankasındaki Parti carî hesabına harıl harıl mevduatta bulunuyorlar.”*³⁴²
- *“D.P. İstanbul il kongresinde. Dün hararetli müzakereler oldu.”*³⁴³
- *“C.H.P İktidardan çekilmelidir. ‘Halk Partisi Milletini anlayamamıştır. O kadar zaafa uğramıştır ki, kesdasmemolar diyerek mütemadi çamlar deviren bu partiye iktidar nasıl emanet olunur?’”*³⁴⁴

Gazete 3 Nisan 1950’de *“Hedef 14 Mayıs Zaferidir”* üst başlığı altında Celal Bayar’ın İstanbul il kongresindeki konuşmasına yer vermiştir. O haberin altında ise İsmet İnönü’nün Konya’ya gelişine küçük bir başlıkla değinmiştir³⁴⁵. *Meram* gazetesi ertesi gün 4 Nisan 1950 tarihindeki sayısında yine aynı şekilde Celal Bayar’ın İstanbul’dan aday olduğu haberini manşetten vermiştir. İsmet İnönü’nün önceki gün Konya’ya geliş haberini İnönü Konya’ya gelmeyince alt kısımda *“İnönü dün şehrimize gelmedi”* başlığıyla düzeltilmiştir. Aynı sayfadaki *“İnönü vatandaşların ızdırabını görmüyor”* başlığı dikkat çekmektedir. Bu başlık altındaki yazı gazetenin neredeyse tamamını kaplamış ve İnönü sert bir dille eleştirilmiştir³⁴⁶.

Meram Gazetesinin, daha sonra 14 Mayıs 1950 seçim tarihine kadar DP lehine yaptığı haberler ise şöyledir:

- *“Celâl Bayar Ankara’da. D.P. genel idare kurulu bir seçim beyannamesi hazırlıyor.”*³⁴⁷
- *“Elhamdülillah Müslümanız!, Bayar, Çankırı’da Demokrat Partinin din ve lâiklik anlayışını veciz bir nutukla belirtti.”*³⁴⁸

³⁴¹ *Meram*, 30 Mart 1950, s. 1.

³⁴² *Meram*, 30 Mart 1950, s. 1.

³⁴³ *Meram*, 1 Nisan 1950, s. 1.

³⁴⁴ *Meram*, 1 Nisan 1950, s. 2.

³⁴⁵ *Meram*, 3 Nisan 1950, s. 1.

³⁴⁶ *Meram*, 4 Nisan 1950, s. 1.

³⁴⁷ *Meram*, 5 Nisan 1950, s. 1.

³⁴⁸ *Meram*, 7 Nisan 1950, s. 1.

- “Demokrat Parti Konya teşkilâtında, Milletvekilleri aday yoklaması yapıldı, Mazbata ve oy pusulalar 12 Nisan Çarşamba günü alenen tasnif edilerek partinin aday listesi resmen hazırlanacak .”³⁴⁹
- “Konya Valisinin hakiki yüzünü umumi eskâr öğrensin!.. Önümüzdeki seçimde de Vali arzusuna nail olamayacaktır. 1946 senesinden çok uzakta olduğumuzu ve şartların çok değiştiğini kendisine hatırlatırız.”³⁵⁰
- “D.P. Aleyhinde propaganda yapan, İlçe Müdüründen hesap soruyoruz. Resmi vazifesine yüz üstü bırakarak Halk Partisi propagandası yapmak emrini hangi kanun kendisine verdi.”³⁵¹
- “Jandarma tehdidi ile Seçim kazanılmaz! Köylerde seçim propagandası yapan C.H.P. liler halkı sürgün etmek tehditlerine başladılar.”³⁵²
- “Bayar, Seçimlerde ekseriyet temin edileceğine emin.”³⁵³
- “D. Parti'nin Genel listeleri. Parti, nihaî listeleri bu hafta içinde resmen ilân edecek. Listelerde, birçok profesörlerle memleketin tanınmış ilim ve fikir adamlarına yer veriliyor.”³⁵⁴
- “Demokrat Parti Milletvekili aday listeleri dün neşredildi. Liste kemiyet ve keyfiyet bakımlarından adayların seçim ve temsil kabiliyetleri itibariyle büyük bir üstünlük arz ediyor.”³⁵⁵
- “D.P. Konya Milletvekili adayları: Fahri Ağaoğlu (Avukat), Himmet Ölçmen (Y. Mühendis), Ziya Barlas (Doktor), Muammer Obuz (Avukat), Remzi Birand (Y. Mühendis), Kemal Ataman (Veteriner), Tarık Kozbek (Avukat), Ali Rıza Ercan (Çiftçi), Ö. Rıza Doğrul (Muharrir), Saffet Gürol (Hukukçu), Hidayet Aydın (Avukat), Sıtkı Burçak (Doktor), Rifat

³⁴⁹ Meram, 8 Nisan 1950, s. 1.

³⁵⁰ Meram, 13 Nisan 1950, s. 1.

³⁵¹ Meram, 14 Nisan 1950, s. 1.

³⁵² Meram, 15 Nisan 1950, s. 1.

³⁵³ Meram, 19 Nisan 1950, s. 1.

³⁵⁴ Meram, 19 Nisan 1950, s. 1.

³⁵⁵ Meram, 25 Nisan 1950, s. 1.

Alabay (Yargıtay üyesi), Abdi Çilingir (Tüccar), Kâmil Şakir İlhan (Doktor), Ziyad Ebüzziya (Muharir), Umran Nazif (Avukat). ”³⁵⁶

- *“D.P. Yarma Bucağı törenle açıldı. Tertip edilen mitingde milletvekili adayları ilk seçim kampanyası nutuklarını irad ettiler.”³⁵⁷*
- *“Demokrat Partinin milletvekili listesi. Bütün memlekette iyi karşılandı. Konya adaylarına genel merkezce ilâve edilen üç zat da seçmenler arasında büyük bir memnuniyetle karşılandı.”³⁵⁸*
- *Şehrimizde seçim faaliyeti hızlandı. Demokrat Parti milletvekili adayları ve partileri idarecileri ilçe ve köylere kadar dağılarak vatandaşları seçim etrafında aydınlatıyorlar.”³⁵⁹*
- *“D. Parti adaylarının seçim faaliyetleri. Köylerde seçmenlerle temas eden milletvekili adaylarına halk büyük bir ilgi gösteriyor.”³⁶⁰*
- *“Bayar, Seçim gezisi için dün yola çıktı. D.P. Seçim beyannamesi önümüzdeki hafta yayınlanacak.”³⁶¹*
- *“D. Partinin Konya siyasi mitingi Parlak bir şekilde yapıldı. Milletvekili adayları ve D. Partili hatipler toplantıda heyecanla hitabelerde bulunarak iktidarın zaafını, D. Partinin mücadelelerini belirttiler.”³⁶²*
- *“Seçim Arifesinde Konya Bölgesinde Parti faaliyetleri gittikçe artıyor. İlçe ve bucaklarda C.H.P. den istifa edenler D.P. ye giriyorlar.”³⁶³*
- *“Bayar, D. Partinin işçilere ait programını izah etti.”³⁶⁴*
- *“Akşehir D. Parti mitingi yapıldı. Halk her yerde D.P. adaylarını büyük tezahüratla karşılıyor.”³⁶⁵*

³⁵⁶ *Meram*, 25 Nisan 1950, s. 1.

³⁵⁷ *Meram*, 25 Nisan 1950, s. 1.

³⁵⁸ *Meram*, 26 Nisan 1950, s. 1.

³⁵⁹ *Meram*, 27 Nisan 1950, s. 1.

³⁶⁰ *Meram*, 29 Nisan 1950, s. 1.

³⁶¹ *Meram*, 29 Nisan 1950, s. 1.

³⁶² *Meram*, 3 Mayıs 1950, s. 1.

³⁶³ *Meram*, 4 Mayıs 1950, s. 1.

³⁶⁴ *Meram*, 4 Mayıs 1950, s. 1.

³⁶⁵ *Meram*, 5 Mayıs 1950, s. 1.

- “*Halk Partisin de seçim faaliyeti başladı. Halkevine esrarengiz sandıklar kondu. Bu sandıkların, seçim günü asıl oy sandıklarıyla tebdil edilmesi endişeleri belirdi.*”³⁶⁶
- “*D.P. Konya Siyasi mitingi yarın saat 15 de yapılacak. Demokrasi davasının yılmaz mücahitleri Konya halkını bu son büyük mitinge davet ediyoruz. Partinin en değerli hatipleri yarın söz alacaklar.*”³⁶⁷
- “*D. Partinin Bozkır mitingi yapıldı. Aynı gün yapılan Halkçuların Toplantısı ile Kemiyet ve Keyfiyet bakımından bariz bir üstünlük göze çarpıyordu.*”³⁶⁸

Meram Gazetesi, 14 Mayıs 1950 sonrası henüz kesin olmayan seçim sonuçlarının açıklanmasıyla birlikte; “*Demokrat Parti İktidarı Sağladı*” manşetiyle okuyucularının karşısına çıkmıştır.

Meram, 17 Mayıs 1950 tarihli sayısında Celal Bayar’ın topluluğa hitap ederken çekilen bir resmi kullanılarak Bayar’ın seçim başarısı vurgulamak istenmiştir. Yine bir başka yazıda seçimin demokratik bir ortamda gerçekleştiği ve demokratik bir hükümetin iş başına geçtiği vurgulanmış, yurtdışından da seçimlerle ilgili olumlu yansımaların görüldüğüne değinilmiştir. Pozitif yaklaşımlar içerisinde değerlendirilen 14 Mayıs seçimlerine DP penceresinden bakılmıştır³⁶⁹.

Meram yazarı Hüsnü Zeki Söylemezoğlu tarafından kaleme alınan “*Demokrat Parti Milletın Makûs Talihini Yendi*” başlıklı bir yazıda; 14 Mayıs 1950 seçimleriyle birlikte Türk milletinin başarıyla sonuçlanan bir imtihandan geçtiği belirtilmiş, “*Hürriyetler verilemez ancak alınır*” cümlesinden hareketle halkın, hürriyetini seçimle birlikte aldığı vurgulanmıştır³⁷⁰.

³⁶⁶ *Meram*, 6 Mayıs 1950, s. 1.

³⁶⁷ *Meram*, 9 Mayıs 1950, s. 1.

³⁶⁸ *Meram*, 9 Mayıs 1950, s. 2.

³⁶⁹ *Meram*, 17 Mayıs 1950, s. 1.

³⁷⁰ *Meram*, 17 Mayıs 1950, s. 1.

Gazete, seçimden sonraki dördüncü günde sonuçların netleşmeye başlamasıyla birlikte yeni seçilen milletvekillerinin izleyeceği süreçle ilgili detaylı bilgilere yer vermiştir. Kesin sonuçların açıklanmasından sonra Konya milletvekillerinin coşkulu törenlerle Ankara'ya uğurlanacakları duyurulmuştur³⁷¹.

Gazetenin yazarlarından Hüsnü Zeki Söylemezoğlu, 1950 seçimlerini 1946 seçimleriyle karşılaştırmalı olarak kritiğe tabi tutmuş; 14 Mayıs seçimlerinin pozitif bir ortamda sakin ve demokratik olgunlukla huzur içerisinde cereyan ettiğini vurgulamıştır. Söylemezoğlu, yazısının ilerleyen satırlarında ateşli bir DP propagandacısına dönüşerek okuyucularına gelecekte ümitli olmaları gerektiğine dair telkinlerde bulunmuştur³⁷².

Gazete'nin muhalefet partisi konumuna geçen CHP ile ilgili yazıları incelendiğinde ise partiye yönelik eleştirilerde bulunduğu görülmektedir. Gazete'nin 28 Mayıs tarihli sayısında: *“Muhalefetten ilk beklenen hareket geldi. Muhalefet yukarıdan aşağıya emir bekleyecek yerde aşağı kademelerin verecekleri kesin kararlar dün ve bugün C.H.P'ye yanlış istikametler veren azınlığı alaşığı etmek yoluna girmelidir”*³⁷³ ifadeleriyle CHP'nin siyasi tutumlarına yönelik eleştiriler getirdiği anlaşılmaktadır.

Yine aynı gazetenin 30 Mayıs 1950 tarihli sayısında: *“C.H.P'nin tuttuğu yol bu mu? C.H.P muhalefetinin ileri gelenleri, müthiş kin ve ihtiras ile hem kendilerini ve hem de masum pişdarlarını amansız bir felaket çukuruna doğru, dolu dizgin kapıp koyuvermişlerdir”*³⁷⁴ ifadeleriyle CHP'nin parti liderlerinin kin ve ihtiras ile yönetimi sürdürdükleri yorumu yapılmıştır.

Gazete, DP ile ilgili yaptığı 1 Haziran 1950 tarihli haberinde ise; *“C.Başkanı Celâl Bayar yangın felaketi geçiren Demircide halkla görüştü. Devlet Bakanı*

³⁷¹ Meram, 18 Mayıs 1950, s. 1-3.

³⁷² Meram, 18 Mayıs 1950, s. 1-3.

³⁷³ Meram, 28 Mayıs 1950, s. 1.

³⁷⁴ Meram, 30 Mayıs 1950, s. 1

*İzmir’de coşkun bir tezahüratla karşılandı”*³⁷⁵ ifadeleriyle halkın DP’ye karşı ilgisinin haber yapıldığı görülmektedir. Öte yandan gazetenin isim değişikliği ile “*Yeni Meram*” olarak yayınlanmaya başlamasından sonra ise, yapmış olduğu haberlerin bazıları şöyledir:

- *“Muhalefetten ilk beklenen hareket geldi. Muhalefet yukarıdan aşağıya emir bekleyecek yerde aşağı kademelerin verecekleri kesin kararlar dün ve bugün C.H.P’ye yanlış istikametler veren azınlığı alaşığı etmek yoluna girmelidir.”*³⁷⁶
- *“Adnan Menderes Şehrimize geliyor. İnanılır bir kaynaktan haber aldığımız göre Başbakan Adnan Menderes’in Büyük M. M, Refik Koraltan birkaç bakanla ve Milletvekillerimizle beraber Salı günü şehrimize gelmesi muhtemeldir.”*³⁷⁷
- *“C.H.P’nin tuttuğu yol bu mu? C.H.P muhalefетinin ileri gelenleri, müthiş kin ve ihtiras ile hem kendilerini ve hem de masum pişdarlarını amansız bir felaket çukuruna doğru, doludizgin kapıp koyuvermişlerdir.”*³⁷⁸
- *“C.Başkanı Celâl Bayar yangın felaketi geçiren Demircide halkla görüştü. Devlet Bakanı İzmir’de coşkun bir tezahüratla karşılandı. Geceyi Akhisarda geçiren Cumhurbaşkanı Celâl Bayar beraberinde Devlet Başkanı Lütfü Karaosmanoğlu ve Bayındırlık Bakanlığında iki mühendis olduğu halde bu sabah 8,30 da hareketle 13,30 da Demirciye gelmiştir.”*³⁷⁹
- *“Belediye seçimleri Demokrat Parti lehine neticelendi. Konya, Ilgın, Kadınhanı, Çumra, Karaman, Ereğli, Seydişehir, Ermenek, Bozkır,*

³⁷⁵ *Meram*, 1 Haziran 1950, s. 1.

³⁷⁶ *Yeni Meram*, 28 Ağustos 1950, s. 1.

³⁷⁷ *Yeni Meram*, 28 Ağustos 1950, s. 1.

³⁷⁸ *Yeni Meram*, 30 Ağustos 1950, s. 1.

³⁷⁹ *Yeni Meram*, 1 Eylül 1950, s. 1.

Hadim ve Cihanbeyli ilçe merkezleri ile bütün bucaklarda Demokrat Parti kazandı. Akşehir, Beyşehir, Karapınar ve Doğanbey, Argıthanı seçimlerinde C.H.P. ekseriyet almış, Bozkır ve Çiğilde karma liste kazanmıştır. Tasnif henüz bitmemiş olduğundan rakama dayanan bilgiyi okuyucularımıza yarın vereceğiz.”³⁸⁰

- *“Demokrat Partinin açık hava mitingi. Toplantıda, en sonra konuşan Yüksek Mühendis Himmet Ölçmenin hitabesi büyük heyecan uyandırdı. Sık sık alkışlanan hatip: ‘Moskof cennetine eğer hala güvenenler varsa, onlarda yataklarını hazırlasınlar’ dedi.”³⁸¹*
- *“C.H.P. Belediyeleri memlekette nasıl hizmet etmiştir. C.H.P. Belediyelerinin rasyonel ve istikrarlı bir surette memlekete ve millete hizmet edemediğini birkaç gün devam edecek olan yazılarımızda bu memleketin bir çocuğu olarak dilimiz döndüğü ve gözümüz gördüğü kadar tebarüz ettireceğiz.”³⁸²*
- *“Belediye Meclis Seçimi. Tasnif bugün sona eriyor. Açılan sandıklardan tahminen Demokrat Parti 7230, Cumhuriyet Halk Partisi ise 1950 oy almıştır. Belediye Meclisi seçiminin merkez ilçe seçim kurulundaki tasnifine bu gecede devam edilmiştir. Ağır Ceza Başkanı Nuri Özkök’ün başkanlığındaki Seçim Kurulunun üç gündün beri devam eden çalışması dün gece vakitlere kadar sürmüştür. Gazetemizin makinaya verildiği saatte (80) sandık pusulası da tasnif edilmiş bulunuyordu. Sandıklardan çıkan oylara göre tahminen D.P. (7230), C.H.P. ise (1950) oy almış bulunuyorlardı. Bu duruma göre, Belediye Meclisi üyeliklerine D.P. listesinde yazılı kimseler seçilmişlerdir. Kurulun dün gece saat 20 ye kadar yaptığı tasnifte 30 D.P. li adayın oy sayısı belli olmuştur ki bunlar*

³⁸⁰ *Yeni Meram*, 5 Eylül 1950, s. 1.

³⁸¹ *Yeni Meram*, 5 Eylül 1950, s. 1.

³⁸² *Yeni Meram*, 5 Eylül 1950, s. 2.

6323 ile 7204 arasında değişmektedir. Kurul bugün oy sayılarını tamamlayacak ve son netice elde edilmiş olacaktır.”³⁸³

- “Belediye Seçim Kurulu işini bitirdi. Yeni meclis üyelerinin mazbataları bugün adreslerine gönderilecek Yeni Başkan önümüzdeki hafta başında seçilecek. Eski meclis Eylül sonunda kadar vazifesine devam edecektir.”³⁸⁴

Dolayısıyla *Yeni Meram Gazetesi*’nin gerek seçim öncesi gerek seçim sonrası siyasete DP penceresinden yaklaştığı görülmektedir. *Yeni Meram*’ın logosunun altında yer alan “Sabahları Çıkar Demokrat Gazete” yazısı gazetenin DP taraftarı bir yayın organı olduğu tanısı olarak kabul edilebilir.

³⁸³ *Yeni Meram*, 6 Eylül 1950, s.1.

³⁸⁴ *Yeni Meram*, 7 Eylül 1950, s. 1.

SONUÇ

Türkiye’de yapılan 14 Mayıs 1950 genel seçiminden sonra CHP iktidarı ile beraber Türk demokrasi tarihi de değişmiştir. Meşrutiyet dönemiyle başlayan seçimler, Cumhuriyet’ten sonra da devam etmiştir. II. Dünya Savaşı sonrası başlayan demokratikleşme hareketleri çok partili hayatı beraberinde getirmiştir. 1946’da Demokratik sisteme geçildikten sonra birden fazla parti seçime girmiştir.

Basın ve siyaset ilişkisi demokratik ülkelerde tarih boyunca hep iç içe olmuştur. Basın siyasette yaşanan gelişmelere yer vermiş halkı bilgilendirmiştir. Siyaset de basında çıkan haberlere veya gündeme göre kendini şekillendirmiştir. Ayrıca iktidarlar, basına yönelik olarak yasal veya yasal olmayan bazı uygulamalarda bulunmuşlar; kendi programlarını halka aktarabilmek ve kamuoyuna yönlendirmek için basını kullanmışlardır.

II. Dünya Savaşı’ndan sonra Türkiye’de birçok siyasi parti kurulmuştur. İlk olarak 1945 yılında MKP kurulmuş ardından da CHP içerisinde başlayan görüş ayrılıkları sonucunda 7 Ocak 1946 tarihinde DP kurulmuş ve 1946 seçimlerine katılarak Meclis’e girmeyi başarmıştır. Bu dönemde Basın MKP ve diğer partiler yerine CHP karşısında DP’yi daha çok desteklemişlerdir. Bunun nedenlerinden birisi DP’nin MKP ve diğer partilere göre özellikle dış politikada CHP ile benzer bir çizgide olmasıdır. Böylelikle Basında DP, CHP karşısında güçlü bir yer etmiş, 1946 ile 1950 yılları arası DP’nin güçlendiği bir dönem olmuştur. Bu sırada DP’den ayrılanlar MP’yi kurmaya başlamışlardır.

CHP’nin gerek siyasi gerek sosyal gerekse ekonomik alandaki politikalarını beğenmeyerek onun içerisinden çıkan bir muhalefetin kurmuş olduğu DP diğer alanlarda olduğu gibi basın-yayın alanında da özgürlükçü bir siyaset izlemiştir. DP’nin basın-yayın alanındaki bu eğilimi, basın organlarınca desteklenmiş ve bu destekler 1950 seçimlerine yansımıştır.

Türkiye’de 14 Mayıs 1950’de yapılan seçimde CHP ve DP arasında büyük bir rekabet meydana gelmiştir. Her iki parti, bu dönemde seçim kampanyalarına

önem vermiş; Türk halkına o güne kadar göstermedikleri ilgiyi göstermeye başlamışlardır.

Konya’da ise 14 Mayıs 1950 seçimleri *Babalık, Ekekon, Selçuk, Meram, Yeni Meram ve Yeni Konya* gazeteleri tarafından halka duyurulmaya başlanmıştır. CHP ve DP Konya’da çeşitli mitingler düzenlemişlerdir. CHP ve DP yeni sloganlar kullanarak halkın dikkatini çekmeye çalışmışlardır.

DP, 14 Mayıs 1950 seçim sonuçlarında öne geçerek yeni bir dönemi başlatmıştır. Türk halkı siyasi ortamı daha bilinçli olarak sorgulamış ve yeni bir yönetimi sınamışlardır. İktidarın 27 yıl sonra demokratik, şiddet ve kansız bir şekilde el değiştirmesi, Türkiye’de 14 Mayıs 1950 tarihini “Beyaz İhtilal” olarak adlandırmıştır. Seçimler sonucunda hem ülke içinde hem ülke dışında olumlu gelişmeler yaşanmaya başlanmıştır. Halk idaresinde sert olmayan bir tutum benimsenmiştir. Türkiye hakkında meydana gelen sorular bertaraf olmuştur. 1950 seçimleri her yerde büyük bir özenle takip edilmiştir. DP bu dönemde dış politika olarak CHP’den farklı bir yol izlememiştir. Bu da diğer ülkeler açısından sevindirici bir durum oluşturmuştur.

Konya’dan 14 Mayıs 1950 seçimlerinde 17 milletvekili Meclise girmeyi başarmıştır. Bunların tamamı DP adayları olup, bu durumun sebebi, seçim sisteminin liste usulüne göre ayarlanmış olmasıdır.

Sonuç olarak 14 Mayıs 1950 genel seçimi ile birlikte Türkiye’de demokrasi anlamında ve Cumhuriyet rejimi olarak halkın dikkati çekilmiştir. Bu seçimlerden sonra meydana gelen olumlu gelişmelerle hızlı bir ilerleme meydana gelmiştir.

KAYNAKÇA

A. Arşiv Belgeleri

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi.

BCA, 30-1-0-0 / 44 - 257 – 1.

BCA, 30-1-0-0 / 11 - 65 - 4.

BCA, 30-1-0-0 / 54 - 328 – 2.

BCA, 490-1-0-0 / 10 - 55 – 19.

BCA, 30-1-0-0 / 54 - 328 – 4.

B. Resmî Yayınlar

Resmî Gazete, 8 Ağustos 1931, s. 731-372.

TBMM Tutanak Dergisi, 13 Eylül 1946, C. I., Birleşim: 14, s. 291-295.

C. Kitaplar

AĞAOĞLU, Samet, *Arkadaşım Menderes*, Rek-Tur Yayınları, İstanbul 1967.

AĞAOĞLU, Samet, *Demokrat Partinin Doğuş ve Yükseliş Sebepleri Bir Soru*, Baha Yayınları, İstanbul 1972.

AHMAD, Feroz, *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, Sarmal Yayınevi, İstanbul 1995.

AKDAĞ, Ömer, *Konya'da Çok Partili Dönem Genel Seçimleri*, Palet Yayınları, Konya 2011.

AKŞİN, Sina, *İstanbul Hükümetleri ve Milli Mücadele*, Cem Yayınevi, İstanbul 1976.

AKŞİN, Sina, *Kısa Türkiye Tarihi*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2007.

ALBAYRAK, Mustafa, *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)*, Phonix Yay., Ankara 2004.

ALEMDAR; Korkmaz, İletişim ve Tarih, İmge Kitapevi Yayınları, Ankara 1996.

ARABACI, Caner ve diğerleri, *Konya Basın Tarihi*, Palet Yayınları, Konya 2009.

ARASLI, Oya, *Adaylık Kavramı ve Türkiye'de Milletvekili Adaylığı*, Ankara 1972.

ATEŞ, Toktamış, *Türk Devrim Tarihi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay., İstanbul 2004.

BAGCE, Emre, “Milli Şef Döneminde İktidar-Basın İlişkisi” *1923-1946: Tek Partili Dönem Medya ve Siyaset II*, (Ed. Tolga Yazıcı), 87-126, Volga Yayıncılık, İstanbul 2016

BAŞGİL, A. Fuad, *Demokrasi Yolunda*, Yağmur Yayınevi, İstanbul 1961.

BURNS, Edward Mcnall, *Çağdaş Siyasal Düşünceler 1850-1950*, (çev. Alaeddin Şenel), Birey ve Toplum Yayınları, Ankara 1984.

ÇAVDAR, Tevfik, *Türkiye Demokrasi Tarihi 1839-1950*, İmge Yayınevi, Ankara 1994.

ÇAVDAR, Tevfik, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1950'den Günümüze)*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 2008.

DEMİREL, Ahmet, *Birinci Mecliste Muhalefet İkinci Grup*, İstanbul 1994.

EKİNCİ; Necdet, *Türkiye'de Çok Partili Düzene Geçişte Dış Etkenler*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul 1997.

ESEN, Bülent Nuri, *Demokrasi*, Ajans Türk Matbaası, Ankara 1964.

ER, Turgut, *Türkiye'de Basın Yayın ve Tanıtma*, Ümit Yayıncılık, Ankara 2003.

ER, Turgut, *Türkiye'de Sansür (1938-1945)*, Berikan Yayınevi, Ankara 2014.

EROĞLU, Hamza, *Türk İnkılap Tarihi*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1982,

EROĞUL, Cem, *Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi*, Yurdum Kitap, İstanbul 2013.

EZHERLİ, İhsan, *Türkiye Büyük Millet Meclisi (1920-1992) ve Osmanlı Meclisi Mebusanı (1877-1920)*, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 1986.

FERİDUNOĞLU, İsmail Cem, “Serbest Cumhuriyet Fırkası Dönemi Basın İlişkileri” *1923-1946: Tek Partili Dönem Medya ve Siyaset II*, (Ed. Tolga Yazıcı), 11-28, Volga Yayıncılık, İstanbul 2016,

GİRGİN, Atilla, *Türkiye'deki Yerel Basının Gelişmesi*, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, İstanbul 1998.

GİRGİN, Atilla, *Yerel Gazetecilik*, İnkılap Yayınevi, İstanbul 2001

GİRGİN, Atilla, *Türkiye'de Yerel Basın*, Der Yayınları, İstanbul 2009.

GOLOĞLU, Mahmut, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi-II 1931-1938 Tek Partili Cumhuriyet*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2009.

GOLOĞLU, Mahmut, *Türkiye Cumhuriyeti-Milli Mücadele Tarihi V 1923*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2011.

GÜNER, Zekai, Orhan Kabataş, *Milli Mücadele Dönemi Beyannameleri ve Basını*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara 1990.

GÜNEŞ, İhsan, *Birinci TBMM'nin Düşünce Yapısı (1920- 1923)*, İstanbul 1997.

GÜRKAN, Nilgün, *Türkiye'de Demokrasiye Geçişte Basın (1945-1950)*, İletişim Yayınları, İstanbul 1998.

İNALCIK, Halil, *Osmanlı ve Modern Türkiye*, Timaş Yayınları, İstanbul 2013.

KABACALI, Alpay, *Türk Basınında Demokrasi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1994.

KABASAKAL, Mehmet, *Türkiye'de Siyasi Parti Örgütlenmesi (1908-1960)*, Tekin Yayınevi, İstanbul 1991.

KAFESOĞLU, İbrahim, *Türk Milli Kültürü*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1997

KARACA, Taha Niyazi, *Son Osmanlı Meclis-i Mebusan Seçimleri*, Ankara 2004.

KARPAT, Kemal H., *Türk Demokrasi Tarihi*, Timaş Yayınları, İstanbul 2010.

KAYALI, Kurtuluş, *Ordu ve Siyaset 27 Mayıs-12 Mart*, İletişim Yayınları, İstanbul 1994.

KIŞLALI, Ahmet Taner, *Siyaset Bilimi*, İmge Yayınevi Ankara 1997.

KOÇAK, Cemil, *Türkiye'de Milli Şef Dönemi (1938-1945)*, İletişim Yayınları, C.2, İstanbul 1996.

KOÇAK, Cemil, *Yakınçağ Türkiye Tarihi*, C. I, Milliyet Kitaplığı, İstanbul 2003.

KOÇAK, Cemil, *Demokrat Parti Karşısında CHP Bir Muhalefetin Analizi*, Timaş Yayınları, İstanbul 2017.

KOLOĞLU, Orhan, *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*, Pozitif Yayınları, İstanbul 2018.

KORKMAZ, Elif, "Demokrasi Kavramı ve Modern Demokrasi Kuramlarından Biri Olarak Müzakereci Demokrasi", *Genç Hukukçular Hukuk Okumaları Birikimler V*, (Ed. Muharrem Balcı), 365-529, Hukuk Vakfı Yayınları, İstanbul 2016.

LEWIS, Bernard, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2000.

ÖZ, Esat, *Tek Parti Yönetimi ve Siyasal Katılım (1923-1945)*, Gündoğan Yayınları, Ankara 1992.

ÖZ, İsmail, *Demokrat Parti'nin Gençlik Politikaları ve Gençlik Teşkilatı 1946-1960*, C Planı Yayınları, İstanbul 2015.

ÖZDAĞ, Ümit, *Menderes Döneminde Ordu Siyaset İlişkileri ve 27 Mayıs İhtilali*, Boyut Yayınları, İstanbul 2004.

ÖZKAYA, Yücel, *Milli Mücadele Döneminde Atatürk ve Basın*, Çağdaş Matbaacılık ve Yayıncılık, Ankara 2001.

SERTEL, Sabiha, *Roman Gibi*, Cem Yayınevi, İstanbul 1978.

SEZEN, Saim, *Seçim ve Demokrasi*, Gündoğan Yayınları, Ankara 1994.

SÖNMEZ, Sertan, *Türkiye'nin Demokrasi İle Mücadelesi (1924-1960): Çok Partili Hayata Geçiş Süreci*, Isparta 2020.

SÖZERİ, Ceren, *Türkiye'de Medya-İktidar İlişkileri Sorunlar ve Öneriler*, İstanbul Enstitüsü Yayınları, İstanbul 2015.

ŞEKER, Mustafa, *Yerel Gazeteler*, Tablet Kitabevi, Konya 2007.

ŞEYHANLIOĞLU, Hüseyin, *Türk Siyasal, Muhafazakârlılığının Kurumsallaşması ve Demokrat Parti*, Kadim Yayınları, Ankara 2011.

TİMUR, Taner, *Türkiye'de Çok Partili Hayat Geçiş*, İmge Kitabevi, Ankara 2003.

TÖKİN, F. Hüsrev, *Türk Tarihinde Siyasal Partiler ve Siyasal Düşüncenin Gelişmesi (1839-1965)*, Elif Yayınları, İstanbul 1965.

TOPUZ, Hıfzı, *100 Soruda Türk Basın Tarihi*, Yelken Matbaası, İstanbul 1973.

TUNAYA, Tank Zafer, *Türkiye'de Siyasal Partiler (1859-1952)*, Arba Yayınları, İstanbul, 1985.

TUNCER, Erol, *Osmanlı'dan Günümüze Seçimler (1877-2002)*, TESAV Yayınları, Ankara 2003.

TUNÇAY, Mete, *Türkiye Cumhuriyetinde Tek Partili Yönetimin Kurulması*, İstanbul 1992.

TURAN, Şerafettin, *İsmet İnönü Yaşamı, Dönemi ve Kişiliği*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2000.

TURAN, Şerafettin, *Türk Devrim Tarihi*, Bilgi Yayınevi, Ankara 2005.

TUTAR, Hilmi, *21. Yüzyılda Türk Basını*, Ankara 1993.

UZ, Mehmet Ali, 75. *Basın Yılında Mustafa Ataman Hayatı*, Alagöz Yayın, Konya 1997.

ÜNAL, Oğuz, *Türkiye’de Demokrasinin Doğuşu Tek Parti Yönetiminden Çok Partili Rejime Geçiş Süreci*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1994.

YAYLAGÜL, Levent, *Kitle İletişim Kuramları Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar*, Dipnot Yayınları, Ankara 2006.

YEŞİL, Ahmet, *Türkiye’de Çok Partili Siyasi Hayata Geçiş*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001.

YETKİN, Çetin, *Tek Parti Yönetimi (1930-1945)*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1983.

YILMAZ, Mustafa, Yasemin Doğaner, *Cumhuriyet Döneminde Sansür (1923-1973)*, Siyasal Yay., Ankara, 2007.

D. Makaleler

ACAR, Ayla , “Basında ‘Tan Olayı’ 4 ARALIK 1945.”, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, S. 43 (2012), s. 1-22.

ACABEY, Mehmet Beşir, “Basın Özgürlüğü ve Bu Özgürlüğün Bir Sınırı Olarak Kişilik Hakkı”, *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, VIII (Özel Sayı), 2013, s. 0-54.

AFŞAR, Erkan, “100.Yılında Birinci Meclisi ‘Siyasi Gruplar’ Üzerinden Hatırlamak”, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, V/9 (2020), s. 283-315.

AKINCI, Abdulvahap, Sefa Usta, “Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçişte Etkili Olan İç Faktörlerin Analizi”, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, XVII/29 (2015), s. 41-52.

ALKAN, Mehmet Ö., “Milli Şef Döneminde Siyasal Propaganda ‘Başbuğumuz Babamız İnönü’ ”, *Toplumsal Tarih*, S.120 (2003), s. 102-103.

ARABACI, Caner, “Konya Basın Tarihi Üzerine Seyit Küçükbezirci İle Söyleşi”, *Selçuk İletişim Dergisi*, I/2 (2000), s. 147-161.

ARABACI, Caner, “Vilayet Matbaaları ve Konya Vilayet Matbaası”, *Selçuk İletişim Dergisi*, II/2 (2002), s. 117-123.

ARMAĞAN, Servet, “Türkiye’de Parlamento Seçimleri”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, XXXIII/3-4 (1964), s. 45-100.

ARSLAN, Ali, “Medya-Politika İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, VII/1 (2011), s. 1-8.

ARSLAN, Hatice, Esra Yıldız, Mine Ulusoy, “Konya Kenti Konut ve Konut Dokusunda Oluşan Değişim Beyhekim Mahallesi Pamir Sokak Örneği”, *Yeni İpek Yolu Dergisi Konya Kitabı*, (Ed. Caner Arabacı), VII (Özel Sayı), 2004, s. 379-387.

ATEŞ, Hamza, “İslam ve Demokrasi Üzerine”, *TESAM Akademi Dergisi*, IV/1 (2017), s. 215-224.

AYDOĞAN, Erdal, Tansu Barış Mahmutoğlu, ”Mustafa Kemal Atatürk Döneminde Yapılan Seçimler Karakteristik Özellikleri”, *Tarihin Peşinde*, S. 10 (2013), s., 113-142.

AYHAN, Bünyamin, Adem Demirsoy, “1960’tan Günümüze Konya’da Yerel Gazetecilik”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 14 (2005), s. 131-155.

AYHAN, Bünyamin, Bilal Kırgıl, "Gelenekselden Postmodernizme: Konya Kent ve Kentlilik Kültürü", *Yeni İpek Yolu Konya Ticaret Odası Dergisi Konya Kitabı*, (Ed. Haşim Karpuz-Osman Eravşar), VIII (Özel Sayı) 2005, s. 321-337.

BAYKAL, Hülya, “Milli Mücadele’de Basın”, *Atatürk Araştırmaları Dergisi*, IV/11 (1988), s. 471-479.

BENGİ, Hilmi, “İstiklal Mahkemelerinde Yargılanan Gazeteciler,” *İstiklal Mahkemeleri Sempozyumu*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Adıyaman 2015, s. 345-408.

BENHÜR, Çağatay, ”14 Mayıs 1950 Genel Seçimlerinde CHP ve DP’nin Seçim Kampanyalarının Ana Hatları”, *S.Ü Edebiyat Dergisi*, S.17 (2007), s. 61-75.

BULGAÇ, Murat, “1946 Genel Seçimlerinde Propaganda”, *Çağdaş Türkiye Araştırmalar Dergisi*, VIII/26 (2013), s. 163-184.

ÇELEBİ, Onur, “Türkiye’de Demokrasinin Sancılı Doğumu: 1946 Seçimleri”, *Electronic Turkish Studies*, X/1 (2015), s. 251-272.

ÇELEBİ, Onur, “14 Mayıs Seçimlerinde Şiddet Politikası ve Milli Birlik Temaları”, *Journal of Studies*, X/11 (2016), s. 29-52.

DEMİRCİOĞLU, Asuman, “Cumhuriyetin İlan Edilişi ve Halifeliğin Kaldırılması Sürecinde ‘İstikbal’ Gazetesi’nde Lütfi Fikri Bey”, *Atatürk Dergisi*, VII/1 (2018), s. 34-62.

DEMİRTAŞ, Bahattin, “Türk Basınındaki Yansımaları Göre Serbest Cumhuriyet Fırkası ve 1930 Yerel Basını”, *Ekev Akademi Dergisi*, XXII/73 (2018), s. 303-315.

ERASLAN, Cezmi, “Türkiye’de Çok Partili Hayatın kurulmasında Bir Dönüm Noktası: 12 Temmuz Beyannamesi”, *Atatürk Yolu Dergisi*, VI/22 (1998), s. 141-157.

ERĐİN, Koray, "II. Meşrutiyet Döneminde Ordu-Siyaset İlişkisi", *Cedrus*, S. 5 (2017), s. 427-445.

ERTAŞ, Türker, "Parlamentoların Anası Westminster Parlamentosu: Tarihsel-Kurumsal Kökenler, Kurumsal Yapı ve Kanun Yapım Süreci", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XVII/2 (2020), s. 447-499.

ERTEM, Barış, "Siyasal Bir Muhalefet Denemesi Olarak Serbest Cumhuriyet Fırkası", *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, I/2 (2010), s. 71-92.

ERYAMAN, Abdullah, "Demokrat Parti'nin Bölünmesi ve Millet Partisi'nin Kuruluşuna Giden Süreç", *Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi*, XI/44 (2019), s. 35-41.

FERİDUNOĞLU, İsmail Cem, "Çok Partili Hayatımızda Medya Siyaset İlişkileri Bağlamında İktidar Olgusu", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, IX/44 (2016), s. 1047-1062.

GÜZ, Nurettin, "Osmanlı Basını", *Selçuk İletişim Dergisi*, I/3 (2000), s.40-57.

GÜZ, Nurettin , "Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Basın Özgürlüğü ve Basın Özgürlüğü Tartışmaları", *Ulusal İletişim Sempozyumu*, No.1, A.Ü. İletişim Fakültesi-G.Ü. İletişim Fakültesi, Ankara 2000, s. 1-11.

HAYTOĞLU, Ercan, " Türkiye'de Demokratikleşme Süreci ve 1945'te Çok Partili Siyasi Hayata Geçişin Nedenleri (1908-1945)" , *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, III/3 (1997), s. 47-56.

KAYA, Yakup, "Türk Siyasal Yaşamında 1954 Seçimleri", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, VII/3 (2018), s. 2276-2291.

KOÇU, Reşat Ekrem, "Türkiye'de Seçim Tarihi", *Tarih Dünyası*, V/15 (1950), s. 257.

KURT, Hanifi, "Harf Değişikliği ve Basının Yeni Harflere Geçerken Takındığı Tutum." , *Akdeniz İletişim*, S. 19 (2013), s. 106-126.

KUZU, Burhan, "Demokrasi-Resmi İdeoloji-Sivil Toplum", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, XLVII/1(1992), s. 335-369.

KÜÇÜKBEZİRCİ, Seyit, "Konya'da Fikir ve Kültür Hareketleri", *Yeni İpek Yolu*, II (Özel Sayı), Konya 1999, s. 43-59.

LİMONCUOĞLU," Alihan; Türkiye'de Üçüncü Yolun Başı; Millet Partisi (1948)", *Akademik Hassasiyetler Dergisi*, V/10 (2018), s.145-156.

MAHMUTOĞLU, Tansu Barış , "Atatürksüz İlk Seçimler-1939 Genel Seçimlerinde CHP'nin Çalışma ve Propagandaları", *Atatürk Dergisi*, V/1 (2016), s. 38-64.

MAZICI, Nurşen, “1930’a Kadar Basının Durumu ve 1931 Matbuat Kanunu”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, V/18 (1996), s. 131-154.

OLGUN, Kenan, “Türkiye’de Cumhuriyetin İlânı’ndan 1950’ye Genel Seçim Uygulamaları”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, XXVII/79 (2011), s. 1-36.

ÖZÇELİK, Pınar Kaya, “Demokrat Parti’nin Demokrasi Söylemi”, *AÜSBF Dergisi*, LXV/3 (2010), s. 163-187.

ÖZTÜRK, Rahime Hülya, “1923-1938 Yılları Arasında Yerel Basında Konya Ekonomisi”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 33 (2015), s. 97-105.

SARIAY, Ercüment, "Takrir-i Sükûn Kanununa Dair Bazı Düşünceler." *Mütefekkir*, II/4 (2015), s. 337-403.

SARTORİ, Giovanni, “Demokrasi Teorisine Geri Dönüş”, *Liberal Düşünce*, S.61-62 (2011), s. 39-41.

ŞAHİN Enis, Bilal Tunç, "Demokrat Parti’nin Kuruluş Süreci ve DP – CHP Siyasî Mücadelesi (1945-1947)", *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, I/2 (2015), s. 31-59.

SELÇUK, Bahir, “ Milli Mücadele’nin Yükselen Sesi Satvet-i Milliye’nin Edebi Yönü Üzerine”, *Türk Basın Tarihi Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı*, II, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Elazığ Ekim 19-21 2016, s. 1025-1026.

ŞENTÜRK, Ayşegül, “1931 Matbuat Kanunu’ndaki Değişiklikler Üzerine Kronolojik Bir Değerlendirme: Basın Hürriyeti Bağlamında Meclis Tartışmaları ve Basındaki Yankılar”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXX/1 (2015), s. 199-230.

TURP, Muharrem, “Türkiye’nin Demokratikleşme Sürecinde Mihenk Taşı: Basında 1950 Seçimleri”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XVIII/37 (2018), s. 677-714.

TÜRKER, Hasan , “Basında ‘Hanedan-ı Hilafet’ Tartışmaları ve Hilafetin Kaldırılması”, *Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi*, III/8 (1998), s. 67-92.

YAVUZ, Şahinde, “Türk Toplumunun Tüketim Toplumuna Dönüşümünde Reklamcılığın Rolü”, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, S. 36 (2013), s. 219-240.

YEŞİLÇAYIR, Neşe, “Çok Partili Döneme Geçiş Sürecinde Türk Basını”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, XXVII/79 (2011), s. 131-192.

YETKİN, Barış, "1945-1950 Arası ‘Demokratikleşme’ Sürecinde Basın.", *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, S. 17-18 (2010), s. 1-37.

YILDIRMAZ, Sinan, “1950 Seçimleri ve Propaganda”, *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, S. 6 (2004), s. 131-157.

ULUÇ, Vahap, “Türkiye’de Çok Partili Sıstme Geçiş: İç ve Dış Dinamiklerin Analizi”, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, XVII/1 (2020), s. 465-486.

UNAT, Kadir, “Tek Parti Döneminin Son Genel Seçimi: 1943 Seçimleri ve Cumhuriyet Halk Partisi’nin Seçim Propagandaları”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 56 (2015), s. 209-248.

UZUN, Hakan, “Tek Parti Döneminde Yapılan Cumhuriyet Halk Partisi Kongreleri Temelinde Değişmez Genel Başkanlık, Kemalizm ve Milli Şef Kavramları”, *ÇTTAD*, XX/21 (2010), s.233-271.

ÜNAL, Serkan, “Magna Carta’da Monarşinin Sınırlanması”, *Tarih Okulu Dergisi*, S. 1. (2021), s. 175-203.

E. Tezler

BENHÜR, Çağatay, “Türk Demokrasi Tarihinde Bir Dönüm Noktası Olarak 1950 Genel Seçimleri”, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), Konya 2001.

DEMİRSOY, Adem, “Konya’da Basının Gelişmesi ve Yeni Konya Gazetesi”, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), Konya 2003.

DEMİRSOY, Adem, “Konya Basınında Afif Evren (1922-1977)”, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi), Konya 2008.

ÖZGÜL, Bülent, “Seçim ve Seçim Sistemleri, Türkiye’deki Seçim Sistemi Uygulamaları ve Bir Model Önerisi”, (Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), Isparta 2002.

SAKA, Abdulkerim, “14 Mayıs 1950 Seçimleri Ekseninde Muhalefet ve İktidarın Sesi Olan Zafer ve Ulus Gazeteleri Üzerine Bir İnceleme”, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), Konya 2005.

TOKMAK, Mustafa, “Basın-İktidar İlişkileri Çerçevesinde Demokrat Parti ve Ankara Radyosu”, (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi) Ankara 2007.

YÜCER, Rezzan, “Cumhuriyet Gazetesi’nin Bakışıyla Türkiye’de Demokrasiye Geçişte Dönüm Noktası: 14 Mayıs 1950 Seçimleri”, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), Konya 2016.

YÜKSEL, Erol, “Bir Siyaset Adamı Olarak (1890-1974)”, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi), Konya 2016.

F. Süreli Yayınlar

Babalık, (Ocak-Şubat-Mart-Nisan-Mayıs-Haziran 1950)

Ekekon, (Ocak-Şubat-Mart-Nisan-Mayıs 1950)

Selçuk, (Ocak-Şubat-Mart-Nisan-Mayıs-Haziran-Temmuz 1950)

Meram, (Mart-Nisan-Mayıs-Haziran 1950)

Yeni Meram, (Ağustos-Eylül 1950)

Yeni Konya, (Mart-Nisan-Mayıs-Haziran 1950)

G. Belgesel

BİRAND Mehmet Ali, ÇAPLI Bülent, DÜNDAR Can (Haz.), Yusuf Akçura (Yön), *Demirkırat*, TRT, 1991.

H. İnternet Kaynakları

https://global.tbmm.gov.tr/docs/secim_sonuc_lari/secim3_tr.pdf, Erişim: 19.04.2021.

Hasan Ayhan, <https://www.merhabahaber.com/unutulan-gazeteci-afif-evren-11240h.htm>, Erişim: 15.01.2021.

Mustafa Erdoğan, “Türkiye’de Demokrasiye Geçiş Deneyimi (1945-1950), <http://www.liberal.org.tr/sayfa/turkiyede-demokrasiye-gecis-deneyimi-1945-1960-mustafa-erdogan,349.php>, Erişim: 20.04.2021.

Ozan Ömerci, <https://www.tuicakademi.org/turkiyede-cok-partili-hayata-gecis-ve-karsilasilan-sorunlar/>, Erişim: 20.04.2021.

İzzet Öztoprak, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/basin-yayin-genel-mudurlugu-matbuat-ve-istihbarat-muduriyet-i-umumiyesi/>, Erişim: 28.07.2021.

EKLER

3 Nisan 1950

Türkiye İş Bankası

Cari Hesaplar

KRAMİYE PLANI

6 Dükkan

are 1.000 Liralık

" 500 "

" 250 "

" 100 "

" 50 "

ler: 1 Şubat, 21 Ni-

çuk hesapları için, 1

25 Ağustos, 31 Ekim,

tariflerinde yapı-

SALI

4 Nisan 1950

KONYA

BABALIK

GÜNLÜK SİYASİ MÜSTAKİL GAZETE

YIL: 40

SAYI: 7358

Telefon: 1229

Nüshası 5 kuruş

Harbi durdurmanın şartları

Lizbon. — Birleşik Amerika Deniz Harekât Dairesi Reisi Amiral Forrest Sherman Lizbon'da yaptığı basın konferansında Amerika görüşü ile harbi durdurmanın dört şekilde mümkün olacağını bildirmiştir.

1 — Birleşik Amerika, iki dünya harbini kazanmasını mümkün kılan insan ve teçhizat bakımından hazır olduğu büyük kuvvetini sağlayan sağlam milli ekonomisini devam ettirmelidir.

2 — Birleşik Amerika askeri kuvvetini muhafaza etmelidir.

3 — Birleşik Amerikada tam bir birlik mevcut olmalı ve dahili meselelerde de görüş ayrılıkları mümkün mertaba az olmalıdır. Herhangi bir memleket için de aynı şey söylenebilir.

4 — Atlantik Pakti memleketleri arasında karşılıklı tam bir işbirliği, itimat, saygı ve yardım hisleri mevcut olmalıdır.

Akdenizde Rus denizaltılarının bulunup bulunmadığı sorusuna Amiral Sherman: "Benim bildiğime göre yoktur." demiş ve ilâveten de Sovyet denizaltılarının uçan dâirelere benzediklerini, her yerde görüldüklerini söylemiştir.

Buğday ithali

Son ayda 15 bin tonu bulacak

Macaristanın memleketimize beş bin ton buğday satması hakkında bir anlaşmaya varılmıştır. Buğdayları almak üzere gönderilen vapurun yüklemesinin tamamlandığı ve yola çıkacağı hakkında Toprak Mahsulleri Ofisine haber gelmiştir.

Diğer taraftan Pakistandan ithaline karar verilen on bin ton buğdayın da bu memlekete getirilmek üzere teşebbüs girişilmiştir. Pakistanda bi-dayette buğdaylar para mukabili satın alınırken bu dört memleket 10 bin ton buğdayın bedelini Eskişehir felâketzedelerine tahsis için hükümetimize müracaatta bulunmuştu.

Bu suretle memleketimize son bir ay içinde on beş bin ton buğday ithal edilmiş olmaktadır.

İnönü Geldiler

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü bu sabah trenle Adanadan şehrimize gelmişler, istasyonda tezahüratla karşılanmışlardır. Devlet Reisi sıhhatli ve neşeli görünüyörlardı.

İsmet İnönü, altıncı seçim tutkunu bu sabah saat 10.30 da C.H.P. İl İdare Kurulu binasının balkonundan söylemişlerdir. Cumhurbaşkanı bu mühim konuşmasını yüzlerce vatandaş büyük bir alaka ve dikkatle dinlemiştir. Devlet Reisinin bugün şehrimizden ayrılacakları anlaşılmaktadır.

Sakat çocuklar

İlk tahsilden mahrum kalmıyacaklar

İlk tahsis çağında bulunan sağır, kör, dilsiz gibi sakat çocukların ilk tahsilden mahrum kalmamaları için Milli Eğitim Bakanlığı yeni projeler hazırlanmaktadır.

Bilhassa Cenup vilâyetlerinde trahomlu oldukları için umumî okullara edilemeyen tahsil çağındaki çocuklar için hususî okullar kurulmağa başlanmıştır. Trahomlu çocuklar okutulurken bir yandan da tedavileri yapılmaktadır.

Büyük şehirlerde bulunan sakat çocuklar için Bakanlık umumî okullardan ayrı ilköğretim mekteplerine hazırlanmaktadır. Bu okullarda mütehasst öğretmenler ders verecek ve öğrenciler hususî otobüslerle sabahtan akşama kadar okullarına bırakılacaktır.

Atom bombası stokları

Amerika'nın 200-300 atom bombası var

Vaşington, (a.a.) — (United Press). Yeni Cumhuriyet adlı Amerikan dergisi, Birleşik Amerikanın atom bombası stokunun 200—300 bombaya baliğ olduğunu tahmin etmekte ve Sovyet Rusya'nın 1955 başlarına kadar en az 100 bombaya sahip olacağını yazmaktadır.

Dergi bu tahminlerini Rusya'nın geniş miqyasta uranuma malik olması hususuna istinat ettirmektedir.

İskenderun Belediyesi

Birçok resimleri indirdi

İskenderun, (a.a.) — Şehrimiz Belediye Meclisi olağanüstü bir toplantı yaparak birçok kararlar almış, bu meyanda tabelâ resimleri yüzde elliden aşığına indirilmiş, gazetelerden alınmakta olan ilân bedelleri tamamen kaldırılmış, liman işgaline resimlerinde de önemli teziat yapılmış, asker aileleri

İş Bankasının yıllık kârı

Tevziye esas tutulan net bilanço kârı 3,461,987 liradır

Ankara. — Türkiye İş Bankasının okunan idare kurulu raporuna göre, İş Bankası 949 yılında 1948 yılına kıyasla 1 milyar 812 bin lira fazlasıyla 23.191.800 lira gelir sağlamıştır. Tevziye esas tutulan net bilanço kârı 3.461.987 liradır. Bankanın mevduatı 1949 yılı sonunda 234.639.457 liraya varmıştır. Bunun 117.325.245 lira tasarruf mevduatı, geriye kalanı da diğer mevduattır. 1949 bilançosunda bilançolar 243.400.000 liraya varmıştır. Bankanın ihtiyat akçesi 1950 yılı başında 20.122.300 liraya ve karşılıkları 18.900.000 liraya yükselmiştir.

Ortaklar genel kurulunun vermiş olduğu karara göre on liralık bir hisseye 25 numaralı kuponlar mukabilinde net 150 kuruş ve bir müesses hissesine de brüt yüz lira ödenecektir.

Özellikle emekliler için alınacak yardım parası yüzde 25 den yüzde 10 a indirilmiştir.

Ziraat İşletmeleri fabrikası

Adapazarında kurulması tamamlanan ziraat işletmeleri fabrikası çiftçilerin bir çok tarım alet ve makinelerini imale başlamıştır. Bu fabrika tüccarların da siparişlerini kabul etmeyi ve istenilen miktarda mahsul vasıtası imalini kararlaştırmıştır.

YERİNE göre

Dış tehlike

Bizim için bir dış tehlike hâlâ var mıdır? sualı, bugünlerde gene sorulur oldu. Bir emniyetlilik havası ve buharını içinde bulunan dünyada, bizim için de tehlike hâlâ vardır. Her ne kadar barış kavuşmamız bir e- lende, toplanı sırasında duran Türkiye için, İran için, Yunanistan için; hattâ İtalya, Fransa için bile. Bu bakımdan, bizde demokratik rejimî gudur, istikrar, emniyet ve karşılıklı anlayış içinde gelişmesini, kökleşmesini istiyen görüşü haklı ve isabettir buluruz.

BABALIK

Ek-1: Babalık, 4 Nisan 1950 Tarihli Sayısı

Ek-2: Ekekon, 4 Nisan 1950 Tarihli Sayısı

Lise Şükri Doruk reviri evvelki gün törene açıldı

Yeni bir sanat eserini gösteren Şükri Doruk, reviri töreni 4 Nisan günü saat 10.00'de açtı. Tören, Lise Şükri Doruk Reviri Töreni, Lise Şükri Doruk Reviri Töreni, Lise Şükri Doruk Reviri Töreni...

Halkevinde komite seçimleri başladı

- 1. Halkevinde komite seçimleri başladı. Komite üyeleri: ...
- 2. ...
- 3. ...
- 4. ...
- 5. ...
- 6. ...
- 7. ...
- 8. ...
- 9. ...
- 10. ...
- 11. ...
- 12. ...
- 13. ...
- 14. ...
- 15. ...
- 16. ...
- 17. ...
- 18. ...
- 19. ...
- 20. ...
- 21. ...
- 22. ...
- 23. ...
- 24. ...
- 25. ...
- 26. ...
- 27. ...
- 28. ...
- 29. ...
- 30. ...
- 31. ...
- 32. ...
- 33. ...
- 34. ...
- 35. ...
- 36. ...
- 37. ...
- 38. ...
- 39. ...
- 40. ...
- 41. ...
- 42. ...
- 43. ...
- 44. ...
- 45. ...
- 46. ...
- 47. ...
- 48. ...
- 49. ...
- 50. ...
- 51. ...
- 52. ...
- 53. ...
- 54. ...
- 55. ...
- 56. ...
- 57. ...
- 58. ...
- 59. ...
- 60. ...
- 61. ...
- 62. ...
- 63. ...
- 64. ...
- 65. ...
- 66. ...
- 67. ...
- 68. ...
- 69. ...
- 70. ...
- 71. ...
- 72. ...
- 73. ...
- 74. ...
- 75. ...
- 76. ...
- 77. ...
- 78. ...
- 79. ...
- 80. ...
- 81. ...
- 82. ...
- 83. ...
- 84. ...
- 85. ...
- 86. ...
- 87. ...
- 88. ...
- 89. ...
- 90. ...
- 91. ...
- 92. ...
- 93. ...
- 94. ...
- 95. ...
- 96. ...
- 97. ...
- 98. ...
- 99. ...
- 100. ...

Estişhira ya da Millî Çocuk hikâyeleri

Estişhira ya da Millî Çocuk hikâyeleri. Bu bölümde çocuklara yönelik hikâyeler ve estişhira içerikleri yer almaktadır.

EN GÜZEL Millî Çocuk hikâyeleri

- 1. En güzel Millî Çocuk hikâyeleri. Bu bölümde en iyi hikâyeler seçilmiştir.
- 2. ...
- 3. ...
- 4. ...
- 5. ...
- 6. ...
- 7. ...
- 8. ...
- 9. ...
- 10. ...
- 11. ...
- 12. ...
- 13. ...
- 14. ...
- 15. ...
- 16. ...
- 17. ...
- 18. ...
- 19. ...
- 20. ...
- 21. ...
- 22. ...
- 23. ...
- 24. ...
- 25. ...
- 26. ...
- 27. ...
- 28. ...
- 29. ...
- 30. ...
- 31. ...
- 32. ...
- 33. ...
- 34. ...
- 35. ...
- 36. ...
- 37. ...
- 38. ...
- 39. ...
- 40. ...
- 41. ...
- 42. ...
- 43. ...
- 44. ...
- 45. ...
- 46. ...
- 47. ...
- 48. ...
- 49. ...
- 50. ...
- 51. ...
- 52. ...
- 53. ...
- 54. ...
- 55. ...
- 56. ...
- 57. ...
- 58. ...
- 59. ...
- 60. ...
- 61. ...
- 62. ...
- 63. ...
- 64. ...
- 65. ...
- 66. ...
- 67. ...
- 68. ...
- 69. ...
- 70. ...
- 71. ...
- 72. ...
- 73. ...
- 74. ...
- 75. ...
- 76. ...
- 77. ...
- 78. ...
- 79. ...
- 80. ...
- 81. ...
- 82. ...
- 83. ...
- 84. ...
- 85. ...
- 86. ...
- 87. ...
- 88. ...
- 89. ...
- 90. ...
- 91. ...
- 92. ...
- 93. ...
- 94. ...
- 95. ...
- 96. ...
- 97. ...
- 98. ...
- 99. ...
- 100. ...

Sanlık Ev

Sanlık Ev. Bu bölümde sağlıkla ilgili haberler ve tıbbi tavsiyeler yer almaktadır.

Asri Kaynak

Asri Kaynak. Bu bölümde tarihi ve kültürel kaynaklar hakkında bilgiler yer almaktadır.

Yıldız

Yıldız. Bu bölümde sanatçıların hayatları ve eserleri hakkında bilgiler yer almaktadır.

Levha Evi

Levha Evi. Bu bölümde sanatçıların eserleri ve sanatla ilgili haberler yer almaktadır.

EKEKON

GÜNLÜK SİYASİ GAZETE

Milletin Makûs Talihini Yenen, Büyük İnönü Şehrimizde

Bugün, Memleketin En Büyük Evlâdına Ve İhtilâfî Cumhurbaşkanına Kavuşmakla Pek Derin Bir Bahtıyarlık İçindedir

İnönü, bu sabah istasyonda karşılanacaklar ve hükümet alanında tarihi bir nutuk verecektir.

Bütün Konyalılar, büyük müftülerin konuşmalarını sevici, heyecanlı ile bir bayram havası içinde.

Bu sabah istasyonda karşılanacaklar ve hükümet alanında tarihi bir nutuk verecektir.

Geldi

Geldi. Bu bölümde haberler ve güncel olaylar yer almaktadır.

Tarihin altın sayfası

Tarihin altın sayfası. Bu bölümde tarihsel olaylar ve önemli anlar yer almaktadır.

Sayın Cumhurbaşkanımızla görüşme programı. Bu bölümde Cumhurbaşkanımızla yapılan görüşme programı hakkında bilgiler yer almaktadır.

4 Nisan 1950

EKEKON

GÜNLÜK SİYASİ GAZETE

Konya'da dünsayılı günlerinden birini yaşadı

(4 Nisan 1950) Konyanın, aziz inönü'ye karşı beslediği büyük sevginin yeni bir tezahürü olarak tarihe mal olacaktır

İnanılmaz bir coşkuyla karşılanan Alana kadar uzun bir yoldu delduran İnönü'nü, Hoş geldin! diye bagırdıyordu

Önünün gelmesinden önceki günlerde Konya'da...

İnönü'nün dünkü tarihi hitabesi

«Konya'ya vappaleceğim hizmetleri, yine Konya'ları memnun edebilecek surette ifa etmeye bütün gayrimle çalışacağım.»

«Memleketin bünyesini sâlim demokrasi teşkilatına bağlamak için hiçbir çayyoluna girmeyeceğim.»

(Konya'da, ateş bu memleketin sâlim demokrasisi için hiçbir çayyoluna girmeyeceğim.)

Konya'da, ateş bu memleketin sâlim demokrasisi için hiçbir çayyoluna girmeyeceğim. Memleketin bünyesini sâlim demokrasi teşkilatına bağlamak için hiçbir çayyoluna girmeyeceğim. Memleketin bünyesini sâlim demokrasi teşkilatına bağlamak için hiçbir çayyoluna girmeyeceğim.

İnönü'nün dünkü tarihi hitabesi, Konya'da büyük coşkuyla karşılandı. İnanılmaz bir coşkuyla karşılanan Alana kadar uzun bir yoldu delduran İnönü'nü, Hoş geldin! diye bagırdıyordu.

SÜPÜRÜK ALINMAK İÇİN BİR HANİSE...

Miele

1950 modelini getiriyor

DIYANIN EN İZİNİLİ VE EN ASRI KEMAL MAKİNALARDIR

Satış yeri: **ALTIOKLAR TECEMLİ** Kızam ve Bedi Altioklar Tunceliler 10 - Konya

Asrı Kaynak

Otomobil - Motosiklet - Bisiklet ve her nevi Lâstik Kaynak Aletleri

S. MEHMET İNANÇLI

Makinaların Satış ve Servis İşleri No. 13 Konya

Millî Çocuk hikâyeleri

7 - **AYRICA**

200.000 Liralık Para Borçlanmaları

8 Ev, Acile 100 Liralık Bir Para Borçlanmaları

AYRICA 200.000 Liralık Para Borçlanmaları

Yurttaş! Verem Savaş Derneğine Yardım Et!

Yurttaş! Verem Savaş Derneğine Yardım Et!

İlgün Aşlıye H. Yargıçlığında

1952

İlgün Aşlıye H. Yargıçlığında, 1952 yılında...

Sayın Konya Halkına Yazık Zevk Sineması

1950 senesi armaganı takdim eder

Bu sine fakültesi bir ilim sempozyumu, bilimsel bir sempozyumun özetidir ve ilimdir. Ancak, sempozyumun sempozyumlarındaki tartışmaların ilimdeki ağırlığı, sempozyumun sempozyumlarındaki tartışmaların ilimdeki ağırlığı, sempozyumun sempozyumlarındaki tartışmaların ilimdeki ağırlığı...

Münif Sanan

Sanatçı Münif Sanan'ın eserleri...

Satılık Ev

14 odalı ve 25 kapalı bahçe...

Ahmet Yılmaz Şenel

Yazar Ahmet Yılmaz Şenel'in eserleri...

Yurttaş! Verem Savaş Derneğine Yardım Et!

Yurttaş! Verem Savaş Derneğine Yardım Et!

Ek-3: Ekekon, 5 Nisan 1950 Tarihli Sayısı

YIL: 1 SAYI: 5

KURULUŞ T. CUMA
1
Eylül 1950
1950YENİ
Meram

* Sabahları Çıkar Demokrat Gazete *

FİYATI 5 KURUŞ

SAHİBİ
AHMET BAHCIVAN
Yazı İşlerini İdare Eden
MUHİTTİN GÜZELKILIÇ
İlâre Yeri: Hükümet Alanı
Zincirli Han Yarı
Trafik : 3179, 3199 - Konya**C.başkanı Celâl Bayar**
Yangın felâketi geçiren Demircide halkla görüştü
devlet Bakanı İzmirde coşkun
tezahüratla karşılandıSalı, 31 (A.A.)—
Genel Akhıarda
geçiren Cumhur Ba-
kanı Celâl Bayar be-
raberinde Devlet Ba-
kanı Fevzi Lütfi Ka-
raosmanoğlu ve Ba-
yardırlık Bakanlığın-
dan iki müberrit ol-
duğu halde bu sabah
8,30 da hareketle
13,30 da Demirciye
gelmiştir.Demirciye gider-
ken yolda Gürdes ka-
sabasına uğruyan
Cumhur Başkanı hal-
kın devamlı gösteri-
tezahürlerine bir mu-
kabele olmak üzere
Belediye binası bal-
konundan su hitabe
de bulunmuşlardır.
Aziz vatandaşlarımız!
Fırat buldaka-
sık sık aşı ziyaret
ediyorum. Bu size
karşı beslediğim mu-
habbet ve dostluğu
bir tezahürdür. De-
mirelli kardeşlerimi-
zin içinde bulun-dukları eleme işli-
rek etmek için yola çık-
tim. Demokrat Parti hü-
kümeti yarım tedbirlerle
vakt geçirmek niyetinde
doğrudur. Vatandaşlar iş-
tikbellerinden emin ola-
rak işlerine devam etme-
lidirler. Bu aziz vatanın
her karış toprağı hepimiz-
zin müşterek malıdır. O-
nun saadetiyle sevindiği-
miz gibi felâketiyle de
üzülmemiz tabiidir. Bu
millî vahdetin bir tezahü-
rüdür. Biz bu yoldan yu-
ruyoruz. Bu defa şahsı-
ma karşı gösterdiğiniz
muhabbeti müteşekkirim.
Her zaman beni defteri-
nize eski dostunuz diye
(Devamı S. 3 de)**Gümrük ve Tekel
Bakanı İzmir'de**
Ankara, 31 (a.a.)—
Gümrük ve Tekel Ba-
kanı Nuri Özsan tekkiler
de bulunmak üzere 11,30
da uçakla İzmir'e hareket
etmiştir. Bakana özel ka-
lem müdürü refakat et-
mektedir.**Eskişehir Felâketzedelerine
2 milyon 720 bin
lira yardımı yapıldı**250 evin inşaatı bitti, diğerlerinin
ikmaline hızla
Ankara, 31 (Basın-
Yayın)—
6.395 Tarihinde sel
baskınından zarar gören
felâketzede halka 5663 sa-
yıllı kanun gereğince in-
şasına girişilen 500 evden
250 si ikmal edilmiş olup
diğerlerinde kıya kadar
ikmal edilmek üzere ka-
lan vatandaşların kıyın
evvel eyleştirilmesi için
gerekli bütün gayretler
sarfedilmektedir.
Kendi arsaları üzerinde
evlerini yapmak isteginde
bulunanlara nakli yardım**Müessif bir Facia
Çumra Jandarma Komutanı feci
bir surette yaralandı**Çumrada evvelki gün
saat 12 de müessif bir ha-
disesiz olma ile Jandarma
Komutanı Yüzbaşı Sala-
hattin Tayfun başına şa-
nademiri vurulmak sure-
tiyle feci şekilde yaralan-
mıştır. Hadise şu şekilde
cereyan etmiştir:
Yüzbaşı Salahlattin sa-
at 12 de evinde istirahat
te iken kapısı çalınmış vemeçhul bir şahıs yüzbay-
ba görmek istediğini söy-
lemiştir. Suayir Kalaycı Is-
mindeki bu meçhul şahıs
arkasında bir şinademirli
şakelamaktır. Yüzbaşı a-
ğaç in e r e k Suayiple bir-
(Devamı S. 4 de)**Karamandaki feci
cinayet****13 yaşında bir kızla
20 yaşında bir
genç bu cinayete
kurban oldu**Karaman İbrala buca-
ğına bağlı Godet köyün-
de feci bir cinayet işlen-
miştir. Cinayet duvar yap-
ılmak üzere bir topra-
ğın kazılması yüzünden
çıkış ve kavgaçılar ara-
sında cereyan eden ağır
kavgasında sonra bu
köy halkından İbrahim
Eryiğit 20 yaşında Ah-
met Akdemir 44 yaşın-
da Mahmet Ali Akdemirde
13 yaşında Ayşe Eryiğit-
di çiftiyeye öldürmüştür.
Suçlular yakalanarak
adaletle teslim edilmişler-
dir.**DIPSİZ KİLE****Neden dipsiz kile?**Okuyucularım, me-
rak etmiş, İnkıralarında
boşluk yok, aksetne ola-
rak hakikatlerle dolu...
Neden "Dipsiz kile boy
ambar, alıyoruz?"
Sahibimiz sarfın su-
süzüyle arz ediyoruz:
Bir müddet kâmil bu-
lanımlara...
Bir avukatın dars ala-
mıyanlara,
Sözünün sabutu olma-
yanlara,
Dipsiz kile boy ambar-
dır demiyoruz.
de ondan.**BOŞ AMBAR****Şehirde yeni bir
asfalt yol****Hava Meydanı-Aziziye arası as-
faltına pek yakında başlanıyor**Haber aldığımız göre-
şehrimsiz bilhassa Dav-
let Yollarının iltisak nok-
talarına tesadüf eden ki-
şimlerinin birinci plânda
asfaltlanmasına pek ya-
kında başlanacaktır.İlk olarak Hava mey-
danlı Aziziye Camii ara-
sındaki kısımdan başlan-
acaktır. Lütfü Asfalt
Bölgeli müberritliğine gis-
miştir. Ankaradan Asfalt
makinesi beklenmektedir.Çanbeyli, Kadıhan,
Uğın ilçelerimizde Ka-
saba dahiline isabet eden
kısımların; Asfaltlan-
ması kararlaştırılmıştır.
Uçakla şehrimiz ge-
len yolların hava mey-
danına iadiktin sonra
gebre kadar bozuk bir
yoldan gelişleri hakika-
ten sıkıntı olmaktadır.
Bu haberi hemşehrilerimiz
sevindireceği mu-
hakkaktır.**Karaviran gölü kurutulacak**Seydişehir ve Bozkır
köylerinin ekin sahası
olan ve yıllardanberi su
altında bulunan (Sogla) na-
mıyla anılan bataklıkta
kurutulması teklif edil-
mektedir. Milletvekili-
mizden Yüksek Mühen-
dis Himmət Ölpimen ve
Rezvi Bircan tarafından
mahallinde yapılan tet-
kikatta mevcut düdenle-
rin fenevi bir şekilde is-
lahı ve bir boyalamı ka-
nuna açılmak suretiyle bu
gölün kurutulabileceği
imkânları tesbit edilmiş
ve kıyafat Bayındırlık
Bakanlığına bildirmiştir.Bunun Üzerine Bakan-
lık mahalline bir fen be-
yeli göndermek suretiyle
teklifi yerinde inceleme-
ye karar vermiştir. He-
yet bugün Seydişehirine
hareket etmiştir. Göl ta-
mamen kurulduğunda tak-
dirde 500 bin dönüm fev-
kalade mümbil bir arazi
elde edilecektir.Burada esaslı şekilde
pancor zeriyaatı yapmak
imkânı sağlanacaktır. Bu-
rada yapılacak tesisat sa-
yinde Hıtamış bataklığına
inda kendi kendisi kuruma-
sı temin edilmiş olacaktır.
(Devamı S. 4 de)**Amerika dışişleri Bakanı
Kuzey Koreliler 38 inci arz daire-
sine çekildikleri takdirde
Kore meselesini kendiliğinden hal-
ledilmiş olacaktır dedi****Marşal yardımından
46 milyon yeniden beş
bati memleketine
tahsis edildi**Vaşington, 31 (A.A.)—
Marşal plânı yardım
fonundan 46 milyon 383 bin
doların aralarında Türki-
ye de bulunan beş batı
avrupa memleketine tah-
sis edildiği bugün bildiril-
miştir.Bu yardımdan istifade
edilerek geliştirilecek malla-
rın yüzde 87 si Birleşik
Amerikadan temin edile-
cektir. Geri kalan kısmında
Latin Amerikadan temin
edilecektir. Amerikadan
gelecek olan malların Dol-
lar kıymeti 40 milyon 383
bin olup diğer memleket-
lerden temin edilecek olan-
ların da 6 milyon dolar
tutmaktadır. Bu tahsisatla
şimdiye kadar yapılmış o-
lan Marşal yardım yekünü
9 milyar 597 milyon 602
bin dolara balığ olmuştur.
Son tahsistattan Tür-
kiye için 369 bin dolar ay-
rılmıştır. Bu paranın 100
(Devamı S. 4 de)**50 milyon işçi Koredeki
B. Milletleri destekliyor**Bürüksel, 31 (a.a.)
50 memleketle mensup
arası bir Sendikalar Kon-
federasyonu vastasıyla
Koredeki Birleşmiş millet-
leri devamlı surette des-
teklieceklerini söylemiş-
lerdir.Güvenlik Konseyine su-
nu mak üzere Birleşmiş
milletler Genel Sekreteri
ne Konfederasyon tarafın-
dan gönderilen telgraftaBakanı Türkiyenin Atlan-
tik Paktına alınması hak-
susunda yapılmış olduğu
müavazatın Amerika Bir-
leşmiş Devletlerinin dik-
kate incelelenekte oldu-
ğunu söylemiştir. Mam-
mı Echeson Atlantik
Paktına diğer Avrupa
memleketinin ele alınma-
sı için bu hususta üye
memleketlerin oy birli-
ğiyle mülahız kalmaları
gerekliğine sözlerini ila-
re etmiştir.Korede müdahaleye karşı
girişilen mücadelede Bir-
leşmiş Milletlerin sarfette-
leri gayreti bitalanama-
ğalacak bütün totaliter
teşebbüslerle mücadele için
karar verildiğini bildir-
mekte ve Demokrat dün-
ya işçilerinin Birleşmiş
Milletlere devamlı surette
destek olmalarına Birleş-
miş Milletlerin iltimad ede-
ceği ilâve edilmektedir.

C. H. P.
Genel Başkan Vekilliği

3262

190127

Partimiz sen Büyük Millet Meclisi seçimlerini ve bunun tabii neticesi olarak iktidarı kaybetmiştir. Bu bir vâkiadır ve halk iradesine dayanan rejimlerde milletın iktidar değiştirme suretinde daima tecellisi beklenebilen ihtimallerdendir.

Belirtmek isterim ki Partimizin böyle bir durumda karşı karşıya kalmasında küçük, büyük teşkilatımızın ve oralarında çalışan arkadaşlarımızın bir taksiri olduğunu kat'iyen düşünmemekteyiz ; bilakis onların seçime tekaddüm eden günlerde ve bilhassa halkımızı tenvir ve irşat vazifesinde canla, başla çalıştıklarına ve kendilerine bu yüzden teşekkür borçlu olduğumuza kanaatımız vardır. Partimiz bundan böyle yeni bir çalışma devrine girmiş bulunmaktadır. Biz bu sahada da memleketimize ve milletimize geniş hizmetler sağlayarak halkımızı tenvire devam edeceğiz ve muhalefette çalışarak memlekete bu sahada da hizmet sağlamanın şerefli örneğini vereceğiz. Bu itibarla arkadaşlarımızın hiç fütür getirmeksizin bu yeni duruma da intibak etmeyi bilmesini ve iktidarı kaybetmiş olmanın hiç kimseye küskünlüğünü izhara hakkımız olmadığını düşünerek Parti Başkanımız İnönü etrafında mütenassit bir kitle halinde geniş yürekle memleket ve millet hizmetine ve Parti vazifesine devam etmesini rica eder, gözlerinizden öperim .

Sayın Fikret Sılay
Genel Sekreterimiz

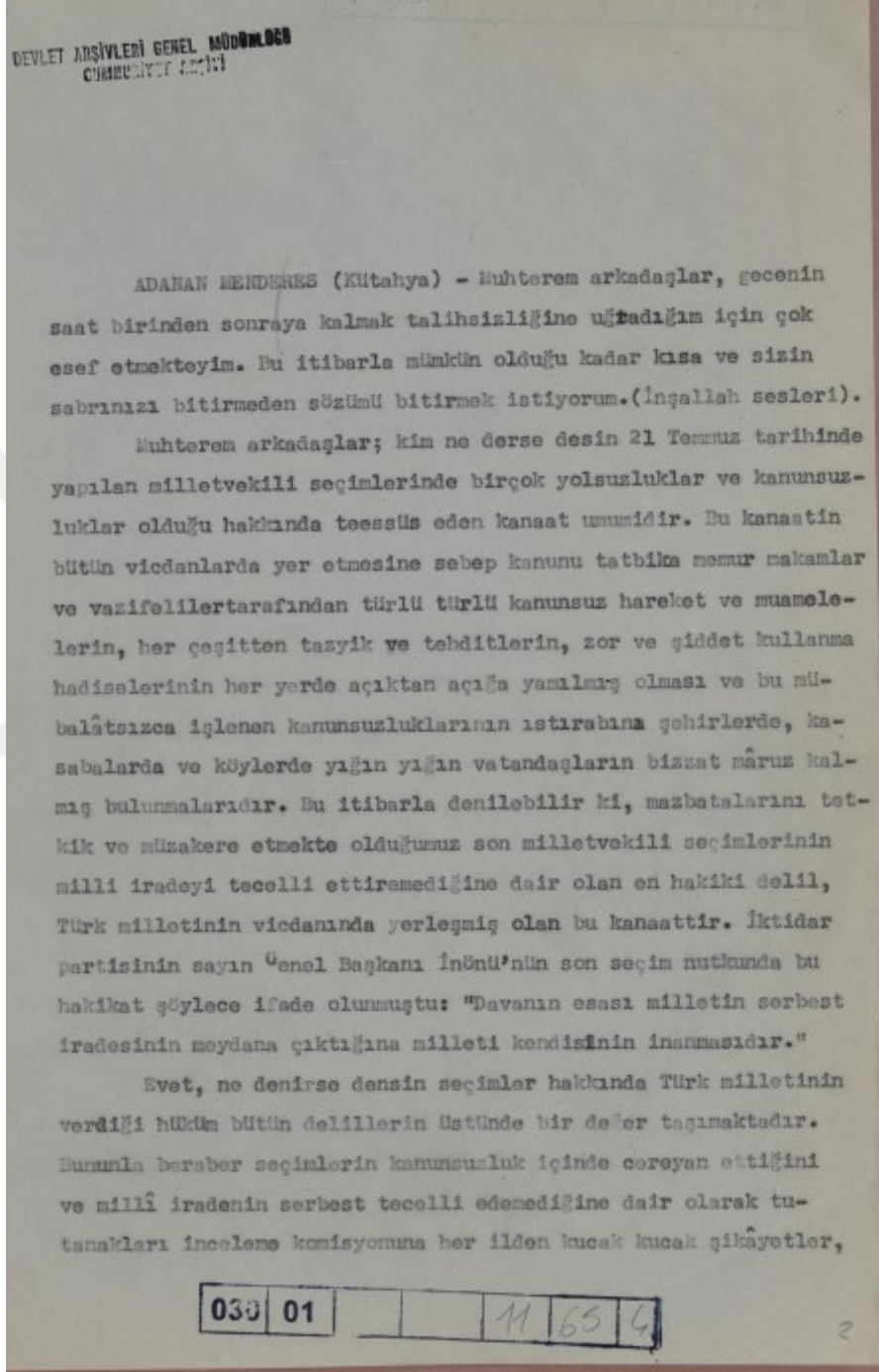
Parti teşkilatımıza tebliğ edilmek üzere arz ederim.

C.H.P.Genel Başkanvekilli

Mehmet Akın

190	01			10	155	19
-----	----	--	--	----	-----	----

Ek-8: T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, 1950 Seçimlerini CHP'nin Kaybettiğini Açıklayan Parti Bildirisi

Ek-9: T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, Adnan Menderes'in, 1946 Yılı Milletvekili Seçim Tutanaklarına Dair Meclis Konuşması 1. sayfası

T.C. Resmî Gazete

Tesis tarihi: 7 Teşrinievvel 1336

<p><i>İdare ve yasa işleri için</i> Hâkûmîyet Müdâvemat Müdârlüğüne müracaat olunur</p>	<p>8 AĞUSTOS 1931 CUMARTESİ</p>	<p>SAYI: 1867</p>
---	-------------------------------------	-------------------

Matbuat Kanunu

Kanun №: 1881

Kabul tarihi: 25/7/1931

Birinci fasıl

Umumi hükümler

Madde 1 — Matbuat hürriyeti ve matbaa eserler neşri bu kanunda yazılı hükümlere bağlıdır.

Bu kanunun hükümleri gerek matbaa gerek başka türlü müesseseler ve kinyevî vasıtalarla veya el ile çoğaltılarak neşredilen yazı, resim, güfteli güftesiz sesli eserleri ve gramofon plakları gibi eserlere şamildir. Bu kanunda bu gibi eserlere matbaa denilir.

Sinematografa mülteallik hususlar bu kanuna tâbi değildir.

Madde 2 — Herkesin görebileceği veya paralı parasız girebileceği yerlerde her türlü matbuatın teşhir veya talik veya tevzi edilmesi veya satılması veya bunların ilan ile tevzi ve satışı arzolanması neşir sayılır.

Matbuat türünü ancak yukarıki fıkra dairesinde yapılan neşriyatta tekevvün edebilir.

İkinci fasıl

Matbaa açma

Madde 3 — Bir matbaa açılmadan evvel bulunacağı yerin en büyük mülkiye memuruna bir beyanname verilir.

Beyanname matbaayı açmak isteyenın adı, sını, ikametgâhi ve ortakları varsa onların da adları, sınıları, ve ikametgâhları ve matbaanın yeri ve hangi dillerde ve hangi tabii sistemle çalışacağı yazılır.

Madde 4 — Açılan matbaanın yeri ve tabii sistemi değiştirir veya ortaklarından bazıları ayrılır veya yeni ortak alınır ya da yine en büyük mülkiye memuruna bir beyanname ile bildirilir.

Matbaanın sahibi değiştirirse yeni sahip işe başlamadan evvel kendi namına bir beyanname vermesi mecburdur.

Ölüm halinde bu beyanname matbaayı işletmeye devam edecekler tarafından on beş gün içinde verilir.

Madde 5 — Beyannamesiz matbaa açmalar hakkında Türk Ceza Kanununun 533 üncü maddesi hükmü tatbik olunur.

Beyannamele yazılması mecbur olan malûmatı yanlış bildirenlere 50 liradan 200 liraya kadar ağır para cezası hükmolunur.

Madde 6 — Matbaasında ilmûhaberî alınmamış gazete veya mecmua basan matbaacı yüz liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasına mahkûm olur.

bu suretle basılan gazete veya mecmua ile bir suç işlenmişse bu suça iştiraki sabit olan matbaacı gazete veya mecmuanın mes'ûlîleriyle hemsîlî addolunur.

Üçüncü fasıl

Her türlü matbuatlar

Madde 7 — İkinci maddenin şümûlüne giren matbuatlar üstünde matbaanın adı yazılır. Buna muhalif hareket eden matbaacılar 10 liradan 100 liraya kadar hafif para cezasına mahkûm olurlar.

Böyle bir mahkûmiyetten altı aya geçinceye kadar bu suç yeniden işlenirse suçlu ayrıca iki aya kadar hapis ile de cezalandırılır.

Yanlış bir at yazılması halinde yukarıki fıkralarda yazılı cezalar iki kat olarak verilir.

Bu maddedeki hükümlerin resmî daire, meslek veya ticaret işlerine veya aile, siyaset ve cemiyet hayatının işlerine yarıyan ilan, tarife, ticarî sirküler ve sair gibi matbuatlarla ve neşreden zatın doğru adı bulunmak şartıyla intihap beyannamelele siyasi beyannamelele şümûlî yoktur.

Madde 8 — Matbaacılar bastıkları her türlü matbuatlardan ikişer tinesini günü gününe bulunduğu yerin en büyük mülkiye memuruna Cümhuriyet Müdûrümünisine vermesi mecburdur. Verilmeyen her nüsha için 5 lira hafif para cezası hükmolunur. Tekerrüründe bu ceza verilmeyen her nüsha için 10 liradan 20 liraya kadar artırılır.

Bu hükümlerden gazete ve mecmualar ve yukarıki maddenin dördüncü fıkrasında yazılı matbuatlar müstesnadır.

Dördüncü fasıl

Gazete ve mecmua neşri

Madde 9 — Gündelik yabut mevkut gazete ve mecmua çıkarmak isteyenler gazete ve mecmuanın çıkaracağı mahallin

Ek-10: Tarihi Matbuat Kanunu İle İlgili 8 Ağustos 1931 Tarihli T.C. Resmî Gazete 731. sayfası